

ÇIRAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2017

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**SPOR YAPAN VE YAPMAYAN ÖĞRENCİLERİN TEMEL PSİKOLOJİK
İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASININ İNCELENMESİ
(AĞRI VE KONYA İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Muhammed Fatih ÇIRAK

DANIŞMAN

Doç. Dr. Serdar USLU

BARTIN-2017

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**SPOR YAPAN VE YAPMAYAN ÖĞRENCİLERİN TEMEL PSİKOLOJİK
İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASININ İNCELENMESİ
(AĞRI VE KONYA İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2008

HAZIRLAYAN

Muhammed Fatih ÇIRAK

DANIŞMAN

Doç. Dr. Serdar USLU

BARTIN-2017

KABUL VE ONAY

Muhammed Fatih ÇIRAK tarafından hazırlanan “**Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılanmasının İncelenmesi (Ağrı ve Konya İli Örneği)**” başlıklı bu çalışma, **11/ 09/ 2017** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda **oy birliği** ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Serdar USLU

Üye : Yrd. Doç. Dr. Hanifi ÜZÜM

Üye : Yrd. Doç. Dr. Murat KUL

Bu tezin kabulü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../... tarih ve .... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Nuriye SEMERCİ
(Enstitü Müdürü)

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Serdar USLU danışmanlığında hazırlamış olduğum **“Spor Yapan Ve Yapmayan Öğrencilerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılanmasının İncelenmesi (Ağrı Ve Konya İli Örneği)”** adlı yüksek lisans tezimin bilimsel ve etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

11/09/2017

Muhammed Fatih ÇIRAK

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tezimin hazırlanma sürecinde bana her türlü desteği sağlayan değerli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Serdar USLU'ya, yüksek lisans eğitimim de başından itibaren desteğini hiç esirgemeyen, insani ve ahlaki değerleri ile de örnek edindiğim hocam Yrd. Doç. Dr. Murat KUL'a, tezimle ilgili öneri ve geri bildirimleriyle katkılarını sunan hocam Yrd. Doç. Dr. Hanifi ÜZÜM'e sonsuz teşekkür ederim.

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde katkılarını sunan ve yüksek lisans dönemi boyunca yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşım Yrd. Doç. Dr. Erdi KAYA'ya çok teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında yanımda olan, varlıklarıyla bana güç veren, güvenen ve her türlü desteği veren anne, baba, kardeşlerim, eşim ve Fevzi TEZCAN abime çok teşekkür ederim.

Muhammed Fatih ÇIRAK

BARTIN-2017

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

“Spor Yapan Ve Yapmayan Öğrencilerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılanmasının İncelenmesi (Ağrı Ve Konya İli Örneği)”

M. Fatih ÇIRAK

Bartın Üniversitesi

**Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı
Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Bilim Dalı**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Serdar USLU

Bartın-2017, Sayfa: XIV + 109

Bu çalışmanın amacı; spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasının çeşitli değişkenlere göre incelenmesidir. Araştırmanın yürütülmesinde nicel verilere dayalı genel tarama ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tabakalı örnekleme alma ve basit tesadüfi örnekleme alma yöntemiyle seçilmiştir. Araştırmanın örneklemini Konya ve Ağrı illerinde öğrenim gören 767 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma grubunu oluşturan toplam 767 katılımcının 395'i erkek, 372'si kadından oluşmaktadır. Çalışmada Deci ve Ryan (2000) tarafından geliştirilen, Türkçeye uyarlaması Kesici, Bozgeyikli ve ark. (2003) tarafından yapılan formunda 21 ifade bulunan, üç alt boyuttan oluşmuş, 5'li likert tipi “Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın değişkenleri ile ilgili bilgi elde etmek için örneklem grubu “Kişisel Bilgi Formu” doldurmuşlardır. Araştırma genelinde spor yapan öğrencilerin, spor yapmayan öğrencilere oranla temel psikolojik ihtiyaçlarının daha fazla karşılandığı sonucu elde edilmiştir. Konya ve Ağrı illerinde ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Konya'daki öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının orta ve yüksek düzeyde karşılandığı, Ağrı ilinde ise öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının düşük düzeyde karşılandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Temel psikolojik ihtiyaç, Spor, Öğrenci, Özerklik, Yeterlik, İlişkili olma

ABSTRACT

Master's Thesis

“The Analysis of Satisfying the Basic Psychological Needs of the Students who Exercise and don’t Exercise (An Example of Konya and Ağrı)”

M. Fatih ÇIRAK

Bartın University

Institute of Educational Sciences, Department of Physical Education and Sports Teaching

Thesis Advisor: Associate Prof. Dr. Serdar USLU

Bartın-2017, Pp: XIV + 109

The objective of this study is to analyze the satisfaction of the basic psychological needs of the students who take exercises and don’t take in accordance with various variances. While conducting the research, the universal screening model and relational screening model which are based on quantitative data were employed. The sampling of the research consists of 767 voluntary students who study in the provinces of Konya and Ağrı. Of the 767 participants who constitute the research group, 395 of them are males while 372 of them are females. In the study, “The Scale of Basic Psychological Needs” developed by Deci and Ryan (2000) and adapted into Turkish by Kesici, Bozgeyikli et al., (2003). It has 21 expressions, three sub-dimensions and five point likert scale. The sampling group filled “the Form of Personal Info” in order to obtain the data related to the variants of the research. In general, it was concluded that the basic psychological needs of the students who take exercises were satisfied more than those who don’t take exercises. A significant difference was obtained between the students of primary and secondary schools in the provinces of Konya and Ağrı. It was found that the basic psychological needs of the students in Konya were satisfied at the moderate and high levels while the students of Ağrı had lower levels of satisfaction.

Keywords: Basic psychological needs, Sports, Students, Autonomy, Efficiency, Being Related

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	II
BEYANNAME	III
ÖNSÖZ	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VII
TABLolar LİSTESİ	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ	XVIII
EKLER LİSTESİ	XIV
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	4
1.2. Alt Problemler.....	4
1.3. Araştırmanın Amacı.....	5
1.4. Araştırmanın Önemi.....	5
1.5. Varsayımlar.....	6
1.6. Sınırlılıklar.....	6
1.7. Tanımlarlar.....	6
1.8. Kısaltmalar.....	7
İKİNCİ BÖLÜM: LİTERATÜR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. İhtiyaç.....	8
2.1.1. İhtiyaç Kavramı.....	8
2.1.2. İhtiyaç türleri.....	11
2.1.3. İhtiyaç Kuramları.....	13
2.1.4. Öz Belirleme Kuramı.....	22
2.1.5. Temel Psikolojik İhtiyaçlar.....	28
2.1.5.1. Özerklik.....	29
2.1.5.2. İlişkili Olma.....	32
2.1.5.3. Yeterlilik.....	33
2.2. Spor.....	34
2.2.1. Spor Kavramı.....	34
2.2.2. Sporun Önemi.....	36

2.2.3. Sporun Temel Amaç Ve Fonksiyonları.....	37
2.2.4. Beden Eğitimi Kavramı.....	38
2.2.5. Beden Eğitimi Ve Sporun Önemi.....	39
2.2.6. Okul Sporlarının Önemi	40
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM	43
3.1. Araştırmanın Modeli.....	43
3.2. Evren Ve Örneklem	43
3.3. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri	46
3.4. Verilerin Toplanma Aracı	50
3.5. Verilerin Çözümü	51
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR.....	53
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	82
5.1. Tartışma ve Sonuç	82
5.2. Öneriler	89
KAYNAKÇA.....	91
EKLER	106
EK-1: Veri Toplama Anketi	106
EK-2: Özgeçmiş Formu.....	109

TABLULAR LİSTESİ

Tablo		Sayfa
No		No
Tablo 1.	Konya ve Ağrı ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri evren ve örneklem dağılım tablosu	45
Tablo 2.	Araştırmaya katılan Konya ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin demografik değişkenlere göre frekans dağılım tablosu	46
Tablo 3.	Araştırmaya katılan Konya ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor demografik değişkenlerine göre frekans dağılım tablosu	47
Tablo 4.	Araştırmaya katılan Ağrı ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin demografik değişkenlere göre frekans dağılım tablosu	48
Tablo 5.	Araştırmaya katılan Ağrı ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor demografik değişkenlerine göre frekans dağılım tablosu	49
Tablo 6.	Konya ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarına (özerklik ihtiyacı) ilişkin betimleyici istatistik analiz sonuçları .	53
Tablo 7.	Konya ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarına (yeterlik ihtiyacı) ilişkin betimleyici istatistik analiz sonuçları ..	54
Tablo 8.	A Konya ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarına (ilişki ihtiyacı) ilişkin betimleyici istatistik analiz sonuçları	54
Tablo 9.	Ağrı ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarına (özerklik ihtiyacı) ilişkin betimleyici istatistik analiz sonuçları	55
Tablo 10.	Ağrı ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarına (yeterlik ihtiyacı) ilişkin betimleyici istatistik analiz sonuçları	56
Tablo 11.	Ağrı ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarına (ilişki ihtiyacı) ilişkin betimleyici istatistik analiz sonuçları	56
Tablo 12.	Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor yapma değişkenine göre t testi tablosu sonuçları.....	57
Tablo 13.	Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor yapma değişkenine göre t testi tablosu sonuçları.....	57
Tablo 14.	Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor yapmaya izin verme değişkenine göre ortalamaları.....	58

Tablo	Sayfa
No	No
Tablo 15. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor yapmaya izin verme değişkenine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları.....	59
Tablo 16. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor yapmaya izin verme değişkenine göre ortalamaları.....	59
Tablo 17. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor yapmaya izin verme değişkenine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları.....	60
Tablo 18. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi derslerine istekli katılma değişkenine göre ortalamaları	61
Tablo 19. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi derslerine istekli katılma değişkenine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları	61
Tablo 20. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi derslerine istekli katılma değişkenine göre ortalamaları	62
Tablo 21. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi derslerine istekli katılma değişkenine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları	62
Tablo 22. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin okul takımından branşta oynama değişkenine göre t testi tablosu sonuçları	63
Tablo 23. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin okul takımından branşta oynama değişkenine göre t testi tablosu sonuçları	63
Tablo 24. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin aktif olarak sporla uğraşma değişkenine göre t testi tablosu sonuçları	64
Tablo 25. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin aktif olarak sporla uğraşma değişkenine göre t testi tablosu sonuçları	64
Tablo 26. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yaşanılan bölgede spor yapmaya elverişli tesis değişkenine göre t testi tablosu sonuçları	65
Tablo 27. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yaşanılan bölgede spor yapmaya elverişli tesis değişkenine göre t testi tablosu sonuçları	65

Tablo No	Sayfa No
Tablo 28. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yaz tatilinde spor etkinliğine katılma değişkenine göre t testi tablosu sonuçları ...	66
Tablo 29. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yaz tatilinde spor etkinliğine katılma değişkenine göre t testi tablosu sonuçları ...	66
Tablo 30. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin okulda spor salonunun bulunması değişkenine göre t testi tablosu sonuçları.....	67
Tablo 31. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin okulda spor salonunun bulunması değişkenine göre t testi tablosu sonuçları	68
Tablo 32. İller (Ağrı ve Konya) değişkenine göre t testi tablosu sonuçları	68
Tablo 33. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyet değişkenlerine göre t testi tablosu sonuçları	69
Tablo 34. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyet değişkenlerine göre t testi tablosu sonuçları	69
Tablo 35. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yaş değişkenlerine göre ortalamaları	70
Tablo 36. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yaş değişkenlerine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları.....	71
Tablo 37. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yaş değişkenlerine göre ortalamaları	71
Tablo 38. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yaş değişkenlerine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları.....	72
Tablo 39. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin gelir durumu değişkenlerine göre ortalamaları	73
Tablo 40. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin gelir durumu değişkenlerine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları	73
Tablo 41. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin gelir durumu değişkenlerine göre ortalamaları	74
Tablo 42. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin gelir durumu değişkenlerine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları	74

Tablo	Sayfa
No	No
Tablo 43. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumu değişkenlerine göre ortalamaları	75
Tablo 44. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumu değişkenlerine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları	76
Tablo 45. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumu değişkenlerine göre ortalamaları	76
Tablo 46. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumu değişkenlerine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları	77
Tablo 47. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin babalarının öğrenim durumu değişkenlerine göre ortalamaları	78
Tablo 48. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin babalarının öğrenim durumu değişkenlerine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları	78
Tablo 49. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin babalarının öğrenim durumu değişkenlerine göre ortalamaları	79
Tablo 50. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin babalarının öğrenim durumu değişkenlerine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları	79
Tablo 51. Konya ili spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçları alt boyutları arasındaki ilişkiye ait basit korelasyon tablosu	80
Tablo 52. Ağrı ili spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçları alt boyutları arasındaki ilişkiye ait basit korelasyon tablosu	81

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil	Sayfa
No	No
1.	
Konya ve Ağrı illeri ilköğretim ve ortaöğretim öğrenci sayıları evren ve örneklem dağılım grafiği	45

EKLER LİSTESİ

EK	Sayfa
No	No
1. Veri Toplama Anketi.....	106

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Günümüz dünyasında evrensel bir olgu haline gelen spor, dil, din, ırk, cinsiyet, yaş, mesleki statü gibi herhangi bir ayrımı olmayıp, bütün insanların ilgisini çekmektedir (Amman, 1999, 73). Eskiden spor çalışma hayatı dışında işten uzaklaşma, oynama, vakit geçirme amaçlı olarak kullanılmıştır. Günümüzde bakıldığında ise ekonomi, eğitim, uluslararası ilişkiler, politika, reklam, kitleler, kadın, engelliler, meslekleşme, propaganda, ırkçılık, şiddet gibi pek çok kavramla doğru ya da dolaylı yönden ilişkilidir. Yani spor, bireyde, toplumda ve uluslararası düzeyde önemli ölçüde etkili, çok yönlü olan sosyal bir kurum haline gelmiştir (Yetim, 2005, 130).

Spor, kişilerin ruhsal ve bedensel iyi oluşunu sağlaması, önceden belirlenmiş kurallara göre rekabet içerisinde, mücadelede bulunma, heyecan duyma, yarışabilme ve üstün gelme, başarıya kabiliyetini yükseltme, bireysel yönden zirveye çıkma noktasında gösterilen yoğun çabalara denir (Aracı, 1993).

İlerleyen ve değişen teknolojinin etkisiyle hızlı şehirleşmeler meydana gelmiştir. Ayrıca diğer yaşam koşullarının ağırlaşmasıyla bireyler bunalım ve baskıya maruz kalmaktadır. Bu durum bireyi kötü yönde etkilemekte ve sağlıklı bireyler için engel teşkil etmektedir. Bundan ötürü bireyler spor aktivitelerine yaşamlarında mutlaka yer vermelidirler. Bireyler yaşamlarında bu faaliyetleri aktif bir şekilde uygulaması için erken yaşlarda bu alışkanlığı kazanmalıdır. Bu durum için en elverişli yaş ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin bulunduğu yaş aralığıdır (İnan, 2009). Spor, insan ile alakalı birçok bilim ile ilişki içindedir (Tunç, A. 1997).

İlkçağlardan günümüze kadar olan süreçte insanlar, hayatlarını devam ettirebilmek adına pek çok zorluklarla karşılaşmış ve yaşanan her zorluğun üstesinden gelmiştir. Zamanla yaşanan bu zorluklar değişim göstermiştir. İnsanlar değişen zorluklar karşısında uyum sağlayabilmişlerdir. İnsanlar hayatlarını devam ettirirken hareket halindedir. Yani insan duruma uygun davranış sergilemektedir. Bundan dolayı insan değişen şartlara uyum sağlayabilmekte ve gerekli davranışı sergilemektedir. Aslında yaşanan zorluklar insandaki davranışları olumlu veya olumsuz olarak etkiler. Çünkü insan o anki zorluktan

kurtulmak ister ve bu da ihtiyaç halini alır. İnsan ihtiyaç hissettiği durum için mücadelede bulunur ve davranış sergiler. İnsanı harekete geçiren güç ise ihtiyaçtır.

İhtiyaç, bireyde görülen fiziksel ya da psikoloji gereksinimden doğan bir yetersizliktir (Darley, 1991). Psikoloji alanında tanımlanan ihtiyaç tanımı ise şu şekilde yapılmıştır. Birey gelişimini sürdürmesi ve çevresiyle uyumlu bir ilişki kurabilmesi adına gerekli şartların eksikliğidir (Baymur,1994, 70). Daha genel manasıyla psikolojik veya fiziksel kökenli yoksunluk yaşayan bireyin harekete geçme halidir (Darley, Glucksberg ve Kinchla, 1991).

Her canlıda olduğu gibi insanda da kendine özgü ihtiyaçlar mevcuttur. Yapılan çalışmalarda ihtiyaç iki temel maddede toplanmıştır. Bu ihtiyaçlar fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlar olarak sınıflandırılmıştır. Psikolojik ve fiziksel kökenli bu ihtiyaçlara genel manasıyla temel psikolojik ihtiyaçlar denir. Temel psikolojik ihtiyaçlardan fiziksel ihtiyaçlar bireyin daha çok yeme, içme, uyma gibi ihtiyaçlardır. Psikolojik ihtiyaçlar ise; bireyin sevme, sevilme, saygı görme ve de kendini gerçekleştirme gibi ihtiyaçlardır (Kuzgun, 1988).

Birey temel psikolojik ihtiyaçlarını bilinçli veya bilinçsiz olarak giderme yoluna gider. Birey doyuma ulaşmaya kadar bu temel ihtiyaçları devam eder (Sarı, Yenigün, Altıncı ve Öztürk, 2011, 149).

Bilim adamları insanda var olan ihtiyaçların ne olduğunu açıklamak amaçlı araştırmalar yapmışlardır. Bu çalışmaların sonucunda kuramlar meydana gelmiştir. Bu kuramlardan biri öz-belirleme kuramıdır. Bu kurama göre ihtiyaç, bireyin doğuştan getirdiği psikolojik gıdalar olarak ifade edilmiştir (Hennesey, 2000; Deci ve Ryan, 2000; Vantange, 2000; akt. Cihangir ve Çankaya, 2005).

Bir başka kuramcı da Maslow'dur. Maslow ihtiyaçları piramit benzetimiyle öncelik sırasına göre aşağıdan yukarıya doğru sıralamış ve tanımlamıştır (Maslow, 1954, 45). Maslow' a göre her bir basamaktaki ihtiyaç giderildikçe üst basamaklardaki ihtiyaçlar ortaya çıkmaktadır. Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisi ise şu şekilde sıralanmıştır. Bunlar sırasıyla fizyolojik, güvenlik, sevmeye ve ait olma, saygı ve kendini gerçekleştirmektir.

Murray ise temel psikolojik ihtiyaçları tanımlamış ve tanımlanan bu ihtiyaçların tamamı bireyin doğasından kaynaklandığını söylemiştir. Başarma, uyarlık, özerklik,

yakınlık, duyguları anlama, ilgi görme, başatlık, kendini suçlama, sebat gibi kavramları tanımlamıştır (Murray, 1938, 53).

Bir başka kuramda öz-belirleme kuramının bir alt kuramı olan temel psikolojik ihtiyaçlar kuramıdır. Kuramda ihtiyaçlar özerklik, yeterlik ve ilişkili olma olarak üç başlık altında toplanmıştır. Kurama göre ihtiyaçlar giderildiğinde birey iyi olma hali ve gelişimi sağlam olur (Deci ve Ryan, 2000, 227-268; Andersen, 2000, 269; Vansteenkiste ve Ryan, 2013; Chen at al. 2014). Canlıların doğada yaşamını sürdürmeleri için hava, su ve temel besinlere ihtiyacı vardır. Deci ve Ryan'a (2000, 227-268) göre nasıl canlıların bu ihtiyaçları varsa bireyinde gelişim ve psikolojik sağlığı için ilişkili olma, özerklik ve yeterlik ihtiyacını gidermesi gerekir. Üç temel psikolojik ihtiyaç olarak sayılacak özerklik, yeterlik ve ilişkili olma kavramları Öz Belirleme Kuramı'nın ana konularıdır. Bu ihtiyaçlar doğuştan gelmekte olup ayrıca çevre ile olan ilişkilerden etkilenmektedir. Bu ihtiyaçlar bireyin yaşamını farklı alanlarda bilinçli veya bilinçsiz olarak karşılamaya çalıştığı ihtiyaçlardandır. Temel ihtiyaçlar doyurulup bunun yanında sosyal çevre ve toplumdan yeterli destek sağlandığında bireyin gelişimi devam eder. Bu gelişim süreci içerisinde birey kararlarını, iradesini doğru ve kabul edilebilir bir şekilde kullanmalı, aldığı karar ve davranışların yeterliliğini görebilmeli ve ayrıca toplum ile ilişkili olmalıdır. Birey temel psikolojik ihtiyaçlarını karşıladığı takdirde daha mutlu, motivasyonu yüksek ve özgüven sahibi olur. Eğer birey temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılayamazsa benlik bütünlüğü bozulur. Bunun yanında birey mutlu olmakta zorlanır. Birey toplum içerisinde pasifleşir ve özgüven problemi yaşar (Deci ve Ryan, 2000, 227-268).

Özerklik ihtiyacının karşılanması için bireyin kendi eylemlerini başlatması ve seçim yapması gerekmektedir (Andersen, 2000, 269; Williams Grow, Ryan ve Deci 1996, 40). Öz Belirleme Kuramına ait özerklik kavramı incelendiğinde birey sergilediği davranışları tamamıyla kabul etmesi, onaylaması ve de birey sergilediği davranışlarının sorumluluğunu alabilmesi manasına gelmektedir (Deci ve Ryan, 1985). Özerklik bireyin davranışlarını sergilemeden önce öz iradesiyle ve mantığıyla oluşturması ve de sonunda rahatsızlık duymama hissidir.

Yeterlik ihtiyacında ise çevresini etkilemek ister (Kowal ve Fortier, 1999, 355) ve de çevresiyle etkin bir iletişime sahip olmak ister (Deci ve Ryan, 1985). Böylece bireyin yeterlik duygusu gelişir. Birey istenilen sonuçlara ulaşmada etkili olma (Reis, Sheldon, Gable, Roscoe ve Ryan, 2000) ve birey çevresiyle baş ederken kendisini yeterli

hissetmesidir (Ingledeu, Markland, Sheppard, 2004, 1921). Eğer birey yeterlik duygusunu yaşamışsa amaçlarına ulaşma noktasında kendine olan güveni tam olacaktır (Williams, Gagne, Ryan ve Deci, 2002, 40).

İlişkili olma ihtiyacının giderilebilmesi için bireyin diğer bireylerle bağlantı halinde olması gerekir (Kowal ve Fortier, 1999, 355). İlişkili olma ihtiyacı karşılıklı özeni ve saygıyı gerektirir. Ayrıca diğer bireylerle arasında oluşan güven duygusu temelinde duyarlı ve duygusal kabulü içermektedir (Andersen, 2000, 269). Bireyin hayatındaki önemli olan insanlarla yakın ve bağlantılı olması bu ihtiyacın gereklerindedir (Reis vd., 2000, 419). Ayrıca bireyin ilişkilerinde destek ve doyumunu hissetmesidir (Ingledeu, Markland ve Sheppard, 2004, 1921).

Bireyin ilişkilerindeki destek ve doyum ihtiyaçlarının karşılanması için Türk Eğitim Sistemi insan yetiştirme düzeni açısından önem arz etmektedir. Kimi zaman programların içeriklerinde, kimi zaman kazanımlarda, ölçme ve değerlendirmelerde vs. birey desteklenmektedir. Oyun ve fiziki etkinlikler dersi vizyonunda ve beden eğitimi dersi vizyonunda spor yapmanın önemi üzerinde durulmaktadır. Çünkü spor, insanların temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması için bireyi sosyal hayata ve topluma bağlayan, bireyin iletişimini kuvvetlendiren ve toplumda bireyin sağlıklı birey olarak bulunmasını sağlayan unsurdur. Buradan hareketle ilköğretim ve ortaöğretim seviyesindeki öğrencilerden spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasının incelenmesi bu araştırmanın problemini teşkil etmektedir.

1.1. Problem Durumu

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının; özerklik, yeterlilik ve ilişkili olma ihtiyaçlarına göre karşılanmasına ilişkin görüşlerinin tespiti bu araştırmanın problemini oluşturmuştur.

1.2. Alt Problemler

1. Temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasında; özerklik ihtiyacı, yeterlik ihtiyacı ve ilişki ihtiyacına ilişkin dağılım düzeyleri nedir?
2. Temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması, ailede spor yapma değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması, spor yapmaya izin verme değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

4. Temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması, beden eğitimi dersine istekli katılma değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması, okul takımında herhangi bir branşta oynama değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. Temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması, aktif olarak sporla uğraşma değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
7. Temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması, yaşanılan bölgede spor yapmaya elverişli tesis değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
8. Temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması, yaz tatilinde spor etkinliğine katılma değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
9. Temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması, okulda spor salonunun bulunması değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
10. Temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşler öğrencilerin öğrenim gördükleri illere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
11. Temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşler öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
12. Temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşler öğrencilerin yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
13. Temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşler öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
14. Temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşler öğrencilerin annelerinin öğrenim düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
15. Temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşler öğrencilerin babalarının öğrenim düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
16. Temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasında özerlik ihtiyaçı, yeterli ihtiyaçı ve ilişki ihtiyaçı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Ağrı ve Konya illerinde spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasında sporun, yaşanılan bölgenin, tesislerin ve aile desteğinin etkisinin hangi düzeyde olduğunu belirlemek amacıyla yapılmıştır.

1.4. Araştırmanın nemi

- Konya ve Ağrı illerinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim ğrencilerinin;

- Özerklik ihtiyaçlarının,
- Yeterlik ihtiyaçlarının,
- İlişki ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığının tespiti ile spor alanlarının artırılıp, çeşitlendirilmesine ve öğrencilerin spor kültürlerinin artırılmasına, öğrencilerin kendilerini sosyal hayatta daha iyi ifade etmelerine katkı sağlayacaktır.

1.5. Varsayımlar

- Ölçme aracının ölçmek istediğimiz özelliği doğru olarak ölçtüğü varsayılmıştır.
- Katılımcıların ölçeklere doğru ve samimi bir şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

- Araştırma Ağrı ve Konya ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırma verileri 2016-2017 yıllarını kapsamaktadır.
- Araştırma temel psikolojik ihtiyaçlar anketi ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Spor: Spor sağlıklı olma, eğlenme, boş vakitleri değerlendirme, sosyalleşme, stresten uzaklaşma veya yarışma amaçlı yapılabilir. Keyfi olarak yapılan spor aktivitelerinde amaç kişinin boş vakitlerini etkili kullanma, stres atma, keyif alma, iletişimde bulunmayı hedeflemektir. Yarışma amaçlı yapılan sporlarda ise kişisel performansın artırılması ya da elde edilen sonuç önemlidir. Birey kendi performansıyla yarışacağı gibi rakip, kişi veya takımlarla da yarışabilir. Yapılan sportif aktivitelerinde birey, yarışma amacı olsun olmasın beceri, yaratıcılık ve çalışma azmini göstermelidir (Doğan, 2004).

Psikolojik İhtiyaç: Fiziksel olmaktan çok zihin ve duygularla ilgili olduğundan bir insandan diğerine göre değişebilen ve öğrenme ürünü oldukları ileri sürülen ihtiyaçlardır. Bu ihtiyaçlar güvenlik, bağlılık, saygınlık kazanma, kendini gerçekleştirme, özgürlük ve özerklik, ait olma, sevmeye, sevilme ve birlikte olma, kendine güven, saldırganlık, kabul edilme, onaylanma elemenden kaçma ve hazza varma gibi ihtiyaçlardır (Baymur, 1994, 70-71).

Özerklik: Özerklik gereksinimi, bireyin davranışları üzerinde özgür iradesini kullanması ve kendi kendine karar vererek davranışlarında insiyatif almayı deneyimlemesi anlamına gelir (Ryan ve Brown, 2003, 71).

Yeterlik: Birey hayatında ilgilendiği ve gayret gösterdiği uğraşlarında başarılı olmak ister. Birey yetkin hale gelip kapasitesini en iyi şekilde kullanarak yaşayacağı yeni durumlara karşı kendisini yeterli hissetmesidir (Deci ve Vansteenkiste, 2004, 17-34).

İlişkili Olma: İlişkili olma ihtiyaçı, bireyin diğer insanlarla bağlantılı olma isteği duyup sosyal çevresiyle iletişim halinde olması ve bu etkileşim sonucu aidiyet duygusunu yaşamasıdır (Deci ve Ryan, 2000, 227-268).

1.8. Kısaltmalar

N	: Birey Sayısı
p	: Anlamlılık Düzeyi
SD	: Serbestlik Derecesi
AO	: Aritmetik Ortalama
SS	: Standart Sapma
SH	: Standart Hata
KO	: Kareler Ortalaması
KT	: Kareler Toplamı
F	: F testi
t	: T testi

BÖLÜM 2

LİTERATÜR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. İhtiyaç

2.1.1.İhtiyaç Kavramı

İnsanlar günümüze gelene kadar birçok badireler atlatmıştır. Hayatta kalabilmek ve değişen şartlara ayak uydurabilmek pek çok zorlukları beraberinde getirmiştir. İnsanlar bu zorlukları atlatabilmek adına gösterdiği davranışlar ileride olumlu ya da olumsuz olarak insanlara yön vermiştir. Davranışlarımız oluşurken ihtiyaçlarımız kararlarımızı etkilemeye devam eder. İhtiyaçların karşılanmasıyla birlikte, insanlar sağlıklı bir şekilde davranışlarından doyum sağlar. Böylece hayatını devam ettirir.

İnsan davranışlarını anlamaya çalışırken, davranış öncesindeki nedenleri iyice analiz etmek gerekir. Her davranışın öncesinde giderilmeye çalışılan bir yoksunluk vardır. Ayrıca oluşan bu yoksunluğun oluşturduğu gerilimi unutmamak gerekir.

İhtiyaç, insanlara özgü dürtülerdir. Güdü, motivasyon, istek, arzu, gereksinim, ümit ve başarı gibi dürtüler yüksek dürtülerdir. Bu dürtüler ise ihtiyacı oluşturur. İhtiyaç iç ve dış kaynaklı olmakla birlikte beyin bölgesinde oluşan baskı ve itici bir güç ya da gereksinim hissi olarak açıklanır. İnsanın bütün psikososyal ihtiyaçları genellikle temel ihtiyaçlar olarak adlandırılır (Eysenck, Arnold ve Meili, 1972; akt. Kesici vd., 2003).

İnsan içten ve dıştan gelen uyarıcıların karmaşık etkisiyle harekete geçen karmaşık bir varlıktır (Kartal, 2003, 13). İnsanlar sadece dıştan gelen uyaranlara tepki veren bir varlık olsaydı uyaran aynı tepkiyi oluşturması beklenirdi. Oysa ki her insanın farklı yoğunlukta ihtiyaçları vardır. Zaman ve çevresel faktörlerin etkisiyle bu ihtiyaçlar değişir. Bu sebeptendir ki, farklı iki insan aynı ortamda farklı davranışlar sergileyebilir (Ülgen, 1997, 57). İhtiyaç, insanda var olması gereken bir etmenin eksikliğini hissetmesi sonucu oluşur. İhtiyaçlar kişiden kişiye göre değişen biyolojik, fiziksel ve psikolojik olabilen örüntülerdir. Kimi insana göre fizyolojik ihtiyaçlar ön plandadır. Kimine göre ise psikolojik ihtiyaçlar daha önemlidir. Fizyolojik ihtiyaçlar; su, hava, yiyecek, uyku ve cinsellik gibi ihtiyaçlardır. Psikolojik ihtiyaçlar ise; sevgi, şefkat, korunma, öğrenme, dostluk, başarı gibi ihtiyaçlardır. İnsandan insana değişen bu ihtiyaçlar bazen birkaçının

yoksunluğuyla meydana gelebilir. Yani eksikliği hissedilen ihtiyaç hem fizyolojik hem de psikolojik olabilir (Budak, 2003, 381). rnek vermek gerekirse, sokakta kalmış bir ocuk sıcak ve güvenli bir ortamda bulunmak isterken yanında sevdiği anne ve babasını da görmek ve sevmek isteyebilir. İnsanlar öncelikle fizyolojik ihtiyaçlarını giderirler. Daha sonrasında psikolojik ihtiyaçları gün yüzüne çıkar. Toplumsal kabul, sevmek, sevilme, tanınma, bağlılık, güç kazanma ve kendini gerçekleştirme gibi psikolojik ihtiyaçları gidermeye çalışır (Oksal, 1986, 16). Bu ihtiyaçları gidermek amacıyla insan harekete geçer. Aslında ihtiyaçlar insanı hedefe doğru güdüleyen gücü oluşturur. İnsanı hedefe doğru güdüleyen ihtiyaçların her insanda farklı olması, kişisel farklılıkların ve davranış farklılıklarının oluşmasına neden olmaktadır.

Toplumsal bir varlık olan insan fizyolojik ihtiyaçlarını giderdiği takdirde en önemli ihtiyaçları psikolojik ihtiyaçları olur. Psikolojik ihtiyaçlar hayatın her döneminde etkilidir. Ancak bireysel olarak hayata adım atma dönemi olan ergenlik döneminde psikolojik ihtiyaçlar daha belirgindir. Ergenlik dönemi, bireyin aydınlanma ve kendi varoluşunu öğrenme dönemidir. Bu açıdan bakıldığında ergenlik dönemindeki gençler bir toplumun en önemli hazinesidir. Her birey gelişim dönemindeki görev ve sorumluluklarını yerine getirdiği takdirde o ülke için önemli bir ilerleme kaynağıdır. Ergenlerin sağlıklı bir gelişim dönemi geçirmeleri önemlidir. Ergenler bu dönemde, kapasitelerini ortaya çıkararak kendilerini etkin bir birey olarak topluma sunmaları çok önemlidir. Bu durumun gerçekleşmesi için birçok alanda desteklenmeleri gerekmektedir. Bu alanlardan bazıları şunlardır; vatandaşlık hakları, barınma problemleri, eğitim imkanları bilgiye ulaşabilme imkanları, yaşam becerileri, kendini ifade hakları, sağlık ve sigorta gvenceleridir (Unicef, 2006, 940-946). Ergenlerin kendine tanınan bu imkanlardan hakkıyla yararlanıp, üretken bir birey olabilmeleri için öncelikle gelişim ihtiyaçlarının sağlıklı bir şekilde karşılanması gerekmektedir. Karşılanması gereken gelişim ihtiyaçlarının en başında psikolojik ihtiyaçlar gelmektedir. Psikolojik ihtiyaçlar, kimlik gelişimi için büyük önem taşımaktadır.

Psikolojide ihtiyaç kavramı, insanın gelişimi esnasında çevresiyle uyumsal ilişki kurabilmesi için gerekli önemli koşulların eksikliği anlamında kullanılmaktadır (Baymur, 1994, 71). İhtiyaç aslında olan ile olması gereken arasındaki farkı gösterir. İhtiyaç genel anlamda organizmada gerginliğe neden olan sonrasında güdülenmeyi başlatan biyo-psikolojik bir kavramdır. Birey yaşamını devam ettirebilmesi ve yaşama karşı uyumu sağlayabilmesi için bu gerginliği gidermesi gerekmektedir. İhtiyaç karşılandığında eksiklik

giderilir ve gerginlik geçici olarak ortadan kalkar. Organizma yeni bir eksiklik hissedene kadar, birey doyuma ulaşır ve rahatlar. Organizmada ihtiyaçlar yaşam boyu devam eder. Bu durumda ihtiyaçlar döngüsel bir hal alır. Yaşam boyu bu döngü devam eder. Psikolojik ihtiyaçlar bireyin yaşamında önemli bir yere sahiptir ve bireyin çeşitli alanlara olan yönelimlerini etkilemektedir (Çelikkaleli, 2004).

İnsan davranışlarının, yaşamı sürdürme ve kendini gerçekleştirme eğiliminden kaynaklandığını, bireyin bozulmaya ve yok olmaya karşı direndiğini dile getirir. Bireyin gösterdiği bu direnç, bireyin tüm kalıtsal olanaklarını kullanabilme ve geliştirebilme yolunda hem bedensel hem de psikolojik düzeyde çaba harcadığını göstermektedir. Gösterilen bu çabayla birlikte birey dengeyi sağlamak ister. Bedenin, yaşamın sürekliliğini sağlamak adına zorunlu olan durumları koruma niteliğine dengeleşim (homeostasis) denir. Birey gelişimini ve varoluşunu sürdürebilmesi için bazı temel ihtiyaçlarını karşılaması gerekir (Kartal, 2003, 14-15).

Birey ihtiyaçların eksikliğini hissettiğinde dengesizlik yaşar ve bu ihtiyacı giderdiğinde ise dengeyi sağlar. Her canlı varlıkta olduğu gibi insanların yaşayabilmesi için, organizmada beden ısısı, oksijen, su ve kandaki şeker oranı gibi öğeleri belirli sınırlar içinde tutulması gerekir. Birey değişen çevre koşulları içinde, kendi iç koşulları kontrol altında tutmak ve fizyolojik dengesini korumak zorundadır. Homeostatik mekanizma, birey için en elverişli yaşam koşullarının kendiliğinden devamını sağlayan mekanizmadır. Homeostatik denge bozulduğunda, bir eksiklik bir ihtiyaç ortaya çıkar ve bu durum bireyde iç gerginlik yaratır. Bu eksikliğin oluşmasına ihtiyaç denilmektedir (Baymur, 1994, 70). Bir başka ifadeyle ihtiyaç, bireyin fizyolojik ve sonradan kazanılan herhangi bir eksikliği ya da yetmezliği olarak da ifade edilebilir (Morgan, 1984). İhtiyaçla birlikte hissedilen gerginlik ihtiyacın doyurulmasıyla ortadan kalkmaktadır ve birey tatmin duygusunu yaşamaktadır (Fromm, 1994).

Açlık halinde mide kaslarının kuvvetli bir şekilde gerilip büzülmesi, salya salgısının çoğalması bu duruma örnektir. Yine birey yeteri kadar oksijen almadığı zaman, davranışlarında değişiklik gösterir. Nefes almakta zorluk çeker, oksijen almak için temiz hava arar. Birey temiz havaya ulaştığında gerekli oksijeni alır. Böylece bireyin davranışları düzene girer. Bu duruma ilişkiler adına örnek vermek gerekirse; arkadaşları tarafından kabul edilme ihtiyacı olan öğrenci, arkadaşları tarafından reddedilip onun bu ihtiyacı uzun süre karşılanmazsa, uyumsuz davranışlar gösterebilir. Bu sebeptendir ki çevresine en ideal

uyumu sağlayabilmesi için ihtiyaçları karşılanmalıdır. Homeostatik dengenin yeniden kurulabilmesi için, birey ihtiyaçlarını gidermeli ve birey bunu sağlayacak davranışlarda bulunmalıdır.

Bireyin ihtiyaçları sonsuz ve sınırsız olduğuna göre birey bu sonsuz ve sınırsız ihtiyaçlarına göre yeni istek ve taleplerde bulunur. Bireyin ihtiyaçları karşılandıkça beklentilerinde ve taleplerinde artışlar meydana gelir. Birey yaşamı boyunca sürekli homeostatik dengenin kurulması için uğraşır. Her yeni ihtiyaç bir öncekinden daha önemlidir. Yani önceki ihtiyacın karşılanmasıyla bir üst ihtiyacın gerekliliği ortaya çıkmıştır. İhtiyaçlar fiziksel kökenli olduğu gibi psikolojik kökenli de olabilir. Genellikle fiziksel ihtiyaçların kaynağı anlaşılabilir. Yani yeme davranışında bulunan birey muhtemelen aç olduğundan bu davranışı sergiler. Oysa ki çeşitli psikolojik ihtiyaçlar yönünden bireyler arasında farklılıklar vardır ve bu ihtiyaçlar bireyde farklı derecelerde bulunur (Kuzgun, 2000, 95). Bu farklar bireyin dünyaya bakış açısında önemli farklılıklar yaratır. Böylece bireyler benzer durumlarda farklı davranışlar sergileyebilir. İhtiyaçlar, insana özgüdür. Motivasyon, güdü, istek, gereksinim, arzu, ümit ve başarıma isteği gibi yüksek dürtüler ihtiyacı oluşturur (Cüceloğlu, 1992, 235). Bu yüzden her bireyin kendine özgü ihtiyaçları vardır. Birey bu ihtiyaçlarını gidermeye yönelik farklı davranışlar gösterir (Baymur, 1985, 65).

2.1.2. İhtiyaç Türleri

En sade güdülerden en karmaşık toplumsal güdülere kadar çok sayıda ihtiyaç ve güdü vardır. Çoğu zaman bu güdüler birbirleriyle yakından ilişkili olmasından dolayı bu güdülerin sınıflandırılması kolay olmaz. İhtiyaçları birincil-ikincil veya öğrenilmiş, öğrenilmemiş gibi sınıflandırılabilir. Morgan güdülerini birincil ve sosyal güdüler olarak sınıflandırmaktadır. Morgan gibi diğer psikologlar arasında da, fizyolojik güdüler ve psikolojik (sosyal) güdüler olarak sınıflama eğilimi yaygındır (Baymur, 1994, 70).

2.1.2.1. Fizyolojik İhtiyaçlar

Bu ihtiyaçlar bütün insanlar için ortaktır. Ayrıca öğrenilmiş oldukları ileri sürülmektedir. Bu ihtiyaçlar varlığın korunması ve yaşamın sürdürülmesi için zorunlu olan ihtiyaçlardır. Bireyin temel ihtiyaçlarına göz atmak gerekirse beslenme, uyku, cinsellik, hava, dinlenme, sıcaklık, acıdan kaçınma, gereksiz maddelerin vücuttan atılması, uyarılma ve etkinlikte bulunma gibi temel ihtiyaçlardır. Etkinlik, cinsellik ve uyarılma ihtiyaçları, baştan geçen yaşantılar, çeşitli sosyal güdülerin gelişmesine yol açar. Ayrıca bu

ihtiyaçların sonucu olan davranışlarda sosyal nitelik gösterir. Fizyolojik ihtiyaçlardan kaynaklı güdülere, birincil ve evrensel güdüler denir. Bu ihtiyaçlar bütün canlılarda bulunduğu için evrenseldir. Birçok psikolojik ve sosyal güdünün ilk hızlarını bu ihtiyaçlardan almalarından dolayı birincil güdüler denilmiştir (Oksal, 1986, 18; Baymur, 1994, 70-71).

Yaşamın ilk yıllarında fizyolojik ihtiyaçlar davranışların temel belirleyicisidir. Bebeklikten çocukluğa, çocukluktan gençliğe, gençlikten olgunluğa geçtikçe ve birey geliştikçe psikolojik ihtiyaçlar zamanla daha çok güçlenir. Böylece davranışların önemli belirleyicileri olur.

2.1.2.2 Psikolojik İhtiyaçlar

Fizyolojik ihtiyaçlar kadar açık olmayan ihtiyaçlardır. Psikolojik ihtiyaçlar, yaşantılar sonucunda meydana gelir ve bireyin ileriki yaşlardaki davranışlarını daha çok etkiler. Bundan dolayıdır ki psikolojik ihtiyaçlar, fizyolojik ihtiyaçlardan farklı olarak, toplumdan topluma az çok değişir. Her kültür, yaşanılan toplum içinde ve çeşitli yaşantıların etkisiyle belli bir değişime uğrayabilir (Baymur, 1994, 70-71). Bu sebeple psikolojik ihtiyaçlar yerine sosyal ihtiyaçlar kavramı da kullanılmaktadır. Psikolojik ihtiyaçlar bireyin kişiliğinin gelişmesinde, bireyin toplumun içerisinde varlığını sürdürmesinde etkilidir. Ayrıca bireyin korunmasına, düzenlenmesine, iyileşmesine ve pekişmesine yardım eder (Köknel, 1982, 61).

Psikolojik ihtiyaçlar bireyin kişilik yapısını ve davranışlarını etkiler. Bireyin doğuştan veya sonra öğrenilen değerlerini oluşturur. Psikolojik ihtiyaçlar bireyin iç yapısından kaynaklı olduğundan ancak oluştuktan sonra öğrenilebilir. Ayrıca bu ihtiyaçların nedenini anlamak da hiç kolay değildir (Sabuncuoğlu, 1995).

Bireyin ihtiyaçlarının birçok türü olduğunu vurgulamıştır. Bazı ihtiyaç türlerinin hayvanlarda görülmeyip bireyin davranışlarında önemli rol oynadığını belirtmiştir. Başarma ihtiyacı bu duruma örnek verilebilir. Bu ihtiyaçlar dolaylı olarak biyolojik ihtiyaçlarla alakalıdır; fakat bu ilişki bireyin içinde yetiştirdiği toplumun yaşam biçiminden ve değerler sisteminden büyük ölçüde etkilenmiştir. Bu etkilenme bireyin toplum içindeki öğrenme yaşantılarından kaynaklanmaktadır. Öğrenilmiş psikolojik ihtiyaçların doyurulmaması ölüme yol açmaz fakat bireyin yaşamını zorlaştırıp psikolojik sağlığını olumsuz etkiler. Öğrenilmiş psikolojik ihtiyaçlarını şu şekilde sıralamıştır. Bunlar; başarı, sosyal kabul, bağımlılık, bağımsızlık, açgözlülük, güçlü olma, uyma,

belirginlik, yardım etme, düzenlilik, oyun ve saygı göstermedir (Cüceloğlu, 2004, 250-251).

2.1.3. İhtiyaç Kuramları

Murray'ın güdülenme kuramına göre baskı ve gerilimi azaltmanın ihtiyaçlara bağlı olduğunu açıklamıştır. Murray'a göre ihtiyaçlar, organizmada algılama, zihinsel etkinlik ve eylemi doyurucu bir yöne dönüştürme gibi bir baskıya karşı tepki oluşturduğundan ortaya çıkmıştır (Dilekman, 1986).

Başka bir yaklaşımda Murray'ın ihtiyaçlara ilişkin görüşlerinden oluşmaktadır. Murray'a göre ihtiyaçlar, memnuniyetimizi arttırma veya memnuniyetsizliğimize sebep olan durumu değiştirme isteği gibi durumlardan, algılarımızı ve davranışlarımızı organize eden güç olarak ifade eder (Hall ve Lindzey, 1985). Murray ihtiyaç kavramını kişilik değerlendirmesinde kullanır. Murray' a göre ihtiyaç kavramı, biyolojik ya da psikolojik olabilen, giderilmesi gereken bir gerginlik durumu olarak tanımlamaktadır. İhtiyaç bireyin yeme-içme gibi içsel süreçlerini kapsadığı gibi, çevrenin etkisiyle de oluşabilmektedir (Schultz ve Schultz, 1997). Murray ihtiyaçları 20 adet olarak listelemiştir. Listedeki 20 adet ihtiyaçlar ise; kabul etme, başarı, dostluk, saldırganlık, bağımsızlık, karşıt tepki kurma, zarardan kaçınma, küçük düşmeden kaçınma, vericilik, düzen, oyun eğlence, reddetme, savunma, yüceltme, hükmetme, kendini sergileme, cinsellik, zevk, yardım alma, öğrenmedir (Hall ve Lindzey, 1985). Listelenen bu ihtiyaçlardan her biri belirli bir duyguyla nitelenmekte ve belli bir davranışın ortaya çıkmasını sağlamaktadır. İhtiyaçlar bu davranışlar aracılığıyla doyurulmaktadır. Çevre ihtiyaçların doyumunda önemli rol oynar. Maslow' da çevre faktörünü benzer bir biçimde ifade eder. Çevre ihtiyaçların doyumunu kolaylaştırır ya da zorlaştırır. Bireyin doyurulmayan ihtiyaçları Murray'a göre önceliklidir. Bireyin doyurulmayan ihtiyaçları ön plandadır ve bireyin davranışını yönlendirmektedir. Bu açıdan da Maslow'un görüşleriyle benzerlik göstermektedir. Maslow doyurulmayan ihtiyaçların merkezi bir öneme sahip olduğunu ifade eder. Ayrıca ihtiyaç bir miktar doyulduktan sonra diğer ihtiyaca geçildiğini söyler.

Psikanalitik kuram, ihtiyaçların insan davranışları üzerindeki etkisini açıklayan ilk kuramlardan biridir. Psikanalitik kurama göre organizma eksikliğini hissettiği nesneyi arar ve onu rahatsız eden uyarıyı yok etmek ister. İhtiyaç duyduğu şeyi bulduğunda onu uyarıyı yok ederek bozulan dengeyi yeniden sağlar (Çelikkaleli, Gökçakan ve Capri, 2005, 247). Aslında davranış, insanların ihtiyaçlarını doyurmak için sergilediği eylemlerdir.

Davranışların ihtiyaçlara dayandırılıp ve de listelenmesi Murray' in "kişilik analizine" dayanır. Murray ihtiyaçları sıralarken Maslow da ihtiyaçları sınıflama yoluna gitmiştir. Bu şekilde ihtiyaç kuramlarının temelleri oluşmaya başlamıştır. İhtiyaç kuramlarının temelinde yatan görüşe göre insanların muhtemelen biyolojik kökenli olan psikolojik ihtiyaçları vardır ve bu ihtiyaçlar insan davranışlarının arkasındaki itici gücü oluşturmaktadır (Bozanoğlu, 2012, 5-6). Murray'ın ihtiyaç-baskı modeliyle açıkladığı kuramına göre; bireyin ihtiyaçları ile çevrenin özellikleri arasındaki uyum önemlidir. Bu uyumun seviyesi bireyin ihtiyaçlarına ilişkin doyuma ya da ihtiyaçlara ilişkin yoksunluğa neden olur (Irak, 2012, 13).

Murray'ın ihtiyaçlar üzerine yaptığı etraflı çalışmaları, sınıflamaları belki de hiçbir uzman incelememiştir. Murray'a (1938) göre ihtiyaç, kendi başına güç oluşturan varsayımsal yapılardır. Bu ihtiyaçların amaçları vardır ve organizmayı harekete geçirerek bu amaçlara yöneltir. İhtiyaçların bir kısmı fizyolojik süreçlerden kaynaklanırken bir kısmı çevre uyaranları tarafından belirlenir. Ortaya çıkan ihtiyaçlara duygular eşlik eder. Murray'ın psikolojik ihtiyaçları beyne baskı yapan uyarıcılar olarak ele aldığını belirten Englar, bu uyarının insanın algılayışını, kavrayışını örgütlediğini ve bu şekilde doyurucu olmayan bir durumu değiştirip, hoşnutluğunu arttırdığını ifade etmektedir. Mesela bir ihtiyaç açlık gibi bir içsel durum yoluyla veya yiyecek gibi dışsal bir uyarıcı tarafından uyandırılabilir. Böyle bir durumda, birey bazı baskı çeşitlerini aramaya veya bazılarından kaçınmaya güdülenmektedir (Bilge, 1990, 25). Murray, ihtiyaçları kültürel deneyimlerle de ilişkilendirmeye çalışmıştır. Murray'a göre ihtiyaçları çevresel baskıyla birlikte bir uyum içinde, fonksiyonda bulunarak davranışı yönlendirir. Murray ihtiyaçları sınıflayabilmek için bir sürü araştırmalar yapmıştır. Bireylerde görülen belli başlı bazı ihtiyaçları az sayıda fakat çok derinlemesine incelediği vakalardan topladığı bulgular ve araştırmalar sonucu sınıflamıştır. Bu ihtiyaçlar çeşitli davranışların içinde keşfedilmiştir. Soru listeleri, otobiyografik yazılar, çocukluk anıları, görüşmeler ve ilgi ve yetenek testleri, tesadüfi sohbetler gibi çeşitli çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmaların sonucunda ise yukarıda yer verilen 20 tane temel ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaçlar birbirinden daha güçlü olmayıp her bir bireye ve ortamına göre başatlık kazanabilir ve davranışların belirleyicisi olabilir (Yanbastı, 1990, 202). Murray'ın tanımladığı ihtiyaçlar her bireyde değişik yoğunlukta ve değişik etki derecesinde bulunmaktadır. Murray, ihtiyaçlar hiyerarşisinin de bireyde görülen en güçlü gereksinme ile başladığını savunmaktadır.

Murray'a (1938) göre tüm ihtiyaçlar arasında ilişki olup, birbirleriyle etkileşimleri vardır. Bazen ihtiyaçlar birbirlerine engelleyici veya ket vurucu olabilir. Engelleme olduğu zaman ise birey çatıŐma içinde kalır. Böylece belli bir karar vermesi gerekir. Bazen ihtiyaçların bir kaçı bir araya gelir, birleŐir ve daha kapsamlı tek bir amacı oluŐturabilir. Bazense bir ihtiyaç ulaŐılamayan başka bir ihtiyaç yerine geçip aynı fonksiyonu gösterebilir. Toplum içindeki mevcut itici gler bireyin ihtiyaını karŐılamasını kolaylaştırır veya zorlaştırır (YanbaŐtı, 1990, 201-202). Her bir ihtiyaca belli duygular eşlik eder. Bunlar güçlü ya da zayıf, kalıcı ya da anlık olabilirler. Genellikle varlığını sürdürürler. Ayrıca var olan durumu sonlandırıcı gözlenebilen davranışların ortaya çıkmasına yol açarlar (Kartal, 2003, 12).

Amerikalı araŐtırmacı Abraham H. Maslow, insan ihtiyaçları 1954 yılında yaptığı kimlik gözlemlerine dayanarak açıklamalar yapmıştır. Maslow insan ihtiyaçlarının veya güdülerinin piramit Şeklinde bir hiyerarŐiye sahip olduklarını söylemiştir (Maslow, 1970, 45). Maslow'un sınıflandırma yaparken temel aldığı iki varsayımı vardır (Kocel, 1982, 304). Bunlardan ilki insan davranışlarının temelinde ihtiyaçlar vardır. İkincisi ise bazı ihtiyaçların tatmini ise diğerlerinden daha önemlidir. Bireyler için önemli ve Őiddetli olan bu ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra bu ihtiyaçlarını karşılama yoluna giderler. Yani bireylerin davranışlarını anlayabilmek adına onların ihtiyaçlarının neler olduğunu bilmek gerekir (Eroğlu, 1996, 258). Maslow'a göre ihtiyaçlar güdülenmenin temelini oluşturur.

Maslow, bireyin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla harekete geçtiğini belirtir. Birey ihtiyaçlarını önem sırasına göre sınıflayarak bir ihtiyaçlar hiyerarşisi oluşturur. Maslow'a göre ihtiyaçlar ikiye ayrılır. Bunlar temel ve st düzey ihtiyaçlardır. İhtiyaçlar hiyerarŐisine göre bireyler öncelikle hiyerarŐinin alt sırasındaki temel ihtiyaçları karşılamaya güdülenirler. Birey daha st sıralarda bulunan ihtiyaçlarını karŐılamadan önce, alt basamaktaki ihtiyaçlarını belirli lde karşılaması gerekir (Kkhmet, 2001, 113). Yani a bir Ğrenci öncelikle karnını doyurma ihtiyaçı karŐılandıktan sonra diğer fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karŐılayacak ve diğer ihtiyaçlara gdlenecektir.

Maslow, hümanistik psikolojinin önde gelen isimlerindedir. Maslow'a göre birey ihtiyaçlarını karŐılayabiliyor ve seçme Őansı varsa bireyde gelişme güdüsü ortaya çıkar. İnsan davranışlarında etkili olan en önemli güdülerden biride gelişme güdüsüdür. Maslow'a göre gelişme, bireyin temel ihtiyaçlarını yavaŐ yavaŐ doyumunu ile ortadan kalkmadan onların daha üstündeki bir seviyede potansiyellerini gerçekleŐtirebilmesidir. Bir

başka ifadeyle temel ihtiyaçlar konusunda belirgin bir eksiklik göstermeyen bireyler, daha sonrasında kendilerini gerçekleştirme ihtiyacı ile karşılaşmaktadırlar (Bilge, 1990, 24).

Maslow insan güdülerinin bazı yönlerden hayvan güdülerinden farklı olduğunu savunmuştur. İnsan güdülerini bir piramit gibi birbiri üstüne merdiven basamağı şeklinde çıkan mertebeli bir düzende düşünmüştür. Bu güdü piramidinin temelinde fizyolojik güdüler, üst katında da psikolojik güdüler yer alır. Maslow'a göre, temel olan bir güdünün ihtiyaçları karşılanmadan, birey üst düzeydeki güdülerden etkilenmez. Alt düzeydeki güdüler doyuma ulaştığında birey, üst düzeydeki güdülere hazır hale gelir (Cüceloğlu, 2004, 236). Bireyin psikolojik ve biyolojik ihtiyaçlarının isimlendirilip, sınıflandırılmasında Abraham Maslow'un "ihtiyaçlar hiyerarşisi" geniş kabul görmüştür. İhtiyaçlar hiyerarşisini anlamak adına tüm katmanlara bakmak gerekir. Bunlardan ilki fizyolojik ihtiyaçlardır.

1. Fizyolojik İhtiyaçlar: Açlık, susuzluk, yeme, içme gibi bireyin yaşamını sürdürmesini sağlayan ihtiyaçlardır. Bu ihtiyaçlar bedenin canlılığını sürdürebilmek için gerekli olan ihtiyaçlardır. Fizyolojik ihtiyaçlar bilinçli olarak kontrol etme girişimlerine zor tepki verirler. Mesela rejim yapmanın bu kadar zor olmasının nedenlerinden biri budur (Butler ve McManus, 1998, 81). Fizyolojik ihtiyaçlar giderilmediğinde organizmaya baskı yapar ve başka güdülerin harekete geçmesini engeller.

2. Güvenlik İhtiyaçları: İhtiyaçlar hiyerarşisinin ikinci basamağını oluşturur. Birey fizyolojik ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra ihtiyaç hissedeceği şey güvenlik olacaktır. Güven, emniyet, düzen ve değişmezlik bu kategoride değerlendirilmektedir. Bu aşama bireyin kendine fiziki, sosyal, ekonomik ve belki de siyasal olarak güvenli bir ortam oluşturma ihtiyacı ortaya çıkaracaktır. Birey, şimdiki ve gelecekteki güvenliğini düşünmektedir. Bir örnek vermek gerekirse, yaşamını sürdürebileceği, geçimini sağlayacağı güvenceli, sigortalı bir iş araması (Eren, 1989, 35), kendine güvenli bir barınak yapması, güvenli bir sosyal ve siyasal çevre oluşturmaları hep bu çerçevede değerlendirilebilir. İşten atılma korkusunun temelinde fizyolojik ihtiyaçların içinde bulunulan zaman diliminde ve daha sonra karşılanamaması vardır. Bu durum bireyin ruhsal durumunu olumsuz yönde ciddi olarak tehdit eder. Bireyin işe ve amire karşı güvensizlik, ihtiyarlık korkusu gibi ve buna benzer korku ve tehditler bireyin yarınını güven ve garantiye alma ihtiyacını hisseder. Bu ihtiyaçlar giderilmeli ve birey kendini garantiye almalıdır. Yalnız fazla ciddiye alıp garantcilik sürekli olursa bireyde zararlı etkileri ortaya

çıkabilir. Mesela, bir kimse çalışsa da çalışmasa da ücretini alacağı duygusu uyandırdığı bir iş yerinde iş yapma ve yaptırma olanaklarının yitirileceği belirtilmektedir (Eren, 1989, 396). Eren'e (1989, 396-397) göre, güvenlik ihtiyaçlarını fazlaca karşılamamanın bir diğer sakıncası da bu güveni sağlayan kişi ya da örgüte karşı aşırı bağlılık sonucunda çalışanın üretkenlikten düşeceği, kendine güvenlik sağlayan kişi ve örgütü memnun etmeye çalışabilme ihtimalinin olduğunu belirtmektedir. Ayrıca birey başka birine bağlı ve borçlu olursa kendini kendine değer verme ve yaratma gibi yüksek düzeyde ihtiyaçlar tatmin edilemeyecektir ve birey kişiliğinden önemli şeyler kaybedecektir.

3. Ait Olma ve sevgi İhtiyacı: Maslow, burada bireylerin sosyal bir varlık olması yönü üzerinde durmaktadır (Eren, 1989, 35). Tredgold ise bu ihtiyacın bireylerin yaşama iç güdüsüyle ilişkili olduğunu belirtmektedir (Eroğlu, 1996, 43). Birey toplum içerisinde diğer insanlarla bir arada yaşamak, onları sevmek ve onlar tarafından sevilme ister. Birey için sevmek ve sevilmenin olmadığı yer sıkıştırır ve bireyi rahatsız eder. Sürekli sevgi arayışı içerisinde olan birey bunu bulabileceği gruplar arayıp ve onların içinde yaşayacaktır. Birey sevip, sevilme ihtiyacı aile, iş millet gibi ortamlar arayacaktır. Ait olma ve sevgi ihtiyacı belli bir süre gideremeyen birey, ihtiyacı karşılanırsa bile bunun etkisini uzun süre üzerinde taşıyacaktır (Eroğlu, 1996, 44). Bireyin sevmek ve sevilme ihtiyacını tatmin etmek için içinde bulunduğu organizasyonun bu ihtiyacı gideremediği takdirde birey başka organizasyonlar arayacaktır (Eren, 1989, 399). Bireyin ait olma ve özellikle sevgi ihtiyacının karşılandığı en temel kurum ailedir. Ailede ki aidiyet ve sevgi duygusu yaşamın değişik dönemlerinde bireyin kişiliğini etkiler ve bu duygu kendini gösterir. Ebeveynler, kardeşler ve yakın akrabalar bireyin sevmek ve sevilme duygularını tatmin etmektedir. Bireyin kendisi aile kurunca da bu sevgiyi eşi ve çocuklarına aktarmaktadır. Eğer bireyin yetiştiği aile de sevgi tatmini sorunlu ise kurduğu aile ve toplumda da bu gereksinimin karşılanmasında sorunlar yaşamaktadır.

4. Takdir ve Saygı ihtiyaçları: Maslow'a göre takdir ve saygı ihtiyaçlarının iki yönlü olduğu görülmektedir. Birisi bireyin, hizmet gibi nedenlerle başkaları tarafından değer görmesi, takdir edilmesidir. İkincisi ise bireyin kendi kendine saygı göstermesi ve kendini takdir etmesidir. Başarısı ve hizmetleri başkaları tarafından değer gören bireyin kendine güveni gelir. Maslow'a (1970, 45) göre bireyin bu gruptaki ihtiyaçlarının karşılanması başkalarının takdirini kazanmasıyla alakalıdır. Birey prestij, statü, başkalarınca tanınma, önemli olma, arkadaş çevresine egemen olma gibi durumlarda takdir kazanmak ister. Birey kendisini takdir etme kısmında ise başarılı olma, kendine saygı

duyma, kendine güvenme, bağımsız olma, işinde uzmanlaşma önemlidir. Takdir ve saygı ihtiyaçlarının ikinci aşamasında, bireyin kendi benliğini aşarak, mükemmelliğe doğru bir geçiş yapma çabasıyla yakından ilgili olduğunu söylemektedir. Bu ihtiyaçların giderilmesi, bireyin aşağılık duygularından kurtulup kendilerine güven kazanmalarını sağlayacaktır (Eroğlu, 1996, 45). Eren'e (1989, 397) göre toplum içindeki statünün bireye başkalarının verdiği değerle oluştuğuna dikkat çekmiştir. Yani evrensel bir kompleks olan aşağılık duyguları, ancak bu ihtiyaçların yeterince karşılanmış olmasıyla giderilebilir. Böylelikle bu kategoriye gelmiş ve makul ölçüde bu tür ihtiyaçlarını tatmin etmiş olan bireylerin, çeşitli nevrozların baskısında kurtulması da kolaylaşacaktır.

5. Bilme-Tanıma İhtiyacı: Bu ihtiyaç bireyin anlamlı hale getirme ihtiyacı ile irtibatlandırılabilir. Bireyde çevresinde olup biteni bilme isteği vardır. Merak duygusu ise burada temel hareket noktasıdır.

6. Estetik-Entelektüel Eriş İhtiyacı: Birey güzel şeyleri sever ve temel ihtiyaçlarından sonra güzelliğe önem vermeye başlar. Birey anlama ve araştırma ihtiyacı hisseder. Ayrıca birey nesne ve olgulardan zevk alma ihtiyacı duyar. Birey kendisini ve çevresini anlamaya başladıkça, soyut nitelikteki olan estetik alanlarına yönelmeye başlar ve de yaratıcılığı gelişir (Ulusoy, 2004, 316).

7. Kendini Gerçekleştirme: Birey kendini gerçekleştirebilmek için kendi yeteneklerini sonuna kadar kullanmalı, istediği yere gelebilme ve hedeflerine ulaşabilme isteği ve çabası göstermelidir (Erden ve Akman, 1996, 236-237). Yani birey, kendisinin gerçek güçlerini, ne yapabildiğini ve ne yapamadığını anlama ihtiyacındadır. Birey, demokratik bir ortamda, kendi yeteneklerini dolu dolu kullanma ve üretme gereğini duyar. Bu ihtiyacın ortaya çıkabilmesi için birey diğer tüm ihtiyaçlarını gidermesi gerekir. Kendini gerçekleştirme ifadesi burada, bireyin bir ihtiyacını kendi başına karşılayabilme, kendi imkanları ve gücüyle yaşayabilme ve bunların her birinin bireyde sürekli olarak bulunması anlamına gelmektedir. Maslow'a göre bireyin bütün ihtiyaçlarını karşılamış olsa dahi, birey kendini gerçek doğasını ifade edinceye kadar rahat ve mutlu olamaz (Bacanlı, 2000, 207; Nazlı, 1993, 5).

Maslow ve ihtiyaçlarla ilgili son olarak şunları söylemekte yarar vardır. Birey bir üst güdüye gidebilmesi için alttaki güdünün %100 doyurulmasına gerek yoktur. Bir güdüyü %100 doyurmak yerine belli bir ölçüde doyurmak yeterli olacaktır. Ayrıca düzey farklılığı bireyden bireye, kültürden kültüre değişebilir. Birey için aile ortamı ve kültür hangi güdü ve ihtiyaçların önemli olduğunu belirler. Mesela mutluluk için Batı toplumların

da maddeci materyalist değerler ön planda iken, Yunus Emre, Mevlana, Hacı Bektaş-ı Veli gibi manevi liderlerin yoğurduğu Anadolu insanında ise manevi değerler mutluluk verir (Cüceloğlu, 1993, 237).

Birey kendi benliğini değerli bir varlık olarak algılayabilmesi için ihtiyaçlarını uygun bir şekilde karşılaması gerekir. Ayrıca çevresine de değer veren, güvenilir bir çevre olarak değerlendirilir (Yavuzer, 2003, 117).

Genel olarak Maslow'un ihtiyaçlar piramidi incelendiğinde tepede ideal birey, alt basamaklarda ise bireyi bu ideallere götüren ara ihtiyaçlar vardır. Bireyde en yüksek değere sahip olan ihtiyaçlar en az tatmin edilen ihtiyaçlardır (Eren, 1989, 401). Çoğu modern toplumda birçok birey temel fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamasına rağmen kendilerini mutsuz hissederler. Bu durum ise bireyin psikolojik ihtiyaçlarının önemini göstermektedir (Butler ve McManus, 1998, 83).

Glasser'in seçim/kontrol teorisi içerisinde ihtiyaçlara ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Glasser'e göre tüm bireyler benzer fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlara sahiptir. Kültüre, cinsiyete, yaşa, ırka göre ihtiyaçlar değişmez. Bireyler aynı ihtiyaca sahip olsalar bile ihtiyaçlarını doyurma biçimleri, becerileri, yetenekleri noktasında farklılıklar gösterirler (Glasser, 1965). Bireylerin doğuştan sahip olduğu ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlar; yaşamını sürdürme, sevgi, eğlence, güç ve özgürlüktür. Birey belli bir anda ihtiyaçlarını karşılayacak davranışı seçmeyi tercih eder. Birey farkında olarak ya da olmayarak, ihtiyaçlarını karşılayan hedefe doğru yönelir (Glasser, 1992). Bireyler temel ihtiyacını tam olarak doyuramadıkların da problemler yaşamaya başlarlar. Bireylerin problem yaşamaması için temel ihtiyaçlarını karşılaması gerekir. Ayrıca bireylerin yaşadıkları problemler ve de problemlere bağlı belirtilerin kaybolması için bireylerin sevgi-güç ihtiyaçlarını tam bir şekilde doyurmalıdır (Glasser, 1965).

Glasser ve Maslow' un görüşleri belli noktalarda benzerlik gösterir. Bunlardan ilki sevgi ihtiyacının temel ihtiyaçlardan birisi olduğunu kabul edip sevgi ihtiyacının evrensel olduğunu söylemişlerdir. Ayrıca ihtiyaçların doğuştan geldiği noktasında da hem fikirdirler. Aynı zaman da bireyin çevresinde bulunan kişilerin bireye özgürlük tanınması ve seçme hakkı verilmesi bireyin ihtiyaçlarını doyurmasında kolaylık sağlayacaktır düşüncesi iki kuramcıda da ortaktır. Glasser ihtiyaç doyumu sonrasında bireyin problemlerinin azalması sonucuna varır. Maslow ise ihtiyaç doyumu bireyde sağlıklı bir gelişimi mümkün kılar. İki kuramcıda ihtiyaç doyumu sonrası farklı yorumlamıştır.

Glasser'in Gerçeklik Teorisi incelendiğinde aslında bireylerin altta yatan benzer problemlere sahip olduğunu savunmaktadır. Bu problem ise çoğunlukla bireylerin hayatlarındaki önemli insanlarla doyurucu ve başarılı ilişki kuramamalarından kaynaklı olduğunu söylemiştir. Yani birey hayatında önem verdiği kişilerden bazılarıyla başarılı bir iletişime geçip bağlanamaması sonucu problem yaşar (Corey, 2008, 346). Glasser seçim kuramını oluşturduktan belli bir süre sonra kuramını geliştirerek insana yönelmiş, insanın neden ve nasıl davrandığını ele alan kontrol kuramını oluşturmuştur (Kaner, 1993, 569).

Seçim Kuramı aslında iç kontrol psikolojisi olarak nitelendirilebilir. Bu ifadeyi biraz açmak gerekirse seçim ve bilgi üzerinde durulmalıdır. Seçim Kuramına göre bireyi diğer insanlar mutlu da edemez mutsuzda. Bireyi seçimleri etkiler. Ayrıca birey diğer insanlar alabileceği ve verebileceği yani paylaşımında bulunulabileceği şey sadece bilgidir. Yani seçim kuramı yaptığımız bu seçimlerin nasıl ve neden yapıldığını açıklamaktadır (Hillis, 2008, Akt. Tanrıkulu, 2013, 31). Seçim teorisinde birey, yalnızca kendi davranışlarını kontrol edebilir bir yeterliliğe sahiptir (Glasser, 1997, 16; Özmen, 2006, 19). Birey sadece kendi davranışlarında söz sahibi olup başka bireylerin davranışları ve istekleri üzerinde hakimiyeti yoktur. Yani birey yalnızca kendi davranışlarını kontrol edebilir. Glasser kuramında bireyin genetik yapısından kaynaklı beş güdünün varlığından bahsetmiştir (Glasser, 1985, Akt: Tanrıkulu; 2013, 31-32). Glasser'in bahsettiği beş güdü ise şunlardır; hayatta kalma ve üreme, güç elde etme, ait olma (sevme-sevilme ve değerli olma), özgür olma ve eğlenmedir. Psikolojik ihtiyaçlar karşılandığında birey yaşamında doyum sağlarken engellendiğinde ise sergilenen davranışlar, sağlıklı ve dengeli olmayacağından birey yaşamdan doyum sağlayamaz (Glasser, 1992). Glasser'in seçim kuramını inceledikten sonra konuyla alakalı olan David McClelland'ın Gereksinimler Kuramına göz atmakta yarar vardır.

David McClelland'ın gereksinimler kuramı başarı, güç ve yakın ilişki gereksinimleri üzerine konu edilmiş bir kuramdır. McClelland'a (1961) göre bu üç gereksinim, Murray'in 1938 yılında ortaya attığı ve bireyin ihtiyaçlarını sınıfladığı 20 tane ihtiyaçtan seçmiştir. McClelland bu üç gereksinimden özellikle başarı gereksinimi üzerinde yoğunlaşmış olmakla birlikte birçok araştırmasında bu üç gereksinimi birlikte test etmiştir. Davranışların şekillenmesinde bu gereksinimlerin önemli olduğunu, kişilerarası ilişkilerde, akademik başarıda, hayat tarzı seçiminde ve iş performansında etkili olduğunu söylemiştir (McClelland, 1961).

McClelland kuramında yer verdiği yakın ilişki, güç ve başarı gereksinimlerinin öğrenilebilir olması sebebiyle, durağan bir hiyerarşik düzende uygun düşmeyeceğini ifade etmiştir. Burada Maslow' un hiyerarşik düzenine atıfta bulunmuştur. Bu duruma sebep olarak ise farklı bireylerin farklı seviyelerde farklı gereksinimlere sahip olmalarından ileri geldiğini söylemiştir. Bu sebeptendir ki güdüler arasında “engelleme-gerileme” veya “tatmin-dizisi” gibi ilişkiler yoktur (Northcraft ve Neale 1990, 142). McClelland'ın bu kuramında diğer kuramcılar aksine güdü ve gereksinimlerin gelişmesinde sosyal çevre bağlamının önemli olduğunu dile getirmiştir. Oysaki diğer kuramcılar güdülerin içgüdüsel olduğunu öne sürmüşlerdir (Brooks, 2003, 60).

Murray'a (1955) göre başarı ihtiyacı; zorlukların üstesinden gelebilme, gücü kullanma, zor olanı mümkün olduğunca hızlı ve iyi bir şekilde yapma çabasına duyulan bir arzu olarak tanımlamıştır. McClelland'a (1976, 1-11) göre başarı gereksinimi ise; iyi iş yapma ya da bir kusursuzluk standardıyla rekabet etmenin önemli olduğu eylemlere yönelme olarak ifade etmiştir. Bu yaklaşıma göre, başarı gereksinimi zor bir işin üstlenilmesi, belirsizlikleri gidermek için belirsizliklerle yüzleşme ve bireyin performans sonuçları adına kişisel sorumluluk alması gibi davranışların dışı vurulmasıdır (Sagie ve Elizur, 1999, 376).

McClelland tarafından geliştirilen başarı ihtiyaç teorisine göre başarılı olmayı hedefleyen birey başarısızlığa uğramamak için öncelikle üst seviyede ve güç sayılabilecek amaçların yerine orta ağırlıklı amaçları hedefler. Böylece başarısızlığa uğramamak için birey aşırı düzeyde riske girmez. Bunun yanında çok düşük riskli işleri de üstlenmez. Yani ne çok basit bir amaç belirler ne de üst düzey bir amaç belirler. Orta ağırlıklı bir amaç yeterlidir. Ayrıca birey evresindeki kişilerden ve toplumdan başarı hakkında dönütler bekler. Bu dönütler övgü niteliğinde olabileceği gibi para da olabilir (Duran, Büber ve Gümüştekin, 2013, 41).

Bir başka ihtiyaç kuramcısı olan Erich Fromm'a göre bireyler ihtiyaçlarını içinde yaşadıkları toplumun ve buldukları sistemin ihtiyaçlarına göre oluştururlar. Bu sebeptendir ki birey içinde yaşadığı kültürün sosyo-ekonomik durumlarına göre ihtiyaçlarını şekillendirir. Yani aynı kültürde yaşayan bireylerin ihtiyaçlarının şekillenmesinde sosyoekonomik durumlar önemli ölçüde etkilidir (Çelikkaleli vd., 2005, 248).

2.1.4. Öz Belirleme Kuramı

Fransız ihtilali dünyada geniş yankı bulmuş ve sonunda bir sürü akımlar oluşmuş, dünyanın seyrini değiştirmiştir. Bunlardan en büyüğü milliyetçilik akımıdır. Milliyetçilik akımıyla birlikte de öz belirleme (self determination) kavramı ortaya çıkmıştır. O zamanlar öz belirleme kavramı ulusların kendi geleceklerini kendilerinin belirlemesi anlamını taşımaktaydı. Daha sonrasında ise 1970 li yıllarda Deci ve Ryan'ın çalışmalarıyla bu kavram psikoloji alanına uyarlanmıştır. Deci ve Ryan çalışmalarında öz değerlendirme kavramına bakıldığında; bireylerin kendi kararlarını ve seçimlerini yaparken aktif bir rol oynamalı, sosyal çevrede etkileşim halinde olup özgür ve bağımsızca seçimler yapabilmelidir. Bu ifadeler ise öz belirleme kavramının temelini oluşturmaktadır. (Sorhan, 2014, 10) .

Öz belirleme de aslında birey kendi iradesini ortaya koymaktadır. Yani birey davranışlarında toplumsal normlardan, grup baskılarından, gelenek ve görenekler gibi dışsal etkenlerden ziyade, birey kendi bireysel inançları ve değer yargılarını belirlemesi ve oluşturduğu düşünce yapısıyla kararlarını kendi iradesiyle vermesidir. Bireylerin kendi iradesiyle verdiği kararlarda etkili olan ilk kriter bireyin kendi kararını almasıdır. Yani dış etki, baskı veya ödül gibi durumlar ilk kriter değildir. Baskı altında kalmadan kendi ilgi ve değerlerine göre karar alan bireyler öz belirlemeyi gerçekleştirmişlerdir (Cihangir ve Çankaya, 2005).

Öz belirleme kuramında bireylerin yaşantılarında amaçları olduğunu, bu amacı gerçekleştirmeye çabaladığını ve nihayetinde amacına ulaştığı zaman psikolojik doyuma ulaşacağından bahsedilmektedir. Bireylerin kişilik gelişimlerini temel kavram olarak ele alan öz belirleme kuramı, bireylerin bu kişilik çerçevesinde özüne bağlı, gereken yer ve zamanda doğru adımlar atabilen ve karşısındaki engelleri ortadan kaldıran bireyler olarak tanımlar. Bireylerin zaman içinde davranış ve gelişme eğilimleri, bu davranış ve eğilimlerin sosyal çevre tarafından nasıl algılandığının ve de bireyin bu etkilenmeye verdiği tepkilerde öz belirleme kuramının kapsamı alanında yer almaktadır. Bu kuramda ayrıca bireyin farklı çevrelerden etkilenme seviyesi ve de aynı sosyal evrenin farklı kişilerdeki etkisini incelemeye yer verilmiştir (Ryan ve Deci, 2000, 227-268).

Ayrıca bireylerin kararlarını verirken çevreleriyle sürekli etkileşim halinde olduğunu söylemiştir. Bireylerin zihinsel gelişime açık olduğunu ve ilgi duydukları etkinliklere yönelmekte olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca birey, sosyal gruplarla iletişimini

arttırarak bireysel kendi deneyimleriyle grup içerisindeki deneyimlerini birleştirip, bütünleştirmeli böylece bireyin çevreye uyum sağlaması kolaylaşacaktır (Ryan ve Deci, 2000, 227-268).

Bireyi sosyal bir varlık olarak ele alan öz belirleme kuramı, bireyi yaşadığı toplumun aktif bir ferdi olmaya çalışan bireyler sosyal anlamda etkileşimleri ve etkileşimler olurken bireylerdeki bilişsel ve duyuşsal süreçleri incelemektedir. Öz belirleme kuramı bu yönüyle bireylerin içsel kaynaklarını geliştirmenin önemini vurgulamakla birlikte kişilik ve motivasyon üzerine oluşturulmuş bir yaklaşımdır (Ryan ve Deci, 2000, 227-268).

Öz belirleme kuramında motivasyon, bireylerin kişilik gelişimini destekleyen doğuştan varolan bir güç olarak ifade etmektedir. Dışsal ve içsel motivasyonları ele alan öz belirleme kuramı önemli motivasyon teorilerinden birisidir.

Bireyler içsel motiveyi sağladıklarında kendilerini tamamen bağımsız hissetmekle beraber davranışlarının kendilerini ifade ettiğini düşünürler. Eğer birey dışsal motiveye bağlı ise yaptığı davranış sonucu ödül almak, suçluluk duygusu yaşamak veya onay almak adına davranış sergilemektedir (Boiche ve Sarrazin, 2007, 417-430). Birey iç motivasyonu sağlayabilmesi için birey kişilik gelişimi ve öz düzenleme davranışlarının sağlıklı olabilmesi için içsel kaynakların geliştirilmesine bağlıdır.

Öz belirleme kuramında bireyin sosyal etkileşim sürecinde karşıladığı ve gözlemlediği davranışlar vardır. Birey bu karşılaştığı ve gözlemlediği değer, tutum ya da davranışları benimseyip içselleştirme yapabilmesi için güdüleme mekanizmalarına ihtiyacı vardır (Grolnick, Deci ve Ryan, 1997, 135). Bireyin içsel olarak güdülenmiş davranışların öz belirleme kuramı bünyesinde değerlendirilebileceğini ifade etmiştir. Çünkü bireyler içsel güdülenmiş davranışlar sergilediğinde ilgi duyduğu faaliyete yönelerek haz ve doyum elde etmek amacıyla özgür ve bağımsızca seçimler yapar. Bu tür içsel davranışlar doğal olarak kendiliğinden oluşur. Güdülenmiş davranışlarda birey, kendi isteği doğrultusunda karar alıp ortaya çıkan davranış süreci, öz belirleme kuramı içerisinde değerlendirilir (Deci, Vallerand, Pelletier ve Ryan, 1991). Birey davranışlarının oluşma sürecinde başkalarının zorlaması ve kontrolü olmadan hür kendi isteği seçimleri yapar ve bu seçimlerin sorumluluğunu alır, sonucu kabullenir (Deci, 1992, 43).

Bireyler yaşamlarını sürdürürken gün içerisinde farklı etkenler sonucu farklı eylemlerde bulunmak için güdülenir. Birey çıkarları için öyle davranıyor olabileceği gibi baskılara da direnmiyor olabilir ya da zorda bırakıldığı için herhangi bir eylemde bulunabilir. Bundan dolayı bireyin içten güdülenmeden mi yoksa dıştan zorlamaya mı harekete geçtiği tezati mevcuttur (Ryan ve Deci, 2000, 227-268). Bu yüzden öz benlik kuramı güdülenmeyi kendi içinde sınıflandıran bir yaklaşım benimsemektedir. Ayrıca belli bir anda hangi türdeki güdülenmenin sergileneceğini araştırmaktadır. Kuram bu amaçla içsel ve dışsal güdülenme arasında bir ayrımı öngörmektedir. Bireyi davranışı gerçekleştirmeye yönelik harekete geçiren güdü içsel ise bunun nedeni bireyin eylemden elde edeceği hazdır. Şayet dışsal güdülenme söz konusuysa birey dışsal ödül için veya davranışın sonucu kendisi için önemli olduğunda birey harekete geçer. İçsel ve dışsal güdülenmeyi ayırıştırmasının yanında kuram, bireye dayatılan eylemi yapma durumunda dışsal güdülenmeyi de farklılaştırmaktadır. Kuram bu farklılaşmayı “özerk karar verme sürekli çizgisi” başlığı altında ifade eder. Bu ifadeye göre birey davranışlarını düzenleyebilmek adına birçok seçeneğe ve çeşitli yollara sahiptir (İngledew, Markland ve Sheppard, 2004, 1921). Öz benlik kuramına göre birey dışsal bazı zorlamaları içsel düzenlemeler getirerek içselleştirebilir. Şayet bu süreç olması gerektiği gibi olursa, birey dışsal zorlamaları içsel istekler olarak benimser ve o eylemde bulunmak üzere güdülenecektir (Deci, Eghrari, Patrick ve Leone, 1994, 119).

Kuramda ayrıca içselleştirme sürecine ait başka kavramlarda vardır. Bunlar özdeşleşme, içe yansıtma ve bütünleşme mekanizmalarıdır (İngledew vd., 2004, 1921). Birey içe yansıtma mekanizması ile dışsal dayatmaları, suçluluktan kaçma ve de mevcut öz saygısını korumak korunmak amaçlı benliğiyle uyumlu hale getirmeye çalışır. Bunun içindir ki davranışı, kısmen özerk bir karara dayanır. Özdeşleşme mekanizmasında ise bireyin davranışı daha güçlü bir özerk karar verme sonucudur. Çünkü; birey kişisel olarak değer verdiği sonuçlara erişmek amaçlı söz konusu olan davranışı gerçekleştirir. Böylece davranış kendi benlik duygusuyla örtüşmektedir. Bütünleştirme de ise birey hiçbir duygusal baskıya maruz kalmaksızın davranışını sergilediğinden, tamamen özerk karar vermiş olur (Deci vd., 1994, 119; İngledew vd., 2004, 1921). Bunun dışında son olarak birey güdülenmediğinde bu süreçleri devam ettiremez herhangi bir davranış göstermeyerek pasifleşir. Bunun sebebi bireyin hedeflediği davranış veya davranış sonucu önemli değildir (Webb, Soutar, Mazzarol ve Saldaris, 2013, 59). Öz belirleme kuramı, bireyin ruhsal ve

fiziksel davranışlarına göre bireyin sergilediği davranışın nasıl gerçekleştiğini ve hedeflere nasıl ulaştığını açıklayan güdüsel bir kavramdır (Deci ve Ryan, 1991).

Geniş bir kuram olan öz belirleme kuramı için 5 kuram mevcuttur. Bu beş alt kuram ise şunlardır; bilişsel değerlendirme kuramı, nedensellik yönelimi kuramı, organizmik bütünleşme kuramı, temel ihtiyaçlar kuramı ve amaç içeriği kuramıdır. Öz belirleme kuramını anlamak adına bu alt kuramlara bakmada fayda vardır. Bunlardan ilki bilişsel değerlendirme kuramına göre, bireyin içsel güdülenmesi davranışlarında belirleyici rol oynar. Ayrıca sosyal çevre de bireyin içsel güdülenmesinde etkilidir. Bu kurama göre ödüller, bireylerarası kontrol, ego katılımı gibi faktörlerin içsel güdülenmede nasıl etkili olduğunu inceler. Bununla birlikte eğitim, sanat ve spor gibi alanlarda bireyin yeterlik özerklik ihtiyaçlarının desteklenmesini içsel güdülenmede pozitif etki sağlar. Organizmik bütünleşme kuramının merkezinde dışsal güdülenme yer alır. Bireyde dışsal güdülenmeye sebep olan davranışların özelliklerini, davranışı etkileyen belirleyicilerini ve sonuçlarını inceler. Nedensellik yönelimi kuramında ise bireyin davranışlarını farklı şekilde düzenlemesi ve çevresine karşı ortaya çıkan bireysel farklılıkları inceler. Nedensellik kuramında üç tip yönelim belirlenmiştir. Bunlardan ilki bireyin iyi ve değerlerine göre davranışlarını harekete geçiren özerklik yönelimidir. Diğerleri ise bireyin ödüller, kazançlar ve onaylanmayı içeren kontrol yönelimi ve son olarak bireyin yeterliliğe ilişkin kaygı durumunu nitelendiren kişisel olmayan yönelimler veya güdülenememe yönelimidir. Bir diğer alt kuram olan amaç içeriği kuramında ise, bireyin içsel ve dışsal amaçları arasındaki ayrımı ve bunun güdülenmede ve öznel iyi oluş üzerindeki etkisini inceler. Yani birey finansal başarılar, dış görünüş, popüler olma gibi ve kişisel büyüme, daha yakın çevresel ilişkiler kurma gibi amaçlarını kolaylaştıran kendi öznel iyi oluşunu arttırmaya çalışır (Deci ve Ryan, 2000, 227-268; 2000a, 68-78). Öz belirleme kuramının temelinde psikolojik ihtiyaçlarını anlama vardır. Kuram ayrıca bireyin grup içerisindeki süreçte bireysel gelişimini anlamaya çalışır (Sheldon ve Bettencourt, 2002, 25). Aslında çoğu kuram ve teori ihtiyaçları gözardı etmiştir. Öz belirleme kuramı ise ihtiyaçları bireylerin gelişiminde gerekli evrensel öğelerdir (Ryan vd., 1996, 7). Temel ihtiyaçlar kuramı insan yaşamının doğasında üç temel psikolojik ihtiyacın var olduğunu söyler. Kurama göre üç temel ihtiyaç ise yeterlik, özerklik ve ilişkili olma ihtiyaçlarıdır (Deci vd., 1991). Yeterlik, bireyin davranışlarını sergilerken ki gösterdiği beceri ve yeteneklerini ne kadar kullandığıyla alakalıdır. Özerklik ise bireyin davranışlarını kendisinin başlatması ve

düzenlemesidir. Son olarak ilişkili olma ise bireyin çevresindeki sosyal gruplarla olan ilişkisini ve de bu ilişkilerle bağlantılı olması ifade eder.

Temel ihtiyaçlar kuramına göre gerekli olan bu üç evrensel ihtiyaç yeteri kadar karşılanırsa birey kendi potansiyelinin en üst seviyesine ulaşabilir. Bahsedilen beş alt kuramdan etkilenen öz belirleme kuramına göre bireyler kalıtsal potansiyellerini gerçekleştirebilmek için sosyal çevrelerinden destek görmeye ihtiyaçları vardır. Birey pekiştirici, destek, hediye gibi dışsal motivasyonlar kadar önemseme merak gibi içsel motivasyonlara da ihtiyaç duyar. Aslında bireyler genellikle dış kaynaklı etkenler kapsamında hareket eder. Mesela bireye verilen pozitif pekiştirici veya değerlendirme, yahut notlar birer dış motivasyon kaynağıdır. Birey dış motivasyon olmaksızın da içinde var olan ilgi alanı veya merak gibi içsel motivasyon kaynaklarıyla da motive olmaktadır (Deci ve Ryan, 2000, 227-268).

Bireyin sahip olduğu temel psikolojik ihtiyaçların doyurulmasına bağlı olarak, birey ilgi duyduğu işlerle uğraşarak sosyal çevresi içerisinde yeterli ve etkin olur; birey istekleri doğrultusunda çalışma eğilimi gösterip kendi davranışlarını düzenler. Ayrıca birey ilgileri doğrultusunda başka bireylerle yakınlık kurarak güvenlik ve ait olma ihtiyaçlarını giderir (Deci ve Ryan, 2000, 227-268). Yani bu üç temel psikolojik ihtiyacın doyurulması, bireyin daha fazla sosyalleşmesine, birey kendi kararlarını verirken ve çevresiyle olan iletişimde daha fazla aktif olmasını sağlar. Bunun aksi düşünüldüğünde ise, bireyin ihtiyaçları engellenmesi halinde bireyde pasiflik, hasta olma hali ve işlevsizlik gibi durumlar ortaya çıkar (Chirkov, Ryan, Kim, Kaplan, 2003, 97).

Öz belirleme kuramında bireyler gelişebilmek için doğuştan bir eğilim taşıyan faal organizmalar olduğu görüşü hakimdir. Psikolojik ihtiyaçlara gelince öz belirleme kuramına göre bireyin gelişimini sağlaması, bütünleşmesi ve sağlık noktasında oldukça önemlidir. Bu açıdan öz belirleme kuramı, bireyin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurup bireyin psikolojik gelişimini ve de öznel iyi oluşunu anlamaya çalışmıştır (Deci ve Ryan, 2000, 227-268).

Temel boyutlarıyla açıklanmaya çalışılan öz belirleme kuramı farklı kültürlerde incelenmektedir. Öz belirleme kuramı farklı kültürlerde sınanmakta ve temel psikolojik ihtiyaçların doyurulmasının yarattığı sonuçlar araştırılmaktadır. Öz belirleme kuramına göre herhangi bir kültürdeki bireyin, içinde bulunduğu toplumda ihtiyaçlarını doyurma derecesi, bireyin iyi olma seviyesini belirleyecektir. Kurama göre her kültürdeki birey üç

doğal ihtiyaçın doyurulması, bireyin iyi olma noktasında gereklidir. Bireyin tam bir ihtiyaç doyumuyla iyi olma birbiriyle ilişkilidir (Deci vd., 2001, 930). Özetle, öz belirleme kuramında üç temel psikolojik ihtiyaçın doyurulması iyi olma noktasında gereklidir. Ayrıca ihtiyaç doyumunu ile iyi olma hali arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Öz belirleme kuramında bireyler, doğuştan var olan bir gelişim eğilimi taşırlar (Deci ve Ryan, 2000a, 68-78; Deci ve Vansteenkiste, 2004, 17-34). Bireylerde doğuştan gelişim eğilimi olmasına rağmen bu eğilim kendiliğinden ortaya çıkmaktadır (Deci ve Vansteenkiste, 2004, 17-34). Mesela bir bebek, fiziksel olarak gelişebilmek için bir eğilime sahiptir. Fakat gerekli gıdayı çevresinden alamadığında bu fiziksel gelişim eğilimi ortaya çıkmaz. Yani gelişim eğilimi de sosyal çevrenin etkisiyle etkinleşmektedir. Bu gelişim eğilimini sadece fiziksel değil, ruhsal, bedensel ve zihinsel olarak ihtiyaç duyulan eğilimlerde vardır (Deci, Eghrari, Patrick ve Leone, 1994, 119). Bebek örneğinde olduğu gibi bireyler sosyal çevrenin desteğine ihtiyaç duyarlar. Bireylerin içsel gelişim eğilimlerini ve de potansiyellerini gerçekleştirebilmede aktif ve etken olabilmesinde çevre faktörü önemlidir. Bireylerin gelişim eğilimleri yaşadığı sosyal çevre tarafından gerekli desteği gördüğünde bireylerin yaşam seviyelerini yükseltecek olumlu sonuçlar ortaya çıkacaktır. Aksi takdirde bireylerin gelişim eğilimleri kontrolcü ve geri çevirici çevre tarafından yok sayıldığında, bireylerin gelişim ve aktiviteleri için olumsuz sonuçlar ortaya çıkacaktır (Deci ve Vansteenkiste, 2004, 17-34). Öz belirleme kuramında farklı kültürlerin incelenmesinde ifade ettiği öz belirleme modeli için yapılan çalışmalar daha çok ABD’ de yapılmıştır. Bu çalışmanın sadece ABD’de yapılmış olmasından dolayı farklı kültürle de geçerli olup olmadığını anlamak adına sınanması gerekmektedir. Sınanmaya yönelik bu konuyla alakalı çalışmalarda mevcuttur (Chirkov, Ryan, Willness, 2005, 423; Downie, Chua, Koestner, Barrios, Rip ve M’Birkou, 2007, 241). Modelin Türk kültüründe geçerliğinin belirlenmesi halinde kültürlerarası karşılaştırmalar yapılması sağlanacaktır. Öz belirleme kuramına göre, tüm bireyler aynı temel ihtiyaca sahiptir. Yalnız bu aynı ihtiyaçlar farklı kültürlerde farklı yorumlanabilir ve farklı biçimlerde ve seviyelerde doyurulabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında öz belirleme modelin ülkemizde sınanması halinde olası kültürel farklılıkların ortaya çıkarılması önemlidir. Bununla birlikte elde edilen bulgular sonucu, bireylerin ihtiyaç ve davranışlarını anlamada yeni bir bakış açısı oluşacaktır.

2.1.5. Temel Psikolojik İhtiyaçlar

Temel psikolojik ihtiyaçlar bireyde doğuştan var olan ihtiyaçlardır. Bu ifadeyi öz belirleme kuramı dile getirmiştir. Birey ihtiyaçlarını doyurabilmesi bireyin gelişimi, bütünlüğü ve sağlığı için gereklidir (Deci ve Ryan, 2000). Bireyin gelişiminde gerekli üç temel psikolojik ihtiyacı yeteri kadar karşılanmadığında sağlığı ve kişisel bütünlüğü olumsuz yönde etkilenecektir. Bireyi bir bitkiye benzetirsek, nasıl ki bir bitki hava, su gibi temel besinlerini yeteri kadar almazsa verimi düşecektir. Bireyde bu temel ihtiyaçlarını karşılamazsa bütünlüğü sağlayamayacaktır. Öz belirleme kuramında değinilen bu üç temel psikolojik ihtiyaçlar şunlardır; yeterlik, özerklik ve ilişkili olma. Yaptıkları çalışmalarda, bireyin ihtiyaçları doğasında olan gereksinimlerini yansıtır. Bu duruma bakıldığında bu ihtiyaçlar bütün insanlar için ortak olduğundan dolayı evrensellik taşır. Bu üç ihtiyacın karşılanmasıyla insanların gelişimine katkı sağlanır (Deci vd., 1991).

Öz belirleme kuramında özerklik, yeterlik ve ilişkili olma ihtiyaçları doyurulması etkili bir içselleştirmeye bağlıdır. Yani etkili bir içselleştirme yapma, psikolojik gelişim, bütünlük ve öznel iyi oluş için gereklidir (Deci ve Ryan, 2000, 227-268).

Öz belirleme kuramına göre şayet bireyin sağlıklı gelişimi adına üç temel ihtiyacın karşılanması durumunda birey iradeli ve kaliteli motivasyona sahip olur. Ayrıca bireyin aktivite devamlılığı, artan motivasyonu, istikrarlı oluşu ve yaratıcılığına olumlu katkı sağlar. Bundan dolayıdır ki bireyler temel psikolojik ihtiyaçlarını karşıladıkları zaman amaçlarını gerçekleştirmek için daha çok özen göstermekte, kapasitelerini daha verimli kullanmakta ve böylece iyi oluş düzeylerini arttırmaktadır. Deci ve Ryan'a (2000, 227-268) göre temel ihtiyaçlar eğer bir istek veya amaç varsa birey için onları kazanacağını ifade etmişlerdir. Bunun yanında eğer karşılanan ihtiyaç bireyin amacına uygun değilse bireyin gerçek doyum yaşamaması zordur.

Bahsi geçen bu üç temel psikolojik ihtiyaca değinmekte fayda var. Bunlardan ilki yeterlilik ihtiyacıdır. Birey kendisini, çevresine hakim ve istediği sonuçların ortaya çıkması sürecinde kendisini yetenekli ve bu süreçte iyi anlamda geliştiğini hissetme sürecini başarabilen birey yeterlilik ihtiyacını gidermiş olur. Bir diğer ilişkili olma ihtiyacında ise birey yaşadığı ve iletişime geçtiği grup içerisinde sevme, sevilme duygularını hissetmesi bunu yanında o gruba ait olduğunu hissetmesidir (Vlachopoulos ve Michailidou, 2006, 179). Son olarak özerklik ihtiyacını karşılayabilmesi için birey seçim yapmayı denemesi ve bireyi davranışlarına iten gücün kendisi olduğunu idrak etmesidir (Deci vd., 2001, 930).

Yani başka bir ifadeyle birey verdiği kararlarda kendisinin isteğiyle harekete geçtiğini fark etmesidir (Ryan ve Brown, 2003, 71).

Ayrıca bireyler temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılamalarında yaşadığı sosyal ortamın desteğini arkalarında hissettiklerinde bireyler yaptığı işe daha çok motive olmakta ve kendilerini rahat hissetmektedirler (Ryan ve Deci, 2000, 227-268; Ryan ve Deci, 2000a, 68-78). Eğer yaşadığı sosyal ortam tarafından engellendiğinde ise tam tersi etki yaparak bireylerin topluma uyum sürecinde problemler yaşamasına ayrıca bireylerin motivasyonlarının azalmasına ve de toplum içinde rahat olma halinin azalmasına sebep olur (Deci ve Ryan, 2000, 227-268; Deci ve Vansteenkiste, 2004, 17-34).

2.1.5.1. Özerklik

Özerklik ihtiyacı kavramı öz belirleme kuramına göre bireyin kendi davranışlarını başlatma, devam ettirme ve sonlandırma gibi kararlarını kendisi alması anlamına gelmektedir. Ayrıca birey davranışlarının sorumluluğunu alarak karar vermekte ve hür iradesiyle davranışa geçirmektedir (Deci ve Ryan, 2000, 227-268). Özerklik bireyin istekliliğine bağlı olarak ilgi ve değerlerine uygun bir şekilde karar alması ve kapasitesinin en yüksek düzeyde kullanılmasıdır. Birey için önemli olan kendi kararlarını alıp uygulamaya geçmesidir. Birey uygulamaya geçirdiği davranışının sorumluluğunu da böylece kabul eder (Deci ve Ryan, 1985; Decharms, 1968). Aslında özerklik gereksinimi bireyin davranışlarını sergilerken kontrol edilmeden veya baskı altında olmadan kendi kararlarına göre davranmasıdır. Bunun yanında bir de yetkinlik gereksinimini ifade etmekte fayda vardır. Yetkinlik gereksinimi, bireyin çevresiyle başa çıkma adına kendisini yeterli hissetme isteğidir. Bireyin çevresindeki kişilerle başa çıkma yanında bireyin tatmin edici ve destekleyici sosyal ilişkilere sahip olduğunu hissetmelidir. Bu durum ise bireyin sosyal ilişki gereksiniminden kaynaklanmaktadır (Gagne ve Deci, 2005; Ingledew ve ark., 2004; Kowal ve Fortier, 1999).

Ryan ve Lynch'e (1989, 340) göre, özerklik kavramı, bireyin toplumsal bağlarını koparması anlamına gelmemektedir. Birey için yakından destekleyici sosyal ilişkiler, bunun yanında güçlü duygusal bağlar özerkliği desteklemektedir. Aslında bireyin davranışına karar verirken çevresiyle olan iletişimi etkilidir. Yalnız kendi kararlarını alırken bağımsız bir şekilde alır. Yani karar verme sürecinde sosyal çevrenin etkisi vardır fakat son karar bireyin kendi düşüncesi ile aldığı karardır (Chirkov vd., 2003, 97). Tanım olarak özerklik ve bağımsızlık eş anlamlı olarak algılanabilir. Fakat kuram içerisine

bakıldığında farklı iki kavram olarak algılamak gerekir. Bağımsızlık birey için başka kişilerin ilgi, destek ve yardımına ihtiyaç duymadan ve dış baskıların etkisinde kalmadan kendi doğrularına göre hareket etmesidir. Bağımlılık birey için başkalarının liderliğine, başkalarının verdiği maddi ve manevi desteğine güvenme ve de bireyi başkalarının desteğine muhtaç görür (Cihangir ve Çankaya, 2005). Kurama bakıldığında özerk olduğu düşünülen birey kendi hür iradesine, ilkelerine ve ilgilerine uyan davranışlar dergiler. Birey kendi istekleri doğrultusunda özerk olarak bağlı olabileceği gibi kendi istekleri olmadan zorla veya kontrol edilerek diğerlerine bağlı olabilir (Ryan, La Guardia, Solky-Butzel, Chirkov ve Kim, 2005, 145).

Bahsi geçen özerk ifadeleri üzerinde farklı araştırmaların ortak olduğu ifade edilen özerkliğin evrensel olmadığını ileri süren görüşler vardır. Iyengar ve Lepper'e (1999, 349) göre, özerkliğin bağımsızlık olduğunu söylemişlerdir. Ayrıca özerkliğin bir gruba ait olma ve sosyal gruba bağlılık gibi değerlerle çatıştığını ifade etmiştir. Bu sözlerinden ötürü özerkliğin evrensel olmadığını ifade etmiştir. Özerkliğin temel bir gereksinim olmadığını pek çok kez ifade etmiştir (Chirkov vd., 2003, 97). Bu aksi görüşlerden tekrar kurama geri dönmek gerekirse özerklik ve bağımsızlık ayrı anlamlar taşımaktadır. Kurama göre birey eylemini isteyerek gerçekleştirip ve gerçekleştirdiği bu eylemi onaylıyor ise birey özerk kabul edilir (Ryan ve Deci, 2000, 227-268). Bundan dolayıdır ki birey davranışları üzerinde inisiyatif alır ve yaptıklarının savunucusudur. Ayrıca öz belirleme kuramı bağımlılığı başkalarının yol göstericiliğine ve desteğine gereksinim duyma olarak tanımlamaktadır (Ryan ve Lynch, 1989). Bu cümleden yola çıkarak bağımlılığın karşıt ifadesi özerklik değildir.

Görüldüğü üzere kuram özerklik gereksinimini evrensel olarak kabul etmektedir. Bunun yanı sıra bağımsızlık ve bireycilik kavramlarını kültürlere özgü değerler olarak ifade etmektedir (O'Brien, 2006).

Özerk karar verme, bireyin kendi istekleri doğrultusunda hedeflerini tanıması ayrıca bu hedeflere varmak için inisiyatif almasıdır. Özerk karar veren bireyler, karar verirken varlıklarını gösterirler, çevresini gereksinimlerinden haberdar ederler. Ayrıca gerektiği zaman kendilerini savunmasını bilirler ve de kendilerini savunurken haklarını nasıl elde edeceğini bilirler. Özerk karar veren bireyler, ne istediklerinin farkındadır ve de hayatının kontrol ve sorumluluğuna sahiptir. Özerk karar veren birey, istemediği durumlarla karşılaştığında kendisini savunur ve bir bakıma özgürleşir. Özerk karar

veremeyen bireyler ise dış kaynaklı etkilere maruz kalır, inisiyatif alamaz ve eylemlerinde kendi hedeflerini sergileyemez (Ersoy, Kart ve Güldü, 2008, 187).

Özerk karar veren bireyler, kendi içsel süreçleri doğrultusunda karar verirler ama bazı zamanlar ise yaşanan koşullardan dolayı bireyin karar alması gerekir. Şayet bu süreçte birey düşünüp kendi benliğine uygun bir karar alırsa yine de özerk karar vermiş olur (Ryan ve Deci, 2006, 1557). Özerkliği destekleyen bağlamlar vardır. Bu bağlamlar bireyin inisiyatif kullanabilmesi adına cesaret verir. Ayrıca bireyin yaşadığı sosyal çevre içerisinde yeterliliğin desteklenmesi ve motivasyonun yükseltilmesinde katkı sağlar (Deci vd., 2001, 930).

Özerk karar verme sürecinde sosyal çevrenin etkisi yadsınamaz. Birey bu süreçte sosyal çevrenin desteğini görmek ister. Bu süreçte bireyin davranışları sosyal çevre tarafında bazen kolaylaştırılır bazense zorlaştırılır (Deci ve ark., 1994, 119). Birey özerk karar vermede zorlandığında özerklik ihtiyacı karşılanamaz. Şayet birey özerklik ihtiyacını karşılayamazsa, kültürüne yabancılaşma yaşar ve bu da bireyin psikolojik sağlığını tehlikeye atabilir (Deci ve Ryan, 2000, 227-268).

Öz belirleme kuramında, özerk olan bireyler kendini telkin edebildiğinde sergileyeceği davranışları kendisi organize edebilmekte ve davranışı sergileyebileceği ifade edilmiştir (Ryan, 1995, 397). Birey kararlarında seçimi kendisi yapıp ve bulunduğu sosyal ortamda ne kadar çok desteklenirse öz belirleme seviyesi de o derece artacaktır. Ayrıca özerkliği desteklenen bireyler kendilerini keşfetmeye açık ve ilgili olabilmektedir. Birey kendi duygularının farkına varıp ve bu duygularıyla uyumlu tarzda hareket etme isteği taşır. Özerkliği desteklenen bireyler daha çok sorumluluk almak ister ve bu çerçevede işe yaradıklarını hissederler. Bu da hayata olumlu gözlerle bakmalarını sağlar. Bireylerde güçlü bir özerkliğe sahip olduğunda bu durum bireyin seçimlerine, karar ve uygulamalarında etkisini göstermektedir (Ryan ve Connel, 1989, 749).

Düşük özerkliğe sahip bireyde ise yaygın anlamda bireyin, davranışları kontrol eden etkenlerce ayarlandığı, bireyin sosyal baskı ve dışsal durumlardan etkilendiği anlaşılmaktadır (Deci ve Ryan, 1985). Düşük özerkliğe sahip bireyler, kendi davranışlarını kontrol edemeyip verdiği kararlardan özerk olamadığından çeşitli ceza ve ödüllendirmelere göre karar vermektedirler. Verdiği kararları sorgulanan düşük özerkliğe sahip bireyler sorumluluk almaktan korkmakta ve yaşamları daha durağan bir hal almaktadır. Bu durum bireylerin hayata bakışlarını değiştirebilir. Ayrıca kararlarında sorguya çekilme hissine

kapılır ve hayata olumsuz bakabilmektedir. Bireyin yaşadığı bu olumsuz yaşantılar bireyin özerk olmadığını hissettirir. Özerkliği düşük olan bireylerin pasif görünmesinin sebebi psikolojik doyuma ulaşma amaçlarının kaybolmasındandır (Deci ve Ryan, 2000, 227-268).

Ryan ve Lynch' e (1989, 340) göre, özerklik üçe ayrılmıştır. Bunlardan ilki duyguların ağırlıkta olduğu özerklik, ikincisi davranışların ağırlıkta olduğu özerklik, üçüncüsü ise değer yargılarının ağırlıkta olduğu özerkliktir. Schwarts'a (1999, 23) göre özerklik ikiye ayrılmıştır. Bunlar duygusal ve zihinsel özerkliktir. Schwarts'a (1999,23) göre toplum özerkliği zihinsel ve duygusal olarak iki kavram üzerinden etkileyebildiğini ifade etmiştir. Bu duruma göre birey zihnindekileri başkalarının yönlendirmesine fırsat vermediğinde özerktir. Benzer durum duygusal özerklik içinde geçerlidir. Yani birey duygularını başkalarının yönlendirmesi olmadan ortaya çıkarabilirse özerktir.

Son olarak özerkliği özetlemek gerekirse, özerk olan birey kendi benliği bütün ve kendi kararlarını alabilendir. Özerk olmak sadece kendi benliği bütün olmak yeterli olmaz. Sosyal çevreninde bireyi desteklemesi gerekir. Birey kendi hür iradesiyle aldığı kararı sosyal çevresinden de destek görürse özerk bir birey olur. Bu durum bireyi aktifleştirir ve sorumluluk almaya yönlendirir. Böylece birey kapasitesinin üstüne çıkabilecek ve en önemlisi benlik bütünlüğü sağlayıp kendisini gerçekleştirecektir. Özerk olmayan birey ise pasifleşir. Karar verirken kendisinin ne istediği veya ne düşündüğü önemli değildir. Birey kararını verirken dışsal etkenlere fazlasıyla açıktır. Bu durum bireyi güvensizleştirir ve sorumluluk almasına engel olur. Bu durum bireyin yaşamını olumsuz etkiler. En önemlisi ise birey benlik bütünlüğü sağlayamaz.

2.1.5.2. İlişkili Olma

Aidiyet ihtiyacı; bireyin yaşadığı sosyal çevrede kendisi adına önemli olan bireylerle ilişkili olması, bu bireyler tarafından sevilmesi ve sosyal bir gruba ait olmayı hissetmesiyle alakalıdır (Vlachopoulos ve Michailidou, 2006, 179). İnsanlar toplumsal varlıklardır. Bu yüzden bireylerin toplum ve sosyal çevre içerisinde yaşamlarını tek başlarına sürdürmeleri oldukça zordur. Toplum içinde bireyler sürekli birbirlerine ihtiyaçları olmakta ve bundan dolayı diğer bireylerle bağlantılı olma ihtiyacı doğmuştur. Bu durumda ilişkili olma kavramının oluşmasını sağlamıştır (Deci ve Ryan, 2000, 227-268). Bireyin aidiyet ihtiyacının desteklenmesi çevresiyle ilişkili olması anlamına gelmektedir. Yani birey yaşadığı sosyal çevre tarafından kabul edildiği, duygusal destek, yardım gördüğü ve de önerilerine güveneceği bir çevrenin olduğunu hissetmesidir

(Ntoumanis, Edmunds ve Duda, 2009, 249). Bireylerarası karşılıklı saygı, yardımlaşma ve güven aidiyet ihtiyacının desteklenmesinde önemli bir yeri vardır (Deci vd., 2001, 930). Ayrıca aidiyet ihtiyacının desteklenmesi, hem aile hem de öğrenme ortamlarında bireyin kendisini değerli hissetmesini ve esenlik içerisinde bulunmasını sağlayacaktır. Gelir'e (2009) göre, şayet bireyler birbirlerini desteklemediğinde, aile ortamında bireyler birbirlerine saygı göstermediğinde yaşam standartlarında düşme görülür. Ayrıca bireylerin akademik başarılarının düşmesi, öğrenilmiş çaresizlik seviyesinin artması gibi birçok olumsuz etki söz konusu olacaktır. Şayet başarısızlığın nedeni bireyin kendisini öğrenilmiş çaresizliğe kaptırması ise depresyon ve pasiflik gibi birçok olumsuz sonuca yol açacaktır (Dilbaz ve Seber, 1993, 134).

Bireyin sosyal çevresiyle iletişimde bulunma isteği evrensel bir istektir (Baumeister ve Leary, 1995, 497). Bu yüzden bütün kültürlerde ve toplumlardaki bireylerin ilişkili olma, özerklik ve yeterlik ihtiyaçları doğuştandır (Deci vd., 1991, 325). Bireyler ilişkili olma ihtiyacını karşıladıklarında çevrenin desteğini hissedecek ve bireyler doyuma ulaşacaktır (İngledew, Markland ve Sheppard, 2004, 1921). Birey ihtiyacını doyurduğu zaman hayata uyum sağlaması kolaylaşacak, böylece kişilik gelişimi ve psikolojik sağlığı iyi olacaktır (Baard, Deci ve Ryan, 2004, 2045).

Birey karşısındaki bireylerle ne kadar çok ilişkili ve bağlı ise o kadar da ihtiyaç doyumuna ulaşır ve bireyin iyi oluş seviyesi artar (Kesici, 2008, 493).

2.1.5.3.Yeterlilik

Öz belirleme kuramında yer verilen yeterlik ihtiyacı şu şekilde ifade edilmiştir. Kurama göre bireyin çevresiyle etkileşimine bağlı olarak kendisini yeterli ve etkili hissetmesidir (Deci ve Ryan, 2000, 227-268).

Birey, yeterlik ihtiyacını karşıladığında yaptığı işten doyum sağlar (Deci ve Ryan, 1985). Yeterlik ihtiyacı karşılanan birey, hedeflerine ulaşacağına olan inancı artar (Williams vd., 2002, 40). Bireyin bir işi yapabilmesi için bilgi, güç ve beceriye sahip olması bunun yanında o işi yapabileceğine dair inancı olması gerekir. Birey başarı için gerekli olan etmenlere sahip olduğunda hedeflerine ulaşması daha kolay olacaktır (Cihangir ve Çankaya, 2005). Hedeflerine ulaşan birey ise yeterlik ihtiyacını karşılar ve daha sağlıklı bir birey olarak yaşamını sürdürür. Ayrıca çevresine uyum sağlaması kolaylaşır ve yeni hedefler belirler (Deci ve Ryan, 1985).

Bandura'ya (1996) göre, kendisinin yeterli olduğuna inanan birey, inanmayan bireye göre amaçlarına ulaşmak adına harekete geçmekte zorlanmaz. Ayrıca bireyin yeterli oluşuna olan inancı zorluklarla baş etmesine yardımcıdır.

Yeterlik ihtiyacını doyuran birey şayet ilişkili olma ve özerklik ihtiyacını doyurmamışsa psikolojik sağlığın tam olarak iyi olduğu anlamına gelmez. Yani yeterlik ihtiyacının yanında ilişkili olma ve özerklik ihtiyacını karşılayan birey daha etkin ve yeterli olacaktır (Sheldon, Ryan ve Reis, 1996, 1270). Böylece psikolojik sağlığı tam olarak iyi olacaktır. Yeterlik duygusu yaşayabilmesi için bireyin uygun bir çevreye ve de çevresiyle etkili bir iletişimde bulunarak kendisini yeterli hissetmeye ihtiyacı vardır (İngledew vd., 2004, 1921). Bunun yanında bireyin sosyal çevresiyle etkili bir iletişim kurup kendisini yeterli hissetmesi için hiçbir baskı ve zorlamaya maruz kalmadan özerk kararlar vereceği bir ortama ihtiyacı vardır.

Şayet birey yeterlik ihtiyacını karşılayamadığında beceri ve yeteneklerini kullanması, uğraştığı işe karşı uyum sağlaması daha zor, eksik ve yetersiz olacaktır. Ayrıca yeterlik ihtiyacını karşılayamamış birey, çevresinin taleplerini karşılamada zorlanır ve yeni durumlara karşı uyum sağlamada yetersiz kalacaktır (Deci ve Ryan, 2000, 227-268).

Bazı araştırmacıların yaptığı araştırmalarında öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması halinde öğrencilerin yeterlik algıları yükseleceği ve sürekli kaygılarının düşeceği sonucuna ulaşılmıştır (Sarı, vd., 2011, 149). Birey yaptığı işlerin üstesinden başarılı bir şekilde geldiğinde ve yaptığı işler takdir edildiğinde yeterliliğini fark eder. Böylece birey yeterlik ihtiyacının karşılandığını düşünür.

2.2 Spor

2.2.1. Spor Kavramı

Spor öncelikli olarak insan topluluğuna hitap eder. Sporda amaç sağlıklı, verimliliği yüksek, geleceğe güvenle bakabilen bir toplum oluşturmaktır. Ayrıca spor gençler üzerinde yapıcı, yaratıcı, sağlıklı birey olma, toplum içinde yabancılaşmaya karşı sosyal bir rol alabilme noktasında bir araçtır. Sporun insana olan bu katkılarından dolayı günümüz için vazgeçilmez bir sosyal olgudur (Yetim, 2011). İnsanın varoluşundan bu zamana kadar sporun yeri her zaman çok önemli olmuştur. Bununla birlikte sporun bilim insanlarınca birçok tanımı yapılmıştır. Spor bireyin doğal çevresini beşeri çevre haline getirirken, kazandığı kabiliyetleri geliştiren bununla birlikte birey becerilerini artırırken belli başlı

kurallarla araçlı ve araçlı olmayan, bireysel ya da toplu şekilde boş vakitlerini değerlendiren ya da zamanının büyük bölümünü bu faaliyetlere ayıran, bu becerilerini meslek edinimi içinde kullanabilen ve bunları yaparken toplumla bütünlük içinde, ruh ve fiziği gelişen, rekabeti seven, dayanışma içinde olan kültürel bir olgudur (Doğan, 2005, 49).

Kişilik eğitiminde etkisi olan spor aynı zamanda organizmanın bütünlüğüne dayalı olup eğitimin vazgeçilmez bir parçası ve bütünleyicisidir. Başka bir ifadeyle kişilerin gelişimsel etmenleri göz önüne alınarak toplum önünde sağlıklı, mutlu, dengeli ve güzel ahlaklı bireyler olabilmesini sağlar. Sporun bir diğer önemli işlevi de topluma uyumlu, ruh ve beden bütünlüğü tam olup güvence altına alınabilen, sağlıklı bireyler yetiştirmektir (Duman ve Kuru, 2010).

21.yüz yılda etkili ve kapsamlı bir kurum haline gelmiştir. Sporun asıl hedefi bireyin beden ve ruh uyumunu sağlama, sosyal açıdan katkı, toplumların gelişmesinde fazlaca rol oynayan sosyal bir olgudur. Günümüz dünyasında bilinçli bir şekilde sporun kitlelere ulaştırılması ve halkın modern manada spor yapmasıyla toplum gelişmişliği arasında büyük ölçüde paralelliğin olduğundan söz edilmektedir. Çağımızda spor, kültür ve kalkınma seviyesinin bir kanıtı olarak kabul edilmekle birlikte bireyin sosyal varlığını tüm yönleriyle etkileyen sosyal bir kurumdur (Çakmakçı, 2001, 27). İnsanların bireysel ya da toplu olarak, fiziksel, psikolojik ve zihinsel yeteneklerini önceden belirlenmiş bir düzen ve belirli kurallar çerçevesinde geliştirip ortaya koymaya yönelik eylemlerin tümünü spor olarak adlandırabiliriz (Sevim, 1995, 24).

Birey spor aktivitelerinde enerji, kas ve zihinsel yetilerini, algılarını, toplumsal özelliklerini, seçim becerilerini kullanması gerekir. Sporda beden, ruhen ve toplumsal özelliklerin bulunduğunu gösterir (Doğan, 2004). Spor, bireysel, toplu veya takım olarak yapılan kendine özgü kuralları olan, bedensel ve zihinsel yetilerin gelişimine katkı sağlayan eğitici olduğu kadar eğlendirici bir uğraştır (İkizler, 1994, 7).

Toplumsal kalkınmada önemli rol oynayan bireyin beden ve ruh iyi oluşunu artırmak, kişilik gelişimini sağlamak, bilgi ve becerilerde gelişmeyle birlikte çevre uyumunu kolaylaştırmak, insanlar, toplumlar ve uluslararası dayanışma, kaynaşma, bireyin mücadele edebilme gücü yanında belli kurallar dahilinde rekabet halinde heyecan duyma, mücadele etme, yarışmada başarılı olmak için yapılan faaliyetlere spor denir (Sevim, 1995, 25).

2.2.2. Sporun Önemi

Sporda başarılı olabilmek için bedensel olarak yetenekli bireylerin seçimi yapılmalı, bu bireyler güçlü ve düzenli antrenmanlarla geliştirilmelidir. Bunun sonucunda spor, yarışma öncelikli, ileri seviyede oyun, yoğun mücadele ve kas çalışmalarını gerekli kılmaktadır. Spor, başarı gücünün yükseltilmesi, bireysel açıdan en yüksek noktaya çıkarılması yolunda ortaya koyulan yoğun çabadır. Yarışmada bunun en güzel kanıtıdır. Spor, kişilik ve karakter özelliklerin oluşup, gelişimine katkı sağlamak amacıyla önerilen disiplin; idarecilerin enerjiyi biçimlendirmede kullandıkları yöntemdir (Özmen, 1999, 135).

Toplumsal bir kurum olan sporda, o toplumun değerleri, kültürel etkileri bulunmalıdır. Bu etkilerden yoksun olarak yapılan sporda sadece aktiviteler gerçekleşir. Ancak toplumla olan bağ sağlanamaz (Talimciler, 2006, 10).

Spor sadece fiziksel olarak yapılan bir aktivite değildir. Buna ek olarak psikolojik iyi oluş ve mental sağlık da önemlidir. Spor çocukların deneyimlerini, yaratıcılıklarını ve sorumluluk duygusunu geliştirir. Bunun yanında iş birliği, yardımlaşma, oyun kurallarına ve arkadaşlarına saygı gösterme gibi davranışları kazandırır. Spor sayesinde çocuklarda beklenen sosyal davranışlar, benlik gelişimi noktasında pozitif yönlü bir artış gözlenir (Mengütay, 1997, 112).

Sporda aşırı başarıma isteği sonucu olumsuz davranışlar gözlenebilir. Bunlar sportmenliğe yakışmayan sözel ve sözel olmayan davranışlardır. Kötü tezahürat ve kavgalar bu duruma örnektir. Yapılan spor aktivitelerinde centilmenlik ön planda olmalıdır (Erkan, 1996, 68).

Gelecek nesillere yatırım yapabilmek için ebeveynler, eğitimciler ve sporseverlere büyük iş düşmektedir. Büyüklerin yapacağı bu iş, çocuk ve gençleri sportmence yarışmalara teşvik etmek ve çocukların ruh ve beden sağlıklarını en yüksek seviyelere çıkarmak olmalıdır (Erkan, 1996, 68).

Günümüzde spor, hayatımızın her alanında mevcuttur. Spor, gençlerin, toplumun beğendiği çokça tercih ettiği eğlencelerden biri olmakla birlikte, neredeyse tüm ülkelerde takip edilip izlenmektedir. Bunun yanında spor, eğitimciler tarafından kişiliğin oluşturulması ve karakter özelliklerin geliştirilmesi için önerilmektedir. Ayrıca yöneticilerin enerjiyi biçimlendirip, mücadelecilik anlayış uyandırmak adına kullandıkları yöntemdir (Gillet, 1998, 3).

20. yüz yılın ilk dönemlerinde spor, toplum bilincine yön vermek için kullanılmıştır. Yabancı ülkelerde Almanya'da Hitler, Sovyetler Birliği'nde Stalin, İtalya'da ise Mussolini döneminde bu durum aktif bir şekilde kullanılmıştır. Bireylerin sporda kitleleştirilmesi doğrultusunda spor, ekonomik ve politik açıdan o ülkenin üstünlüğünü gösteren bir güç haline gelmiştir. Ülkemizde ise spor politikalarındaki eksikliklerden dolayı zamanla amaçlanan hedefe ulaşılamamıştır (Yetim, 2005, 141).

2.2.3.Sporun Temel Amaç ve Fonksiyonları

Sporda amaç ve fonksiyonlar göz önüne alındığında 4 başlık ortaya çıkmaktadır. Bunlar;

- 1)Fiziksel Gelişim
- 2)Motor Gelişim
- 3)Zihin Gelişimi
- 4)Sosyal Gelişim

Sporda fiziksel gelişimde amaç bireyin işlevselliğini yükseltmek ve sağlam bir bedene kavuşturmadır. Motor gelişimde ise spor hareketleri bireyin işlevselliğini artırır. Sporun zihinsel gelişime katkısı ise öğrenme ve anlama üzerinedir. Spor faaliyetlerinde uygulanan tekniklerin ve taktiklerin öğrenilmesi zihinsel bir süreçtir. Ayrıca zihinsel gelişimde öğretimi kavrama ve depolama önemlidir. Bunlar vasıtasıyla çocukların yorum gücü, anlamlandırma, seçim yapma, düşünce becerileri gelişir. Sporda sosyal gelişim, birey ve toplum açısından önemlidir. Bireylerin gelişimlerini artırmak için yapılan spor aktiviteleri sonucu bir çevre edinirler. En önemlisi birey kendini gerçekleştirmede büyük yol kat eder (İmamoğlu, 1992, 52-53).

Sportif faaliyetlerde bireylerin birbiriyle olan iletişimi artar ve sosyal uyum düzeyi gelişme gösterir. Bu durum çocuklar için laboratuvar çalışması olarak nitelendirilebilir (Tamer, 1988, 6-7). Spor keyif verici olmakla birlikte, büyük gelişimler gösteren ekonomik bir sektör haline gelmiştir (Çaha, 1999, 52-53). Her birey farklı nedenlerle spor yapma ihtiyacı hisseder. Bu nedenlerden bazıları şunlardır:

- Sosyal ihtiyaçlarını karşılamak,
- Sağlıklı oluşu artırmak,
- Estetik görüntüye ulaşmak,

- Duygusal iyi oluş,
- Spor sayesinde çeşitli tecrübeler edinmek,
- Mutluluk, sevinme, kazanma hislerini sağlamak,
- Kendini gerçekleştirmek,
- Deneyimlerde artış,
- Sağlıklı iletişim kurmak,
- Maddi ve manevi kazanç sağlamak,
- Göz önünde bulunma,
- İdeal kiloya ulaşma,
- Fiziksel ve motor yetenekleri artırma,
- Sorun ve rahatsızlıklara karşı mücadele etmek,
- Boş vakitleri anlamlı kılma olarak ifade edilmektedir.

Özetle, yapılan spor aktivitelerinde amaç, bedenen ve ruhen sağlam, ahlaklı, kötü alışkanlıklardan uzak duran, toplum kurallarını önemseyen, iyi bir birey yetiştirmektir (Yetim, 2005, 137).

2.2.4.Beden Eğitimi Kavramı

Beden eğitimi, bireyin fiziksel hareketlerle davranışlarında istendik olarak beden eğitiminin hedeflerine uyumlu bedensel, duygusal, sosyal, zihinsel değişimin meydana gelmesidir. Eğitimin diğer alanlarından farklı beden eğitiminde önemli olan “hareketi öğrenme ve hareket yoluyla öğrenme” dir. Bir diğer ifadeyle fiziksel hareket yaparak bireyin eğitilmesine, beden eğitimi denir (Tamer ve Pulur, 2001). Beden eğitimi, hareketlerin hedefler doğrultusunda, bilinçli, kontrollü, belirli bir sistemli içerisinde yapılmasıdır (Selçuk, 2006).

Tuncay’a (1991, 334) göre; Bireyin bütün organ ve sistemlerinin gelişerek güçlenmesinde ve hayatta kullanılması yönünde temel bilgiye sahip olarak, genel alışkanlıklar edinmesini sağlayan bu önemli süreç ve işlev beden eğitim olarak isimlendirilir. Beden eğitimi, genel eğitimin tamamlayıcısı ve ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmiştir.

Yamaner’e (2001) göre; Beden eğitimi, bireyin sosyalleşmesinde, kişiliğin oturmasında önemlidir. Beden eğitiminde bireyin ruh ve beden iyi oluşunu geliştirme esastır. Zaman ve zemine göre kuralları değişebilen oyun, jimnastik ve spora dönük çalışmaların tamamını içeren geniş tabanlı etkinliğe verilen addır.

Selçuk'a (2006) göre; Beden eğitiminin bireyin karakterine olumlu katkıları bulunur. Bu katkıların olması için gerekli olan yetenek, kararlılık, irade gerekir. Bu sayede bireyin güven duygusu gelişir, sorumluluğun artışı özel iyi hissetmeyi artırır. Beden eğitimi çalışmaları sonucu bireyler becerilerine göre kuvvetlerini doğru oranda sergiler. Bireyler gelişme düzeylerine göre tatmin olurlar.

Beden eğitimi, yalnızca okul müfredatındaki bir ders adı değildir. Beden eğitimi bireylerin hareket tecrübeleriyle ortaya çıkarttığı bir değişim süreci ve aynı zamanda fiziki faaliyetler yoluyla bireyin bütün eğitimiyle alakalı faaliyet veya eğitim şeklidir. Bir başka açıdan beden eğitimi Milli Eğitim'in temel ilkelerine uyumlu olarak bireyin beden, ruhen, kişisel gelişimini sağlamaktır. Bireyin beden, ruh sağlığını, bedensel yeteneklerini geliştirmeyi amaçlayan, gerektiği zaman çevresel koşullara, katılımcıların özelliklerine göre farklılaşabilen, esnek kuralları olan, jimnastiğe, oyuna, spora dönük çalışma ve alıştırma tımların tümünü kapsayan bir etkinliktir (İnan, 2000). Bu tanımlardan yola çıkarak beden eğitimi, bireyi spor ve hareket yoluyla, hayatı boyunca ilerleten, geliştiren, sosyalleşmesini sağlayan kesintisiz bir süreçtir.

2.2.5. Beden Eğitimi ve Sporun Önemi

Günümüzde beden eğitimi sağlıklı nesiller yetiştirmek için kullanılır. Amaç, düşünce açısından ve fiziksel açıdan sağlıklı bireyler kazanabilmektir (Fişek, 1998).

Birey beden bütünlüğü olmadan verim ve katkıda bulunamaz. Beden eğitimi ve spor eğitimi bireylerin özellikle de gençlerin beden ve ruh yapısının eğitilip geliştirilmesinde en uyumlu ve en sistemli araç; hareket etkeninin her türünü ve prensiplerini kapsar (Spor Şurası, 1990, 105).

Spor, ortak hedefleri ifade edebilme, olumlu değerlendirme gibi hisleri açığa çıkarır. Bununla birlikte anlama ve görev bilincinde olabilme, ortak iş anlayışıyla uyum sağlama yeteneğini geliştirir. Böylece bireyin kendine güveni artar. Bunun dışında spor, anlayış ve sorumluluk sahibi olma, iş birliği ile düzen sağlama kabiliyetini geliştirmektedir. Bireye kararlı, enerjik, sosyal grup ve toplum mensubiyeti değerlendirme gücünü kazandırarak, birey ve toplum ilişkilerinin daha uyumlu olmasını sağlamaktadır (Özyiğit, 1991). Bunların yanı sıra beden eğitimi ve spor bireyin iradesinin güçlenmesine, kişiliğinin gelişmesine katkı sağlar. Başarı için kendine güven duygusunun kazanılması ön

koşuludur. Beden eğitimi ve spor bireyin gün yüzüne çıkmamış özelliklerini, yaratıcı yönünü harekete geçiren önemli bir etkidir.

Günümüzdeki çağdaş beden eğitimi ve spor bireylerin yaşam standartlarını yükseltmeye yöneliktir. Bu noktada beden eğitimi ve spor bireyin sağlıklı varoluş, boş vakitlerin etkin kullanılması, özgüven, kişilerarası ilişkiler ve aktif hayat tarzı alışkanlıkların kazanılması amaçlı yapılmaktadır. Bir ülkede düzenli spor yapanların sayısının artması o ülkenin uygar olduğunun bir kanıtıdır (Bilgin, 1996).

Beden eğitimi ve sportif aktivitelerle uğraşanlar, gerek mesleki açıdan gerekse sportif performanslarıyla eşit seviyeye ulaşıldığında toplumda statüleri ve gelir düzeylerinin artmasıyla, toplum içerisinde dikey hareketliliğin gerçekleşmesine sebep olurlar. Böylece toplumsal hareketliliğin artması sağlanır (Büyüközdemir, 2008).

Beden Eğitimi ve Spor Arasındaki Fark

Spor, kişinin bedensel ve ruhsal iyi oluşu için gerçekleştirilen davranışlar topluluğu olması özelliğiyle beden eğitimini kapsamaktadır. Sporu beden eğitiminden kapsamlı kılan özellik ise rekabet duygusu ile mücadele, kazanma gibi hedefleri içermesidir. Beden eğitimi ve spor birbiriyle kaynaşmış olup, birbirinden ayrılmayan kavramlardır. Kişinin bedensel ve ruhsal iyi oluş özelliklerini geliştirmek gibi temel amaçlara sahip olan beden eğitimi ve spor bunlara ek olarak bireyin gün yüzüne çıkmamış becerilerini ortaya çıkarmayı da hedef alır (Büyüközdemir, 2008).

2.2.6. Okul Sporlarının Önemi

Beden eğitimi ve spor öneminden dolayı müfredatımızda yer bulmaktadır. Anayasamızın 59. Maddesinde, ‘‘Devlet, her yaştaki Türk Vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur.’’ İfadesi yer almıştır (Dolaşır, 2006). Beden eğitimi ve sporun okul müfredatında yer almasında en büyük etken genç yaştaki öğrencilerin hayat enerjileri ve hareketli bir bünyeye sahip olmalarıdır. Bu çağdaki öğrencilerin enerjilerini pozitif yönlere sarf etmek, boş vakitlerini yararlı geçirmek, streslerini gidermek, kötü ve zararlı alışkanlıklardan uzak tutup beceri ve kabiliyetlerini arttırmak için en önemli etkinliklerin başında okul içi ve dışında katılabilecekleri sportif aktiviteler gelmektedir. Bu amaçlara yönelik öğrenciler sportif aktivitelere katılmalıdır. Bu aktiviteler sonucunda öğrenciler

kabiliyetleri yönünden sistematik çalışmayı ve estetik duruşu öğrenirler. Bu durum öğrencinin görüntüsü ve uyumu arasındaki bağı etkiler (Güneş, 2002).

Okullarda yapılan spor aktiviteleri öğrencilerin bilgi, beceri ve kabiliyetlerini artırdığı gibi öğrencilere sistematik olarak çalışma davranışı kazandırır. Ayrıca öğrencilerin spor dalında kazandığı kabiliyet ve becerileri boş zamanlarını değerlendirmesini, kötü alışkanlıklardan uzak kalmasını da sağlar. Öğrencinin öz güvenini geliştirir. Öğrenci toplum normlarına uyar. Heyecan, dostluk, birliktelik gibi hisleri bir arada yaşar. Çocuğun sporla tanışıklığı ilkokul çağlarına denk geldiğinden okul spor aktiviteleri öğrencilerde bedensel, zihinsel ve toplum bilinci oluşturur. Bu farkındalıkla öğrenciler yeni değerler edinir (MEB, 2002).

Toplumun toplum yapan kişilerin sağlığı yerinde, atik, yetkin, yaratıcı olmaları önemlidir. Yani fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal kabiliyetleri ulusal değerler ışığında geliştirilmelidir. Bütün bunların sağlanabilmesi için en yetkin faktör beden eğitimi ve spordur. İlerleyen ve değişen teknolojinin etkisiyle hızlı şehirleşmeler meydana gelmiştir. Ayrıca diğer yaşam koşullarının ağırlaşmasıyla bireyler bunalım ve baskıya maruz kalmaktadır. Bu durum bireyi kötü yönde etkilemekte ve sağlıklı bireyler için engel teşkil etmektedir. Bundan ötürü bireyler beden eğitimi ve spor aktivitelerine yaşamlarında mutlaka yer vermelidirler (İnan, 2009).

Okul spor aktivitelerindeki hedefler evrensel hedeflerle ilişkilidir (Doğu, 2001, 31). Birleşmiş Milletler raporuna göre (2003) öğrencilerin okul yaşamında edindiği kazanımlar vardır. Bunlar; kendine güven, paylaşım, grup çalışması, temel yetenekler, liderlik, güven ve Fair-Play gibi kazanımlardır. Bu katkılarının yanında sporun ve beden eğitiminin doğumdan ölüme kadar öğrenmede ve özellikle gençlerin kötü olan tütün, alkol ve uyuşturucu gibi zararlı maddelerden uzak durmasında önemli rol oynar. Ayrıca beden eğitiminin yaşam standartlarını yükseltmede etkin rolü vardır. Birbirinden ayrı düşünülemeyen spor ve barış kavramları gençlerle iletişim kurmada ve gençlerin problem çözme becerilerini geliştirmede azımsanmayacak bir katkıya sahiptir. Spor, bugünkü modern toplumlarda eğitim sistemi içinde ders içi ve ders dışı aktivite olarak oldukça geniş bir alana sahiptir (Gümüş, 2006).

Eğitim kurumlarımızda eğitim ve öğretimin yanı sıra beden eğitimi ve spor aktivitelerinin de kapsamı geniş tutulmalıdır. Dünya genelinde spor yarışmalarında ülkemizin başarılı olması adına önemli bir kaynak teşkil edecektir. Ulusal sporcularımızın

birçoğu okullar arası spor müsabakalarında gösterdikleri başarılar sonucu keşfedilmiştir (Dikmener, 1997).

Güçlü okul-toplum ilişkilerinin kaynaklarına bakacak olursak bunlardan bir tanesi de “Okullar Arası Spor Yarışmaları”dır. Okul sporları öğrencilerde fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal iyi oluşlarını sağlayarak, faydalı ve doyuruculuğu olduğu gibi hayat boyu spor aktivitelerinin de temelini oluşturur. Zevkli bedensel faaliyetler, dinlenme ve gevşeme alışkanlıkları, oyun oynayabilme gibi davranışların yerleşmesini sağlar. Spor aktiviteleri yürütülürken belli başlı kurallar uygulanacağını, sporcuların yarışma kurallarına uyumlu davranması gerektiğini, ayrıca ahlaki değerleri de göz önünde bulundurmalıdır. Ahlaki yargı ve davranışlara sahip olan sporcuların bu müsabakalarda kurallarına daha çok riayet ettiği gözlenmektedir (Bacanlı, 2008).

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli; evren ve örnekleme, araştırmaya katılanların demografik dağılımları, veri toplama aracı ve özellikleri, araştırma verilerinin toplanması ve çözümünü ili ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Model, bir sistemin temsilcisidir. Modeller, temsil ettikleri sisteme oranla daha yalın olurlar. Model, “ideal” bir ortamın temsilcisi olup, yalnızca “önemli” görülen değişkenleri içine alacak şekilde, gerçek durumun özetlenmiş halidir. Araştırma modeli, “.....araştırma amacına uygun ve ekonomik olarak, verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için gerekli koşulların düzenlenmesidir. Bu koşulların düzenlenmesinde iki temel yaklaşım vardır. Bunlar tarama modelleri ve deneme modelleridir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde “gözleyip” belirleyebilmektir (Karasar, 2000, 76-77).

Ağrı ve Konya illerinde spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma nicel verilere dayalı genel tarama modelinde ve ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır.

Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrenden, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama modelleridir. *İlişkisel tarama modelleri*, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. (Karasar, 2005, 79).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmalarda iki tür evren vardır. Birisi genel evren, öteki ise çalışma evrenidir. Çalışma evreni, ulaşılabilen evrendir. Bu yönü ile somuttur. Araştırmacının, ya doğrudan gözleyerek ya da ondan seçilmiş bir örnek küme üzerinde yapılan gözlemlerden yararlanarak, hakkında görüş bildirebileceği evrendir. Pratikte araştırmalar, çalışma evreni üzerinde yapılmakta olup sonuçların da, yalnızca bu sınırlı evrene genellenmesi kaçınılmazdır (Karasar, 2000, 110).

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerini belirlemek için araştırma Konya ve Ağrı illerinde öğrenim gören öğrencilerden seçilmiştir. Konya ili için merkez ilçeleri oluşturan Karatay, Meram ve Selçuklu ilçeleri; Ağrı ili için Ağrı geneli seçilmiştir. Konya il milli eğitim müdürlüğü strateji biriminden alınan ilköğretim ve ortaöğretimde okuyan toplam öğrenci sayısı ($\alpha=234667$)'dir. Ağrı il milli eğitim müdürlüğü strateji biriminden ilköğretim ve ortaöğretimde okuyan toplam öğrenci sayısının ise ($\alpha=145114$) olduğu tespit edilmiştir.

Örneklem, belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük kümedir. Örneklem almanın, yani örneklemin belli ve bilinen kuralları vardır. Ancak o zaman alınan örneklemin evreni temsil edebileceği kabul edilir (Karasar, 2000, 110-111). Örneklem büyüklüğünün belirlenmesi, örnek bir kütleden elde edilen verilerden yola çıkarak evren hakkında genellemeler yapmak, olasılığına dayanır. Bu sebepler, örnek kütle büyüdükçe evren hakkında yapılan genellemelerde yanılma olasılığı azalır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, araştırmacının uygun bir örnek kütle için, hem temsil yeteneği sağlayan bir örneklem büyüklüğünü, hem de maliyet, zaman ve veri analizi şartlarını dikkate alarak bir dengeye ulaşması gerekir (Altunışık ve diğerleri, 2010, 134).

N: Evren birim sayısı, n: Örneklem büyüklüğü

P: Evrendeki X'in gözlenme oranı, Q (1-P): X'in gözlenmeme oranı

Z_{α} : $\alpha= 0.05, 0.01, 0.001$ için 1.96, 2.58 ve 3.28 değerleri

d= Örneklem hatası

σ = Evren standart sapması

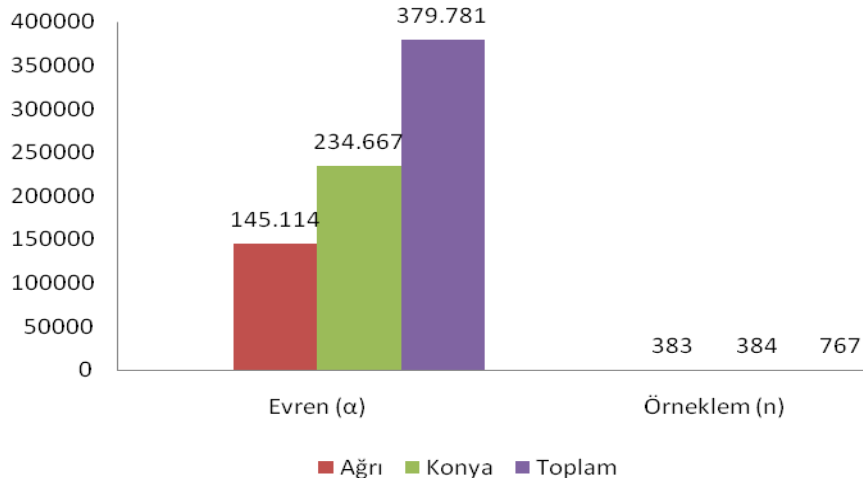
$t_{\alpha, sd}$ = sd serbestlik dereceli t dağılımı kritik değerleridir ($sd=n-1$). $t_{\alpha, sd}$ kritik değerleris $d= n-1 \rightarrow 5000$ olduğunda Z_{α} değerlerine eşit alınabilir (Özdamar, 2003, 116-118).

$$n = \frac{\sigma^2 \cdot Z_{\alpha}^2}{d^2} \quad n = \frac{P \cdot Q \cdot Z_{\alpha}^2}{d^2}$$

Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) tarafından hazırlanan örneklem Büyüklükleri ($\alpha= 0.05$) tablosu dikkate alınarak örneklem büyüklüğü ± 0.05 örneklem hatası $p=0,5$ ve $q=0,5$ güven aralığı olarak belirlenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda Konya ili için ($n=384$) ve

Ağrı ili için (n=383) kişiden oluşacak bir örneklem grubunun 0,05 anlamlılık ve % 5 hoşgörü düzeyinde temsil edebileceği düşünülmüştür (Balcı, 2004, 95).

Örnekleme tekniklerini iki kategoriye ayırmak mümkündür. Bunlar olasılığa dayalı olan ve olasılığa dayalı olmayan örnekleme teknikleridir. Olasılığa dayalı örnekleme tekniklerinden olan *basit tesadüfi örnekleme*, tanımlanan evrendeki her elemanın, “eşit” ve “bağımsız” seçilme şansına sahip olmasıdır. Yani, her eleman eşit seçilme şansına sahip olmalı ve aynı zamanda birisinin seçilmesi, diğerinin seçilmesine kesinlikle engel olmamalı, etki etmemelidir. *Tabakalı (zümrelere göre) örnekleme*, belli bir değişken dikkate alınarak, bu değişkene ilişkin evrende var olan özelliklerin örnekte de aynı oranda temsil edilmesidir. (Altunışık ve diğerleri, 2010, 138). Tablo 3.1’de görüldüğü üzere evrenden oransal olarak tabakalı (zümrelere göre) örnekleme alma yöntemiyle ve yansız olarak basit tesadüfi örnekleme alma yöntemiyle seçilmiştir.

Şekil 2. Konya ve Ağrı illeri ilköğretim ve ortaöğretim öğrenci sayıları evren ve örneklem dağılım grafiği

Tablo 1. Konya ve Ağrı ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri evren ve örneklem dağılım tablosu

Öğrenci Sayıları (İlköğretim ve Ortaöğretim)	Evren (α)	Örneklem (n)
Ağrı	145.114	383
Konya	234.667	384
Toplam	379.781	767

3.3. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri

Anket çalışmaları sonucunda Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinden 384 ve Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinden 383 geçerli anket formu elde edilmiştir. Bu anketlerin demografik verilerine ilişkin istatistikler Tablo 3.2-3.5'te yer almaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya katılan Konya ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin demografik değişkenlere göre frekans dağılım tablosu

Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Erkek	225	58,6
Kız	159	41,4
Yaş		
11-12 Yaş	55	14,3
13-14 Yaş	286	74,5
15-16 Yaş	43	11,2
Kardeş Sayısı		
Bir Kardeş	38	9,9
İki Kardeş	111	28,9
Üç Kardeş	140	36,5
Dört Kardeş	62	16,1
Beş Kardeş ve Üzeri	33	8,6
Gelir Durumu		
1000 TL'den Az	55	14,3
1001-2000 TL	165	43,0
2001 TL ve Üzeri	164	42,7
Anne Öğrenim Düzeyi		
Okur Yazar Değil	35	9,1
İlköğretim	185	48,2
Ortaöğretim	100	26,0
Üniversite	64	16,7
Baba Öğrenim Düzeyi		
Okur Yazar Değil	32	8,3
İlköğretim	152	39,6
Ortaöğretim	156	40,6
Üniversite	44	11,5
Toplam	384	100 (%)

Konya ilinde araştırmaya katılan ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyet ağırlığını erkekler oluşturmaktadır. Yaş ağırlığını 13-14 yaşlar oluşturmaktadır. Kardeş sayısının ağırlığı 3 kardeştir. Ailenin gelir durumu ağırlığı 2000 TL ve üzerindedir. Anne öğrenim düzeyi ağırlığını annelerinin ilköğretim ve ortaöğretim mezunu olduğu öğrenciler

oluşturmaktadır. Baba öğrenim düzeyi ağırlığını babalarının ilköğretim ve ortaöğretim mezunu olduğu öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 3. Araştırmaya katılan Konya ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor demografik değişkenlerine göre frekans dağılım tablosu

Değişkenler (Spor)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ailenizde Spor Yapan Var mı?		
Evet	166	43,2
Hayır	218	56,8
Aileniz Spor Yapmanıza İzin Veriyor mu?		
Evet	271	70,6
Kısmen	83	21,6
Hayır	30	7,8
Beden Eğitimi Derslerine İsteyerek Katılma		
Evet	297	77,3
Kısmen	54	14,1
Hayır	33	8,6
Okul Takımında Bir Branşın da Oynama		
Evet	66	17,2
Hayır	318	82,8
Lisanslı Sporcu musunuz?		
Evet	115	29,9
Hayır	269	70,1
Yaşadığınız Bölgede Spor Tesisi Var mı?		
Evet	250	65,1
Hayır	134	34,9
Yaz Tatilinde Spor Etkinliğine Katılma		
Evet	169	44,0
Hayır	215	56,0
Okulunuzda Spor Salonu Var mı?		
Evet	67	17,4
Hayır	317	82,6
Toplam	384	100 (%)

Konya ilinde araştırmaya katılan ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor değişkenleri incelendiğinde; % 56,8'inin ailede spor yapan kişinin olmadığı bilgisine ulaşılmaktadır. % 70,6 aile çocuğunun spor yapmasına izin vermektedir. % 77,3 öğrenci okulundaki beden eğitimi derslerine isteyerek girmektedirler. % 82,8'i okul takımında bir branşta oynamamaktadır. % 70,1 öğrenci lisanslı sporcu değildir. % 65,1'inin yaşadığı bölgede spor tesisi vardır. % 56,0'ı yaz tatilinde spor faaliyet ve etkinliğine katılmamaktadır. % 82,6 öğrencinin okulunda spor salonu mevcut değildir.

Tablo 4. Araştırmaya katılan Ağrı ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin demografik değişkenlere göre frekans dağılım tablosu

Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Erkek	170	44,4
Kız	213	55,6
Yaş		
11-12 Yaş	30	7,8
13-14 Yaş	184	48,0
15-16 Yaş	169	44,1
Kardeş Sayısı		
Bir Kardeş	36	9,4
İki Kardeş	30	7,8
Üç Kardeş	31	8,1
Dört Kardeş	53	13,8
Beş Kardeş ve Üzeri	233	60,8
Gelir Durumu		
1000 TL'den Az	153	39,9
1001-2000 TL	156	40,7
2001 TL ve Üzeri	74	19,3
Anne Öğrenim Düzeyi		
Okur Yazar Değil	158	41,3
İlköğretim	174	45,4
Ortaöğretim	51	13,3
Baba Öğrenim Düzeyi		
Okur Yazar Değil	32	8,4
İlköğretim	158	41,3
Ortaöğretim	150	39,2
Üniversite	43	11,2
Toplam	383	100 (%)

Ağrı ilinde araştırmaya katılan ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyet ağırlığını kızlar oluşturmaktadır. Yaş ağırlığını 13-14 yaşlar oluşturmaktadır. Kardeş sayısının ağırlığı 5 kardeş ve üzeridir. Ailenin gelir durumu ağırlığı 2000 TL'nin altındadır. Anne öğrenim düzeyi ağırlığını annelerinin ilköğretim mezunu olduğu öğrenciler oluşturmaktadır. Baba öğrenim düzeyi ağırlığını babalarının ilköğretim ve ortaöğretim mezunu olduğu öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 5. Araştırmaya katılan Ağrı ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor demografik değişkenlerine göre frekans dağılım tablosu

Değişkenler (Spor)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ailenizde Spor Yapan Var mı?		
Evet	137	35,8
Hayır	246	64,2
Aileniz Spor Yapmanıza İzin Veriyor mu?		
Evet	242	63,2
Kısmen	100	26,1
Hayır	41	10,7
Beden Eğitimi Derslerine İsteyerek Katılma		
Evet	310	80,9
Kısmen	36	9,4
Hayır	37	9,7
Okul Takımında Bir Branşın da Oynama		
Evet	112	29,2
Hayır	271	70,8
Lisanslı Sporcu musunuz?		
Evet	83	21,7
Hayır	300	78,3
Yaşadığınız Bölgede Spor Tesisi Var mı?		
Evet	74	19,3
Hayır	309	80,7
Yaz Tatilinde Spor Etkinliğine Katılma		
Evet	68	17,8
Hayır	315	82,2
Okulunuzda Spor Salonu Var mı?		
Evet	46	12,0
Hayır	337	88,0
Toplam	383	100 (%)

Ağrı ilinde araştırmaya katılan ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor değişkenleri incelendiğinde; % 64,2'sinin ailede spor yapan kişinin olmadığı bilgisine ulaşılmaktadır. % 63,2 aile çocuğunun spor yapmasına izin vermektedir. % 80,9 öğrenci okulundaki beden eğitimi derslerine isteyerek girmektedirler. % 70,8'i okul takımında bir branşta oynamamaktadır. % 78,3 öğrenci lisanslı sporcu değildir. % 80,7'sinin yaşadığı bölgede spor tesisi yoktur. % 82,2'si yaz tatilinde spor faaliyet ve etkinliğine katılmamaktadır. % 88,0 öğrencinin okulunda spor salonu mevcut değildir.

3.4. Veri Toplama Aracı

Deci ve Ryan (2000, 227-268) tarafından geliştirilen Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği Kesici, Bozgeyikli ve ark. (2003) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Bireyin temel psikolojik ihtiyaçlarını saptamak amacıyla Türkçeye uyarlanan bu ölçeğin orijinal formunda 21 ifade bulunmaktadır. Bu ölçeğin her bir maddesi bireyin gereksinim duyduğu alanlarla ilgilidir. Birey herhangi bir durumla ilgili güçlü arzular duyabilir. Bu arzuları gerçekleştirmek için harekete geçer. Arzu (gereksinim) karşılanmış olur. Ama bu gereksinim bir defa karşılandığı zaman tekrar yeniden ortaya çıkmaz anlamına gelmez. Bütün ihtiyaçlar karşılanabilir, ama tekrar da ortaya çıkabilir.

Bireylerin çeşitli alanlara yönelik gereksinimleri nasıl sunulmakta ve bireylerin bu durumu ne sıklıkla arzuladıklarını ölçek üzerinde belirtmeleri istenmektedir. Orijinalinde yedili dereceleme tipi kullanılan ölçek Türkçeye uyarlanırken beşli dereceleme tipi tercih edilmiştir. Olumlu yöndeki ifadeleri içeren ölçek maddeleri: Çok doğru: 5, Doğru: 4, Biraz Doğru: 3, Doğru Değil: 2, Hiç Doğru Değil: 1 şeklinde puanlanmaktadır. Ölçek üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bireyin bir boyuta giren maddelerden aldığı puanlar toplanarak, her bir birey için 3 alt boyutta ölçek puanı elde edilmektedir. Bu üç alt boyut sırasıyla: Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyaçlarıdır.

Kuramsal olarak her bir madde için puanlama 1 ile 5 arasında değiştiği için ölçeğin özerklik alt boyutundan toplam puan en yüksek 35, en düşük 7'dir. Puan arttıkça birey daha fazla psikolojik ihtiyacının karşılandığını hissetmekte, düştükçe psikolojik ihtiyaç hissetmektedir. Yeterlik ihtiyacı alt boyutunda toplam puan en yüksek 30, en düşük 6'dır. İlişki ihtiyacı alt boyutunda toplam puan en yüksek 40, en düşük 8'dir. Örneğin yeterlik boyutunda kişinin puanının yüksek olması, kişinin kendini yeterli hissettiği anlamına gelmektedir.

Özerklik ihtiyacı: 1, 4, 8, 11, 14, 17, 20. Maddeler (Ters ifadeler; 4, 11, 20 dönüştürülerek ölçeğin geneli için olumlu hale getirilmiştir. Korelasyon Katsayısı: 0,58, Cronbach Alfa= ,73)

Yeterlik ihtiyacı: 3, 5, 10, 13, 15, 19. Maddeler (Ters ifadeler; 3, 15, 19 dönüştürülerek ölçeğin geneli için olumlu hale getirilmiştir. Korelasyon Katsayısı: 0,39, Cronbach Alfa= 0,71)

İlişki ihtiyacı: 2, 6, 7, 9, 12, 16, 18, 21. Maddeler (Ter ifadeler; 7, 16, 18 dönüştürülerek ölçeğin geneli için olumlu hale getirilmiştir. Korelasyon Katsayısı: 0,36, Cronbach Alfa= 0,73)

Ters maddeler, verilerin işleme sürecinde 1-5, 2-4 olarak kodlanmıştır. Ölçeğin bir dış geçerlik ölçütüne göre test etmek amacıyla aynı örneklem grubuna Kuzgun'un Türkçeye uyarladığı Edward Kişisel Tercih Envanteri uygulanmıştır (Kuzgun, 65-1993). Temel Psikolojik ihtiyaçlar ölçeğinin 3 alt boyutu ile Edwards Kişisel Tercih Envanteri puanları arasında "Sperman Brown Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı" hesaplanmıştır. Analiz sonucuna göre; 'Edwards Tercih Envanteri' başarıma alt boyutu ile "Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği"nin yeterlik alt boyutu arasında olan korelasyon 0,39(p<0,05), 'Edwards Tercih Envanteri' yakınlık alt boyutu ile "Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği"nin özerklik alt boyutu arasında olan korelasyon 0,58 (p<0,05), 'Edwards Tercih Envanteri' yakınlık alt boyutu ile "Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği"nin ilişkisi alt boyutu arasında olan korelasyon 0,36(p<0.05) bulunmuştur.

3.5. Verilerin Çözümü

Ölçek aracılığıyla toplanan veriler, SPSS 22.0, paket programı ile analiz edilmiştir.

Betimsel istatistik bir değişkene ilişkin sayısal değerlerin toplanması, betimlenmesi ve sunulmasına olanak sağlayan istatistiksel işlemleri tanımlar. Bir örneklem üzerinde ya da ulaşılabilen durumlarda evrenin tamamından gözlem yaparak elde edilen verileri kullanarak, araştırmaya katılan bireylerin ya da objelerin özelliklerini belirlemeyi amaçlayan süreçtir (Büyüköztürk, 2005, 5).

İki ilişkisiz örneklem ortalamaları arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek için "t testi" kullanılır (Büyüköztürk, 2005, 39).

İkiden fazla grup karşılaştırıldığında ilişkisiz örneklemelerde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak analiz edilmektedir. Anlamlı farkın bulunduğu durumlarda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için çoklu karşılaştırma testlerinde (post hoc test) testi kullanılır. (Büyüköztürk, 2005, 48). Korelasyon katsayısı, iki değişken arasındaki ilişkinin miktarını bulup yorumlamak amacıyla kullanılır (r=-,30 ile +,30 düşük ilişki, r=-,31 ile +,69 orta ilişki, r=-,70 ile +,1,0 yüksek ilişki) (Büyüköztürk, 2005, 32).

Anketlerde kullanılan beşli likert türü maddeler; 1,00-1,79 Hiç Doğru Değil, 1,80-2,59 Doğru Değil, 2,60-3,39 Biraz Doğru, 3,40-4,19 Doğru, 4,20-5,00 Çok Doğru olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular, araştırma sorularına uygun olarak tablolara dönüştürülerek yorumlanmıştır

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde anket aracılığı ile elde edilen verilerin analizi sonucundan ortaya çıkan bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

4.1. Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılanmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri betimleyici istatistiklerle ve bulgularla aşağıda yer almaktadır.

Tablo 6. Konya ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarına (özerklik ihtiyacı) ilişkin betimleyici istatistik analiz sonuçları

Temel Psikolojik İhtiyaçlar (Özerklik İhtiyacı)	$\bar{x}$	ss
Hayatımı nasıl yaşayacağıma karar vermede kendimi özgür hissediyorum	3,61	1,16
Yaşamımda kendimi bastırılmış biri olarak görüyorum	2,01	1,16
Fikirlerimi ve düşüncelerimi ifade etmede genellikle kendimi özgür hissediyorum	3,88	1,06
Günlük yaşamımda, çoğu zaman bana söylenen şeyleri yapmak zorunda kalıyorum.	3,25	1,20
Günlük işlerde etkileşim içinde olduğum insanlar duygularımı dikkate alırlar.	3,65	1,04
Günlük işlerde kendimi çok rahat hissediyorum	3,61	1,10
Günlük işleri nasıl yapacağıma karar vermek için fazla fırsatım yok	2,49	1,17

Konya ilinde ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarından –özerklik ihtiyacı- ölçek maddelerinin betimsel istatistikleri incelendiğinde “Yaşamımda kendimi bastırılmış biri olarak görüyorum, Günlük işleri nasıl yapacağıma karar vermek için fazla fırsatım yok” maddelerinin ölçek referans aralığı olan 1,80-2,59 Doğru Değil olduğu, “Günlük yaşamımda, çoğu zaman bana söylenen şeyleri yapmak zorunda kalıyorum.” Maddesinin ölçek referans aralığı olan 2,60-3,39 Biraz Doğru olduğu ve diğer maddelerin ölçek referans aralığı olan 3,40-4,19 Doğru olduğu ve özerklik ihtiyacı

genel olarak Konya ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri değerlendirildiğinde özerklik ihtiyaçlarının orta ve yüksek düzeyde karşılandığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 7. Konya ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarına (yeterlik ihtiyacı) ilişkin betimleyici istatistik analiz sonuçları

Temel Psikolojik İhtiyaçlar (Yeterlik İhtiyacı)	$\bar{x}$	ss
Çoğu zaman kendimi yetenekli hissetmiyorum	3,65	1,04
Tanıdığım insanlar yaptığım şeylerde başarılı olduğumu söylüyorlar	3,61	1,10
Son zamanlarda yeni ve ilginç beceriler kazandım..	3,61	1,16
Çoğu zaman yaptığım şeyler bende bir başarı hissi uyandırır.	3,88	1,06
Günlük yaşamda yeteneklerimi göstermek için fazla imkân bulamıyorum.	3,25	1,20
Genellikle kendimi çok kabiliyetli görmem.	2,01	1,16

Konya ilinde ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarından –yeterlik ihtiyacı- ölçek maddelerinin betimsel istatistikleri incelendiğinde “Genellikle kendimi çok kabiliyetli görmem.” maddesinin ölçek referans aralığı olan 1,80-2,59 Doğru Değil olduğu, “Günlük yaşamda yeteneklerimi göstermek için fazla imkân bulamıyorum.” Maddesinin ölçek referans aralığı olan 2,60-3,39 Biraz Doğru olduğu ve diğer maddelerin ölçek referans aralığı olan 3,40-4,19 Doğru olduğu ve yeterlik ihtiyacı genel olarak Konya ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri değerlendirildiğinde yeterlik ihtiyaçlarının orta ve yüksek düzeyde karşılandığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 8. Konya ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarına (ilişki ihtiyacı) ilişkin betimleyici istatistik analiz sonuçları

Temel Psikolojik İhtiyaçlar (İlişki İhtiyacı)	$\bar{x}$	ss
Etkileşim içinde olduğum insanları gerçekten seviyorum	4,25	0,94
İlişki kurduğum insanlarla anlaşabiliyorum.	3,61	1,16
İnsanlarla çok fazla sosyal etkileşimim ve sosyal ilişkim var.	2,01	1,16
Sürekli sosyal etkileşim içerisinde bulunduğum insanları dostlarım olarak görürüm.	3,88	1,06
Hayatımdaki insanlar bana önem verirler.	3,25	1,20
Yaşamımda kendime yakın hissettiğim çok fazla insan yok.	3,65	1,04
Sürekli etkileşim içinde olduğum insanlar beni pek fazla seviyor gibi görünmüyorlar.	3,61	1,10
İnsanlar genellikle bana karşı gayet arkadaş canlısıdır.	3,98	1,00

Konya ilinde ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarından –ilişki ihtiyacı- ölçek maddelerinin betimsel istatistikleri incelendiğinde “İnsanlarla çok fazla sosyal etkileşimim ve sosyal ilişkim var.” maddesinin ölçek referans aralığı olan 1,80-2,59 Doğru Değil olduğu, “Hayatımdaki insanlar bana önem verirler.” Maddesinin ölçek referans aralığı olan 2,60-3,39 Biraz Doğru olduğu ve diğer maddelerin ölçek referans aralığı olan 3,40-4,19 Doğru olduğu ve yeterlik ihtiyacı genel olarak Konya ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri değerlendirildiğinde ilişki ihtiyaçlarının orta ve yüksek düzeyde karşılandığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 9. Ağrı ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarına (özerklik ihtiyacı) ilişkin betimleyici istatistik analiz sonuçları

Temel Psikolojik İhtiyaçlar (Özerklik İhtiyacı)	$\bar{x}$	ss
Hayatımı nasıl yaşayacağıma karar vermede kendimi özgür hissediyorum	2,13	0,90
Yaşamımda kendimi bastırılmış biri olarak görüyorum	2,30	0,95
Fikirlerimi ve düşüncelerimi ifade etmede genellikle kendimi özgür hissediyorum	2,26	1,84
Günlük yaşamımda, çoğu zaman bana söylenen şeyleri yapmak zorunda kalıyorum.	1,78	0,84
Günlük işlerde etkileşim içinde olduğum insanlar duygularımı dikkate alırlar.	2,32	0,93
Günlük işlerde kendimi çok rahat hissediyorum	2,22	0,97
Günlük işleri nasıl yapacağıma karar vermek için fazla fırsatım yok	2,02	0,90

Ağrı ilinde ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarından –özerklik ihtiyacı- ölçek maddelerinin betimsel istatistikleri incelendiğinde “Günlük yaşamımda, çoğu zaman bana söylenen şeyleri yapmak zorunda kalıyorum.” Maddesinin ölçek referans aralığının 1,00-1,79 Hiç Doğru Değil olduğu, diğer tüm maddelerin ölçek referans aralığı olan 1,80-2,59 Doğru Değil olduğu ve özerklik ihtiyacı genel olarak Ağrı ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri değerlendirildiğinde özerklik ihtiyaçlarının karşılanmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 10. Ağrı ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarına (yeterlik ihtiyacı) ilişkin betimleyici istatistik analiz sonuçları

Temel Psikolojik İhtiyaçlar (Yeterlik İhtiyacı)	$\bar{x}$	ss
Çoğu zaman kendimi yetenekli hissetmiyorum	2,26	1,84
Tanıdığım insanlar yaptığım şeylerde başarılı olduğumu söylüyorlar	1,78	0,84
Son zamanlarda yeni ve ilginç beceriler kazandım..	2,30	0,95
Çoğu zaman yaptığım şeyler bende bir başarı hissi uyandırır.	2,13	0,90
Günlük yaşamda yeteneklerimi göstermek için fazla imkân bulamıyorum.	3,13	0,77
Genellikle kendimi çok kabiliyetli görmem.	2,32	0,93

Ağrı ilinde ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarından –yeterlik ihtiyacı- ölçek maddelerinin betimsel istatistikleri incelendiğinde tüm maddelerin ölçek referans aralığının 1,00-1,79 Hiç Doğru Değil ve 1,80-2,59 Doğru Değil olduğu ve yeterlik ihtiyacı genel olarak Ağrı ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri değerlendirildiğinde yeterlik ihtiyaçlarının karşılanmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 11. Ağrı ili ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarına (ilişki ihtiyacı) ilişkin betimleyici istatistik analiz sonuçları

Temel Psikolojik İhtiyaçlar (İlişki İhtiyacı)	$\bar{x}$	ss
Etkileşim içinde olduğum insanları gerçekten seviyorum	3,16	0,70
İlişki kurduğum insanlarla anlaşabiliyorum.	1,78	0,84
İnsanlarla çok fazla sosyal etkileşimim ve sosyal ilişkim var.	2,32	0,93
Sürekli sosyal etkileşim içerisinde bulunduğum insanları dostlarım olarak görürüm.	2,13	0,90
Hayatımdaki insanlar bana önem verirler.	2,30	0,95
Yaşamımda kendime yakın hissettiğim çok fazla insan yok.	2,13	0,90
Sürekli etkileşim içinde olduğum insanlar beni pek fazla seviyor gibi görünmüyorlar.	2,30	0,95
İnsanlar genellikle bana karşı gayet arkadaş canlısıdır.	2,26	1,84

Ağrı ilinde ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarından –ilişki ihtiyacı- ölçek maddelerinin betimsel istatistikleri incelendiğinde tüm maddelerin ölçek referans aralığının 1,00-1,79 Hiç Doğru Değil ve 1,80-2,59 Doğru Değil olduğu ve ilişki ihtiyacı genel olarak Ağrı ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri değerlendirildiğinde ilişki ihtiyaçlarının karşılanmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

4.2. Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılanmasında Spor Yapma Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri spor yapma değişkenine göre gruplandırılmış ve “bağımsız iki grup t-testi” uygulanmıştır.

Tablo 12. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor yapma değişkenine göre t testi tablosu sonuçları

Boyutlar	Spor Yapma	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Özerlik İhtiyacı	Evet	166	3,28	0,47	382	2,37	,018*
	Hayır	218	3,17	0,45	350,445		
Yeterlik İhtiyacı	Evet	166	3,41	0,51	382	2,41	,016*
	Hayır	218	3,28	0,53	362,102		
İlişki İhtiyacı	Evet	166	3,60	0,50	382	2,35	,019*
	Hayır	218	3,48	0,51	357,413		

Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri spor yapma değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı ($t=2,37$, $p<0,05$), Yeterlik İhtiyacı ($t=2,41$, $p<0,05$) ve İlişki İhtiyacı ($t=2,35$, $p<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Betimsel istatistikler incelendiğinde spor yapan öğrencilerin ortalamasının yapmayan öğrencilere göre özerlik, yeterlik ve ilişki ihtiyacı boyutlarının hepsinde olumlu olarak spor yapanların lehine yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 13. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor yapma değişkenine göre t testi tablosu sonuçları

Boyutlar	Spor Yapma	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Özerlik İhtiyacı	Evet	137	2,28	0,51	381	3,98	,000*
	Hayır	246	2,07	0,46	256,222		
Yeterlik İhtiyacı	Evet	137	2,38	0,56	381	2,07	,039*
	Hayır	246	2,28	0,40	215,186		
İlişki İhtiyacı	Evet	137	2,39	0,49	381	3,03	,003*
	Hayır	246	2,25	0,43	250,650		

Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri spor yapma değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı ($t=3,98$, $p<0,05$), Yeterlik İhtiyacı ($t=2,07$, $p<0,05$) ve İlişki İhtiyacı ($t=3,03$, $p<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Betimsel

istatistikler incelendiğinde spor yapan öğrencilerin ortalamasının yapmayan öğrencilere göre özerlik, yeterlik ve ilişki ihtiyacı boyutlarının hepsinde olumlu olarak spor yapanların lehine olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

4.3. Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılansında Spor Yapmaya İzin Verme Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılansına ilişkin görüşleri spor yapmaya izin verme değişkenine göre gruplandırılmış ve “tek yönlü varyans analizi” uygulanmıştır.

Tablo 14. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor yapmaya izin verme değişkenine göre ortalamaları

Boyutlar	Değişken (İzin)	N	AO	SS	SH
Özerklik İhtiyacı	Evet	271	3,40	0,44	0,03
	Kısmen	83	3,07	0,48	0,05
	Hayır	30	3,24	0,45	0,08
	Total	384	3,22	0,46	0,02
Yeterlik İhtiyacı	Evet	271	3,46	0,50	0,03
	Kısmen	83	3,14	0,57	0,06
	Hayır	30	3,38	0,45	0,08
	Total	384	3,34	0,52	0,03
İlişki İhtiyacı	Evet	271	3,64	0,49	0,03
	Kısmen	83	3,34	0,53	0,06
	Hayır	30	3,58	0,45	0,08
	Total	384	3,53	0,51	0,03

Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılansına ilişkin görüşleri öğrencilerin spor yapmaya izin verme değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 15. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor yapmaya izin verme değişkenine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları

Boyutlar	Değişimin Kaynağı	KT	SD	KO	F	p	LSD
Özerklik İhtiyacı	Grup Arası	3,010	2	1,505	7,313	,001*	1-3
	Grup İçi	78,396	381	,206			
	Toplam	81,406	383				
Yeterlik İhtiyacı	Grup Arası	4,262	2	2,131	8,093	,000*	1-3
	Grup İçi	100,312	381	,263			
	Toplam	104,574	383				
İlişki İhtiyacı	Grup Arası	3,866	2	1,933	7,785	,000*	1-3
	Grup İçi	94,604	381	,248			
	Toplam	98,470	383				

* $p < 0,05$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Bu sonuçlara göre, Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin spor yapmaya izin verme değişkenine göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı [$F_{(2-381)} = 7,313$, $p < 0,05$], Yeterlik İhtiyacı [$F_{(2-381)} = 8,093$, $p < 0,05$], ve İlişki İhtiyacı [$F_{(2-381)} = 7,785$, $p < 0,05$] istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Ayrıca, Anova analizinde bulunan çoklu mukayeseye imkan tanıyan Post Hoc seçeneğinde LSD testi seçilip farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu analizden sonra, spor yapmaya izin verme evet ve hayır gruplarındaki farklılıklardan kaynaklandığını söylemek mümkündür. Betimsel istatistikler incelendiğinde Konya ilindeki ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasında spor yapmasına izin verilen öğrencilerin özerklik, yeterlik ve ilişki ihtiyaçlarının lehine olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 16. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor yapmaya izin verme değişkenine göre ortalamaları

Boyutlar	Değişken (İzin)	N	AO	SS	SH
Özerklik İhtiyacı	Evet	242	2,15	0,55	0,04
	Kısmen	100	2,14	0,40	0,04
	Hayır	41	2,13	0,30	0,05
	Total	383	2,15	0,49	0,03
Yeterlik İhtiyacı	Evet	242	2,32	0,53	0,03
	Kısmen	100	2,32	0,36	0,04
	Hayır	41	2,29	0,32	0,05
	Total	383	2,32	0,47	0,02
İlişki İhtiyacı	Evet	242	2,33	0,49	0,03
	Kısmen	100	2,25	0,39	0,04
	Hayır	41	0,40	0,06	2,23
	Total	383	0,46	0,02	2,30

Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri öğrencilerin spor yapmaya izin verme değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 17. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin spor yapmaya izin verme değişkenine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları

Boyutlar	Değişimin Kaynağı	KT	SD	KO	F	p	LSD
Özerklik İhtiyacı	Grup Arası	,018	2	,009	,037	,963	-
	Grup İçi	91,717	380	,241			
	Toplam	91,735	382				
Yeterlik İhtiyacı	Grup Arası	,034	2	,017	,076	,927	-
	Grup İçi	84,442	380	,222			
	Toplam	84,476	382				
İlişki İhtiyacı	Grup Arası	,734	2	,367	1,755	,174	-
	Grup İçi	79,482	380	,209			
	Toplam	80,216	382				

* $p < 0,05$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Bu sonuçlara göre, Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin spor yapmaya izin verme değişkenine göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı [$F_{(2-380)} = ,037, p > 0,05$], Yeterlik İhtiyacı [$F_{(2-380)} = ,076, p > 0,05$], ve İlişki İhtiyacı [$F_{(2-380)} = ,174, p > 0,05$] istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

4.4. Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılanmasında Beden Eğitimi Dersine İstekli Katılma Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri beden eğitimi dersine istekli katılma değişkenine göre gruplandırılmış ve “tek yönlü varyans analizi” uygulanmıştır.

Tablo 18. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi derslerine istekli katılma değişkenine göre ortalamaları

Boyutlar	Değişken (İzin)	N	AO	SS	SH
Özerklik İhtiyacı	Evet	297	3,20	0,47	0,03
	Kısmen	54	3,17	0,46	0,06
	Hayır	33	3,39	0,39	0,07
	Total	384	3,22	0,46	0,02
Yeterlik İhtiyacı	Evet	297	3,34	0,52	0,03
	Kısmen	54	3,23	0,56	0,08
	Hayır	33	3,51	0,47	0,08
	Total	384	3,34	0,52	0,03
İlişki İhtiyacı	Evet	297	3,54	0,49	0,03
	Kısmen	54	3,39	0,57	0,08
	Hayır	33	3,65	0,49	0,08
	Total	384	3,53	0,51	0,03

Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri öğrencilerin beden eğitimi dersine istekli katılma değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 19. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi derslerine istekli katılma değişkenine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları

Boyutlar	Değişimin Kaynağı	KT	SD	KO	F	p	LSD
Özerklik İhtiyacı	Grup Arası	1,202	2	,601	2,856	,059	-
	Grup İçi	80,203	381	,211			
	Toplam	81,406	383				
Yeterlik İhtiyacı	Grup Arası	1,566	2	,783	2,896	,056	-
	Grup İçi	103,008	381	,270			
	Toplam	104,574	383				
İlişki İhtiyacı	Grup Arası	1,520	2	,760	2,986	,052	-
	Grup İçi	96,951	381	,254			
	Toplam	98,470	383				

* $p < 0,05$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Bu sonuçlara göre, Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin beden eğitimi derslerine istekli katılma değişkenine göre ortalamaları arasında farkın Özerklik

İhtiyacı [$F_{(2-381)}= 2,856, p>0,05$], Yeterlik İhtiyacı [$F_{(2-381)}= 2,896, p>0,05$], ve İlişki İhtiyacı [$F_{(2-381)}= 2,986, p>0,05$] istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

Tablo 20. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi derslerine istekli katılma değişkenine göre ortalamaları

Boyutlar	Değişken (İzin)	N	AO	SS	SH
Özerklik İhtiyacı	Evet	310	2,16	0,51	0,03
	Kısmen	36	2,11	0,37	0,06
	Hayır	37	2,04	0,43	0,07
	Total	383	2,15	0,49	0,03
Yeterlik İhtiyacı	Evet	310	2,33	0,49	0,03
	Kısmen	36	2,25	0,38	0,06
	Hayır	37	2,31	0,39	0,06
	Total	383	2,32	0,47	0,02
İlişki İhtiyacı	Evet	310	2,31	0,47	0,03
	Kısmen	36	2,30	0,45	0,07
	Hayır	37	2,26	0,42	0,07
	Total	383	2,30	0,46	0,02

Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri öğrencilerin beden eğitimi dersine istekli katılma değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 21. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi derslerine istekli katılma değişkenine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları

Boyutlar	Değişimin Kaynağı	KT	SD	KO	F	p	LSD
Özerklik İhtiyacı	Grup Arası	,552	2	,276	1,150	,318	-
	Grup İçi	91,183	380	,240			
	Toplam	91,735	382				
Yeterlik İhtiyacı	Grup Arası	,225	2	,112	,506	,603	-
	Grup İçi	84,251	380	,222			
	Toplam	84,476	382				
İlişki İhtiyacı	Grup Arası	,061	2	,031	,145	,865	-
	Grup İçi	80,155	380	,211			
	Toplam	80,216	382				

* $p<0,05$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Bu sonuçlara göre, Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin beden

eğitimi derslerine istekli katılma değişkenine göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı [$F_{(2-380)}= 1,150, p>0,05$], Yeterlik İhtiyacı [$F_{(2-380)}= ,506, p>0,05$], ve İlişki İhtiyacı [$F_{(2-381)}= ,145, p>0,05$] istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

4.5. Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılanmasında Okul Takımında Branşta Oynama Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri okul takımında branşta oynama değişkenine göre gruplandırılmış ve “bağımsız iki grup t-testi” uygulanmıştır.

Tablo 22. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin okul takımından branşta oynama değişkenine göre t testi tablosu sonuçları

Boyutlar	Branş	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Özerlik İhtiyacı	Evet	66	3,26	0,47	382	,916	,360
	Hayır	318	3,21	0,46	91,878		
Yeterlik İhtiyacı	Evet	66	3,36	0,52	382	,478	,633
	Hayır	318	3,33	0,52	93,729		
İlişki İhtiyacı	Evet	66	3,53	0,54	382	,098	,922
	Hayır	318	3,53	0,50	89,715		

Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri okul takımından branşta oynama değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı ($t=,916, p>0,05$), Yeterlik İhtiyacı ($t=,478, p>0,05$) ve İlişki İhtiyacı ($t=,098, p>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

Tablo 23. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin okul takımından branşta oynama değişkenine göre t testi tablosu sonuçları

Boyutlar	Branş	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Özerlik İhtiyacı	Evet	112	2,17	0,62	381	1,23	,220
	Hayır	271	2,09	0,43	156,790		
Yeterlik İhtiyacı	Evet	112	2,34	0,64	381	1,10	,270
	Hayır	271	2,27	0,38	144,684		
İlişki İhtiyacı	Evet	112	2,30	0,56	381	,058	,954
	Hayır	271	2,30	0,41	162,949		

Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri okul takımından branşta oynama değişkenine

göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı ($t=1,23$, $p>0,05$), Yeterlik İhtiyacı ($t=1,10$, $p>0,05$) ve İlişki İhtiyacı ($t=,058$, $p>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

4.6. Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılanmasında Aktif Olarak Sporla Uğraşma Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri aktif olarak sporla uğraşma değişkenine göre gruplandırılmış ve “bağımsız iki grup t-testi” uygulanmıştır.

Tablo 24. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin aktif olarak sporla uğraşma değişkenine göre t testi tablosu sonuçları

Boyutlar	Aktif	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Özerlik İhtiyacı	Evet	115	3,26	0,44	382	1,38	,167
	Hayır	269	3,19	0,47	227,001		
Yeterlik İhtiyacı	Evet	115	3,37	0,47	382	,805	,421
	Hayır	269	3,32	0,55	250,499		
İlişki İhtiyacı	Evet	115	3,55	0,49	382	,159	,571
	Hayır	269	3,52	0,52	227,769		

Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri aktif olarak sporla uğraşma değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı ($t=1,38$, $p>0,05$), Yeterlik İhtiyacı ($t=,805$, $p>0,05$) ve İlişki İhtiyacı ($t=,159$, $p>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

Tablo 25. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin aktif olarak sporla uğraşma değişkenine göre t testi tablosu sonuçları

Boyutlar	Aktif	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Özerlik İhtiyacı	Evet	83	2,18	0,63	381	,75	,449
	Hayır	300	2,14	0,44	105,291		
Yeterlik İhtiyacı	Evet	83	2,32	0,70	381	,05	,953
	Hayır	300	2,32	0,38	95,943		
İlişki İhtiyacı	Evet	83	2,33	0,61	381	,73	,466
	Hayır	300	2,29	0,41	102,691		

Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri aktif olarak sporla uğraşma değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı ($t=,75$, $p>0,05$), Yeterlik İhtiyacı ($t=,05$, $p>0,05$) ve İlişki İhtiyacı ($t=,73$, $p>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

4.7. Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılanmasında Yaşanılan Bölgede Spor Yapmaya Elverişli Tesis Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri yaşanılan bölgede spor yapmaya elverişli tesis değişkenine göre gruplandırılmış ve “bağımsız iki grup t-testi” uygulanmıştır.

Tablo 26. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yaşanılan bölgede spor yapmaya elverişli tesis değişkenine göre t testi tablosu sonuçları

Boyutlar	Aktif	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Özerlik İhtiyacı	Evet	250	3,23	0,46	382	1,14	,251
	Hayır	134	3,18	0,47	267,035		
Yeterlik İhtiyacı	Evet	250	3,35	0,51	382	,52	,600
	Hayır	134	3,32	0,55	252,191		
İlişki İhtiyacı	Evet	250	3,56	0,50	382	1,22	,221
	Hayır	134	3,49	0,53	258,936		

Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri yaşanılan bölgede spor yapmaya elverişli tesis değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı ($t=1,14$, $p>0,05$), Yeterlik İhtiyacı ($t=,52$, $p>0,05$) ve İlişki İhtiyacı ($t=1,22$, $p>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

Tablo 27. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yaşanılan bölgede spor yapmaya elverişli tesis değişkenine göre t testi tablosu sonuçları

Boyutlar	Aktif	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Özerlik İhtiyacı	Evet	74	2,19	0,40	381	3,42	,001*
	Hayır	309	1,97	0,50	134,442		
Yeterlik İhtiyacı	Evet	74	2,36	0,35	381	3,31	,001*
	Hayır	309	2,16	0,49	147,257		
İlişki İhtiyacı	Evet	74	2,32	0,39	381	1,66	,096
	Hayır	309	2,22	0,47	128,988		

Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri yaşanılan bölgede spor yapmaya elverişli tesis değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı ($t=3,42$, $p<0,05$),

Yeterlik İhtiyacı ($t=3,31$, $p<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Ancak İlişki İhtiyacı ($t=1,66$, $p>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Özerklik ve yeterlik ihtiyaçlarının karşılanmasında öğrencinin yaşadığı bölgede spor yapmaya elverişli bir tesis bulunan öğrencilerin lehine çıkmıştır.

4.8. Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılanmasında Yaz Tatilinde Spor Etkinliğine Katılma Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri yaz tatilinde spor etkinliğine katılma değişkenine göre gruplandırılmış ve “bağımsız iki grup t-testi” uygulanmıştır.

Tablo 28. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yaz tatilinde spor etkinliğine katılma değişkenine göre t testi tablosu sonuçları

Boyutlar	Aktif	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Özerlik İhtiyacı	Evet	169	3,28	0,45	382	2,25	,010*
	Hayır	215	3,16	0,46	365,021		
Yeterlik İhtiyacı	Evet	169	3,40	0,48	382	2,20	,028*
	Hayır	215	3,28	0,55	377,023		
İlişki İhtiyacı	Evet	169	3,61	0,47	382	2,83	,005*
	Hayır	215	3,47	0,52	374,627		

Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri yaz tatilinde spor etkinliğine katılma değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı ($t=2,25$, $p<0.05$), Yeterlik İhtiyacı ($t=2,20$, $p<0.05$) ve İlişki İhtiyacı ($t=2,83$, $p<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Özerklik, yeterlik ve ilişki ihtiyaçlarının karşılanmasında yaz tatilinde spor etkinliğine katılan öğrencilerin lehine çıkmıştır.

Tablo 29. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yaz tatilinde spor etkinliğine katılma değişkenine göre t testi tablosu sonuçları

Boyutlar	Aktif	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Özerlik İhtiyacı	Evet	68	2,32	0,68	381	2,41	,018*
	Hayır	315	2,11	0,43	78,765		
Yeterlik İhtiyacı	Evet	68	2,47	0,75	381	3,00	,003*
	Hayır	315	2,28	0,38	74,576		
İlişki İhtiyacı	Evet	68	2,39	0,64	381	1,72	,082
	Hayır	315	2,28	0,41	79,074		

Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri yaz tatilinde spor etkinliğine katılma değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı ($t=2,41$, $p<0.05$), Yeterlik İhtiyacı ($t=3,00$, $p<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Ancak İlişki İhtiyacı ($t=1,72$, $p>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Özerklik ve yeterlik ihtiyaçlarının karşılanmasında yaz tatilinde spor etkinliğine katılan öğrencilerin lehine çıkmıştır.

4.9. Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılanmasında Okulda Spor Salonunun Bulunması Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri okulda spor salonunun bulunması değişkenine göre gruplandırılmış ve “bağımsız iki grup t-testi” uygulanmıştır.

Tablo 30. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin okulda spor salonunun bulunması değişkenine göre t testi tablosu sonuçları

Boyutlar	Aktif	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Özerlik İhtiyacı	Evet	67	3,23	0,44	382	1,27	,202
	Hayır	317	3,15	0,46	99,296		
Yeterlik İhtiyacı	Evet	67	3,36	0,52	382	2,22	,026*
	Hayır	317	3,21	0,52	96,458		
İlişki İhtiyacı	Evet	67	3,57	0,55	382	3,22	,001*
	Hayır	317	3,35	0,49	89,829		

Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri okulda spor salonunun bulunması değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı ($t=1,27$, $p>0.05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Yeterlik İhtiyacı ($t=2,22$, $p<0.05$) ve İlişki İhtiyacı ($t=3,22$, $p<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Yeterlik ve ilişki ihtiyaçlarının karşılanmasında okulunda spor salonu bulunan öğrencilerin lehine çıkmıştır.

Tablo 31. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin okulda spor salonunun bulunması değişkenine göre t testi tablosu sonuçları

Boyutlar	Aktif	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Özerlik İhtiyacı	Evet	46	2,22	0,44	381	1,37	,256
	Hayır	337	2,14	0,50	61,940		
Yeterlik İhtiyacı	Evet	46	2,35	0,43	381	,52	,601
	Hayır	337	2,31	0,48	61,462		
İlişki İhtiyacı	Evet	46	2,27	0,45	381	,47	,639
	Hayır	337	2,30	0,46	58,616		

Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri okulda spor salonunun bulunması değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı ($t=1,37$, $p>0,05$), Yeterlik İhtiyacı ($t=,52$, $p>0,05$) ve İlişki İhtiyacı ($t=,47$, $p>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

4.10. Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Karşılanmasında Ağrı ve Konya İlleriyle Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri illere göre gruplandırılmış ve “bağımsız iki grup t-testi” uygulanmıştır. Tablo 4.27.’de iller değişkenine göre t testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 32. İller (Ağrı ve Konya) değişkenine göre t testi tablosu sonuçları

Boyutlar	İl	N	$\bar{x}$	ss	Sd	t	p
Özerlik İhtiyacı	Ağrı	383	2,15	0,49	765	31,10	,000*
	Konya	384	3,22	0,46	761,921		
Yeterlik İhtiyacı	Ağrı	383	2,32	0,47	765	28,33	,000*
	Konya	384	3,34	0,52	757,058		
İlişki İhtiyacı	Ağrı	383	2,30	0,46	765	35,35	,000*
	Konya	384	3,53	0,51	757,684		

* $p<0,05$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Ağrı ve Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri illere göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı ($t=31,10$, $p<0,05$), Yeterlik İhtiyacı ($t=28,33$, $p<0,05$) ve İlişki İhtiyacı ($t=35,35$, $p<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Betimleyici istatistikler incelendiğinde Özerklik İhtiyacının, Yeterlik İhtiyacının ve İlişki İhtiyacının

Ağrı ilinde karşılanmadığı, yada düşük düzeyde karşılandığı; Konya ilinde orta düzeyde karşılandığı bulgusuna ulaşılmıştır.

4.11. Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri öğrencilerin cinsiyetlerine göre gruplandırılmış ve “bağımsız iki grup t-testi” uygulanmıştır.

Tablo 33. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyet değişkenlerine göre t testi tablosu sonuçları

Boyutlar (Konya)	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Özerlik İhtiyacı	Erkek	225	3,1985	,47520	382	,833	,405
	Kız	159	3,2383	,44062	355,207		
Yeterlik İhtiyacı	Erkek	225	3,3086	,53857	382	1,180	,239
	Kız	159	3,3725	,49823	355,627		
İlişki İhtiyacı	Erkek	225	3,4996	,51650	382	1,505	,133
	Kız	159	3,5785	,49127	350,423		

*p<0,05 anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri cinsiyete göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı (t=.833, p>0.05), Yeterlik İhtiyacı (t=1,180, p>0.05) ve İlişki İhtiyacı (t=1.505, p>0,05) istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Tablo 34. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyet değişkenlerine göre t testi tablosu sonuçları

Boyutlar (Ağrı)	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Özerlik İhtiyacı	Erkek	170	2,0652	,61777	381	2,760	,006*
	Kız	213	2,2113	,34490	251,152		
Yeterlik İhtiyacı	Erkek	170	2,2517	,60207	381	2,325	,021*
	Kız	213	2,3707	,32124	244,461		
İlişki İhtiyacı	Erkek	170	2,2149	,57656	381	3,036	,003*
	Kız	213	2,3649	,32148	250,957		

*p<0,05 anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri cinsiyete göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı (t=2,760, p<0,05), Yeterlik İhtiyacı (t=2,325, p<0,05) ve İlişki

İhtiyacı ($t=3,036$, $p<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Betimleyici istatistikler incelendiğinde kızların erkeklere nazaran biraz daha psikolojik ihtiyaçlarının karşılandığı görülmektedir. Özerklik İhtiyacının, Yeterlik İhtiyacının ve İlişki İhtiyacının Ağrı ilinde erkek ve kız öğrencilerin karşılanmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

4.12. Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri öğrencilerin yaşlarına göre gruplandırılmış ve “tek yönlü varyans analizi” uygulanmıştır.

Tablo 35. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yaş değişkenlerine göre ortalamaları

Boyutlar	Değişken (Yaş)	N	AO	SS	SH
Özerklik İhtiyacı	11-12 Yaş	55	3,0515	,46219	,06232
	13-14 Yaş	286	3,2114	,42975	,02541
	15-16 Yaş	43	3,4481	,56532	,08621
	Toplam	384	3,2150	,46103	,02353
Yeterlik İhtiyacı	11-12 Yaş	55	3,2151	,47952	,06466
	13-14 Yaş	286	3,3264	,51442	,03042
	15-16 Yaş	43	3,5463	,57747	,08806
	Toplam	384	3,3351	,52253	,02667
İlişki İhtiyacı	11-12 Yaş	55	3,4429	,46403	,06257
	13-14 Yaş	286	3,5233	,50347	,02977
	15-16 Yaş	43	3,7058	,55300	,08433
	Toplam	384	3,5322	,50705	,02588

Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri öğrencilerin yaşlarına göre ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 36. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yaş değişkenlerine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları

Boyutlar	Değişimin Kaynağı	KT	SD	KO	F	p	LSD
Özerklik İhtiyacı	Grup Arası	3,812	2	1,906	9,359	,000*	1-3
	Grup İçi	77,594	381	,204			
	Toplam	81,406	383				
Yeterlik İhtiyacı	Grup Arası	2,732	2	1,366	5,110	,006*	1-3
	Grup İçi	101,842	381	,267			
	Toplam	104,574	383				
İlişki İhtiyacı	Grup Arası	1,757	2	,879	3,461	,032*	1-3
	Grup İçi	96,713	381	,254			
	Toplam	98,470	383				

* $p < 0,05$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Bu sonuçlara göre, Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin yaşa göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı [$F_{(2-381)} = 9,359$, $p < 0,05$], Yeterlik İhtiyacı [$F_{(2-381)} = 5,110$, $p < 0,05$], ve İlişki İhtiyacı [$F_{(2-381)} = 3,461$, $p < 0,05$] istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Ayrıca, Anova analizinde bulunan çoklu mukayeseye imkan tanıyan Post Hoc seçeneğinde LSD testi seçilip farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu analizden sonra, 11-12 yaş grubu arası ile 15-16 yaş arası olan gruplardaki öğrenciler arasındaki farklılıklardan kaynaklandığını söylemek mümkündür. Betimsel istatistikler incelendiğinde Konya ilindeki ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının yaş ilerledikçe daha fazla karşılandığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 37. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yaş değişkenlerine göre ortalamaları

Boyutlar	Değişken (Yaş)	N	AO	SS	SH
Özerklik İhtiyacı	11-12 Yaş	30	2,0620	,40581	,07409
	13-14 Yaş	184	2,1425	,56039	,04131
	15-16 Yaş	169	2,1657	,41698	,03208
	Toplam	383	2,1464	,49004	,02504
Yeterlik İhtiyacı	11-12 Yaş	30	2,2490	,40924	,07472
	13-14 Yaş	184	2,3411	,54089	,03987
	15-16 Yaş	169	2,3047	,39195	,03015
	Toplam	383	2,3179	,47026	,02403
İlişki İhtiyacı	11-12 Yaş	30	2,1640	,43183	,07884
	13-14 Yaş	184	2,3648	,48192	,03553
	15-16 Yaş	169	2,2497	,42646	,03280
	Toplam	383	2,2983	,45825	,02342

Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri öğrencilerin yaşlarına göre ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 38. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin yaş değişkenlerine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları

Boyutlar	Değişimin Kaynağı	KT	SD	KO	F	p	LSD
Özerklik İhtiyacı	Grup Arası	,280	2	,140	,581	,560	
	Grup İçi	91,455	380	,241			
	Toplam	91,735	382				
Yeterlik İhtiyacı	Grup Arası	,271	2	,136	,612	,543	
	Grup İçi	84,205	380	,222			
	Toplam	84,476	382				
İlişki İhtiyacı	Grup Arası	1,755	2	,877	4,249	,015*	1-3
	Grup İçi	78,462	380	,206			
	Toplam	80,216	382				

* $p < 0,05$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Bu sonuçlara göre, Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin yaşa göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı [$F_{(2-380)} = ,581$, $p > 0,05$), Yeterlik İhtiyacı [$F_{(2-380)} = ,612$, $p > 0,05$) istatistiksel anlamlı olmadığı ve İlişki İhtiyacı [$F_{(2-380)} = 4,249$, $p < 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Ayrıca, Anova analizinde bulunan çoklu mukayeseye imkan tanıyan Post Hoc seçeneğinde LSD testi seçilip farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu analizden sonra, ilişki ihtiyacı boyutunda 11-12 yaş grubu arası ile 15-16 yaş arası olan gruplardaki öğrenciler arasındaki farklılıklardan kaynaklandığını söylemek mümkündür. Betimsel istatistikler incelendiğinde Ağrı ilindeki ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının yaş ilerledikçe de karşılanmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

4.13. Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri öğrencilerin ailelerinin gelir durumlarına göre gruplandırılmış ve “tek yönlü varyans analizi” uygulanmıştır.

Tablo 39. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin gelir durumu değişkenlerine göre ortalamaları

Boyutlar	Değişken (Gelir)	N	AO	SS	SH
Özerklik İhtiyacı	1000 TL'den Az	55	3,1609	,51836	,06990
	1001-2000 TL	165	3,2304	,42718	,03326
	2001 TL ve Üzeri	164	3,2176	,47495	,03709
	Toplam	384	3,2150	,46103	,02353
Yeterlik İhtiyacı	1000 TL'den Az	55	3,2695	,58178	,07845
	1001-2000 TL	165	3,3779	,47936	,03732
	2001 TL ve Üzeri	164	3,3140	,54266	,04237
	Toplam	384	3,3351	,52253	,02667
İlişki İhtiyacı	1000 TL'den Az	55	3,4411	,56761	,07654
	1001-2000 TL	165	3,5920	,46029	,03583
	2001 TL ve Üzeri	164	3,5027	,52622	,04109
	Toplam	384	3,5322	,50705	,02588

Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri öğrencilerin ailelerinin gelir durumlarına göre ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 40. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin gelir durumu değişkenlerine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları

Boyutlar	Değişimin Kaynağı	KT	SD	KO	F	p	LSD
Özerklik İhtiyacı	Grup Arası	,201	2	,100	,472	,624	
	Grup İçi	81,205	381	,213			
	Toplam	81,406	383				
Yeterlik İhtiyacı	Grup Arası	,612	2	,306	1,122	,327	
	Grup İçi	103,962	381	,273			
	Toplam	104,574	383				
İlişki İhtiyacı	Grup Arası	1,189	2	,595	2,329	,099	
	Grup İçi	97,281	381	,255			
	Toplam	98,470	383				

* $p < 0,05$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Bu sonuçlara göre, Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin gelir durumuna göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı [$F_{(2-381)} = ,472$, $p > 0,05$),

Yeterlik İhtiyacı [$F_{(2-381)}= 1,122, p>0,05$ ve İlişki İhtiyacı [$F_{(2-381)}= 2,329, p>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

Tablo 41. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin gelir durumu değişkenlerine göre ortalamaları

Boyutlar	Değişken (Gelir)	N	AO	SS	SH
Özerklik İhtiyacı	1000 TL'den Az	153	2,1350	,42669	,03450
	1001-2000 TL	156	2,1326	,57406	,04596
	2001 TL ve Üzeri	74	2,1993	,41751	,04853
	Toplam	383	2,1464	,49004	,02504
Yeterlik İhtiyacı	1000 TL'den Az	153	2,3163	,37211	,03008
	1001-2000 TL	156	2,3090	,57790	,04627
	2001 TL ve Üzeri	74	2,3396	,39889	,04637
	Toplam	383	2,3179	,47026	,02403
İlişki İhtiyacı	1000 TL'den Az	153	2,3318	,41245	,03334
	1001-2000 TL	156	2,2559	,52326	,04189
	2001 TL ve Üzeri	74	2,3184	,39581	,04601
	Toplam	383	2,2983	,45825	,02342

Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri öğrencilerin ailelerinin gelir durumlarına göre ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 42. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin gelir durumu değişkenlerine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları

Boyutlar	Değişimin Kaynağı	KT	SD	KO	F	p	LSD
Özerklik İhtiyacı	Grup Arası	,257	2	,128	,533	,587	
	Grup İçi	91,478	380	,241			
	Toplam	91,735	382				
Yeterlik İhtiyacı	Grup Arası	,047	2	,024	,107	,899	
	Grup İçi	84,428	380	,222			
	Toplam	84,476	382				
İlişki İhtiyacı	Grup Arası	,482	2	,241	1,149	,318	
	Grup İçi	79,734	380	,210			
	Toplam	80,216	382				

* $p<0,05$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Bu sonuçlara göre, Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin gelir durumuna göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı [$F_{(2-380)} = ,533, p > 0,05$), Yeterlik İhtiyacı [$F_{(2-380)} = ,107, p > 0,05$] ve İlişki İhtiyacı [$F_{(2-380)} = 1,149, p > 0,05$] istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

4.14. Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Annelerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri öğrencilerin annelerinin öğrenim durumlarına göre gruplandırılmış ve “tek yönlü varyans analizi” uygulanmıştır.

Tablo 43. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumu değişkenlerine göre ortalamaları

Boyutlar	Değişken (Anne Öğrenim Durum)	N	AO	SS	SH
Özerklik İhtiyacı	Okur Yazar Değil	35	3,0571	,39932	,06750
	İlköğretim	185	3,2331	,43302	,03184
	Ortaöğretim	100	3,2371	,51102	,05110
	Üniversite	64	3,2142	,48221	,06028
	Toplam	384	3,2150	,46103	,02353
Yeterlik İhtiyacı	Okur Yazar Değil	35	3,2097	,46102	,07793
	İlköğretim	185	3,3505	,50227	,03693
	Ortaöğretim	100	3,3714	,55454	,05545
	Üniversite	64	3,3022	,55905	,06988
	Toplam	384	3,3351	,52253	,02667
İlişki İhtiyacı	Okur Yazar Değil	35	3,4160	,44708	,07557
	İlköğretim	185	3,5349	,48280	,03550
	Ortaöğretim	100	3,6099	,50897	,05090
	Üniversite	64	3,4667	,58807	,07351
	Toplam	384	3,5322	,50705	,02588

Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri öğrencilerin annelerinin öğrenim durumlarına göre ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 44. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumu değişkenlerine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları

Boyutlar	Değişimin Kaynağı	KT	SD	KO	F	p	LSD
Özerklik İhtiyacı	Grup Arası	,982	3	,327	1,546	,202	
	Grup İçi	80,424	380	,212			
	Toplam	81,406	383				
Yeterlik İhtiyacı	Grup Arası	,795	3	,265	,971	,407	
	Grup İçi	103,779	380	,273			
	Toplam	104,574	383				
İlişki İhtiyacı	Grup Arası	1,352	3	,451	1,763	,154	
	Grup İçi	97,118	380	,256			
	Toplam	98,470	383				

* $p < 0,05$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Bu sonuçlara göre, Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin annelerin öğrenim durumlarına göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı [$F_{(3-380)} = 1,546$, $p > 0,05$], Yeterlik İhtiyacı [$F_{(3-380)} = ,971$, $p > 0,05$] ve İlişki İhtiyacı [$F_{(3-380)} = 1,763$, $p > 0,05$] istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

Tablo 45. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumu değişkenlerine göre ortalamaları

Boyutlar	Değişken (Anne Öğrenim Durum)	N	AO	SS	SH
Özerklik İhtiyacı	Okur Yazar Değil	158	2,0812	,43006	,03421
	İlköğretim	174	2,1901	,47038	,03566
	Ortaöğretim	51	2,1998	,68222	,09553
	Toplam	383	2,1464	,49004	,02504
Yeterlik İhtiyacı	Okur Yazar Değil	158	2,2592	,39647	,03154
	İlköğretim	174	2,3398	,39038	,02959
	Ortaöğretim	51	2,4249	,80276	,11241
	Toplam	383	2,3179	,47026	,02403
İlişki İhtiyacı	Okur Yazar Değil	158	2,2315	,41099	,03270
	İlköğretim	174	2,3529	,43356	,03287
	Ortaöğretim	51	2,3190	,63134	,08841
	Toplam	383	2,2983	,45825	,02342

Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri öğrencilerin annelerinin öğrenim

durumlarına göre ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 46. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumu değişkenlerine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları

Boyutlar	Değişimin Kaynağı	KT	SD	KO	F	p	LSD
Özerklik İhtiyacı	Grup Arası	1,149	2	,574	2,409	,091	
	Grup İçi	90,586	380	,238			
	Toplam	91,735	382				
Yeterlik İhtiyacı	Grup Arası	1,212	2	,606	2,766	,064	
	Grup İçi	83,264	380	,219			
	Toplam	84,476	382				
İlişki İhtiyacı	Grup Arası	1,247	2	,624	3,001	,051	
	Grup İçi	78,969	380	,208			
	Toplam	80,216	382				

*p<0,05 anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Bu sonuçlara göre, Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin annelerin öğrenim durumlarına göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı [$F_{(2-380)}= 2,409$, $p>0,05$], Yeterlik İhtiyacı [$F_{(2-380)}= 2,766$, $p>0,05$] ve İlişki İhtiyacı [$F_{(2-380)}= 3,001$, $p>0,05$] istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Betimsel istatistikler incelendiğinde Ağrı ilindeki ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının annelerin öğrenim durumu yüksek ailelerde de fazla karşılanmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

4.15. Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Babalarının Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri öğrencilerin babalarının öğrenim durumlarına göre gruplandırılmış ve “tek yönlü varyans analizi” uygulanmıştır.

Tablo 47. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin babaların öğrenim durumu değişkenlerine göre ortalamaları

Boyutlar	Değişken (Baba Öğrenim Durum)	N	AO	SS	SH
Özerklik İhtiyacı	Okur Yazar Değil	32	3,1734	,44642	,07892
	İlköğretim	152	3,2097	,44677	,03624
	Ortaöğretim	156	3,2417	,47999	,03843
	Üniversite	44	3,1689	,46035	,06940
	Toplam	384	3,2150	,46103	,02353
Yeterlik İhtiyacı	Okur Yazar Değil	32	3,2869	,48832	,08632
	İlköğretim	152	3,3120	,50437	,04091
	Ortaöğretim	156	3,3678	,54471	,04361
	Üniversite	44	3,3339	,53821	,08114
	Toplam	384	3,3351	,52253	,02667
İlişki İhtiyacı	Okur Yazar Değil	32	3,4988	,39959	,07064
	İlköğretim	152	3,4999	,48813	,03959
	Ortaöğretim	156	3,5760	,53231	,04262
	Üniversite	44	3,5132	,55222	,08325
	Toplam	384	3,5322	,50705	,02588

Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri öğrencilerin babalarının öğrenim durumlarına göre ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 48. Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin babaların öğrenim durumu değişkenlerine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları

Boyutlar	Değişimin Kaynağı	KT	SD	KO	F	p	LSD
Özerklik İhtiyacı	Grup Arası	,264	3	,088	,412	,744	
	Grup İçi	81,142	380	,214			
	Toplam	81,406	383				
Yeterlik İhtiyacı	Grup Arası	,322	3	,107	,391	,759	
	Grup İçi	104,252	380	,274			
	Toplam	104,574	383				
İlişki İhtiyacı	Grup Arası	,509	3	,170	,658	,578	
	Grup İçi	97,962	380	,258			
	Toplam	98,470	383				

* $p < 0,05$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Bu sonuçlara göre, Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin babaların

öğrenim durumlarına göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı [$F_{(3-380)}=,412$, $p>,05$], Yeterlik İhtiyacı [$F_{(3-380)}= ,391$, $p>,05$], ve İlişki İhtiyacı [$F_{(3-380)}=,658$, $p>,05$], istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Tablo 49. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin babaların öğrenim durumu değişkenlerine göre ortalamaları

Boyutlar	Değişken (Baba Öğrenim Durum)	N	AO	SS	SH
Özerklik İhtiyacı	Okur Yazar Değil	32	1,9497	,38581	,06820
	İlköğretim	158	2,1647	,41711	,03318
	Ortaöğretim	150	2,2175	,55785	,04555
	Üniversite	43	1,9781	,49214	,07505
	Toplam	383	2,1464	,49004	,02504
Yeterlik İhtiyacı	Okur Yazar Değil	32	2,0931	,35481	,06272
	İlköğretim	158	2,3234	,36225	,02882
	Ortaöğretim	150	2,3919	,56609	,04622
	Üniversite	43	2,2065	,46921	,07155
	Toplam	383	2,3179	,47026	,02403
İlişki İhtiyacı	Okur Yazar Değil	32	1,9847	,42422	,07499
	İlköğretim	158	2,3468	,39534	,03145
	Ortaöğretim	150	2,3414	,50570	,04129
	Üniversite	43	2,2033	,43121	,06576
	Toplam	383	2,2983	,45825	,02342

Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri öğrencilerin babalarının öğrenim durumlarına göre ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 50. Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin babaların öğrenim durumu değişkenlerine göre tek yönlü varyans analiz sonuçları

Boyutlar	Değişimin Kaynağı	KT	SD	KO	F	p	LSD
Özerklik İhtiyacı	Grup Arası	3,266	3	1,089	4,664	,003*	1-4
	Grup İçi	88,469	379	,233			
	Toplam	91,735	382				
Yeterlik İhtiyacı	Grup Arası	2,976	3	,992	4,613	,003*	1-4
	Grup İçi	81,500	379	,215			
	Toplam	84,476	382				
İlişki İhtiyacı	Grup Arası	4,186	3	1,395	6,955	,000*	1-4
	Grup İçi	76,031	379	,201			
	Toplam	80,216	382				

* $p<,05$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Bu sonuçlara göre, Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin babaların öğrenim durumlarına göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı [$F_{(3-380)}=4,664$, $p<0,05$], Yeterlik İhtiyacı [$F_{(3-380)}=4,613$, $p<0,05$] ve İlişki İhtiyacı [$F_{(3-380)}=6,955$, $p<0,05$] istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Betimsel istatistikler incelendiğinde Ağrı ilindeki ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının babaların öğrenim durumu yüksek ailelerde de fazla karşılanmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

4.16. Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Temel Psikolojik İhtiyaçları Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular ve Yorumlar

Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasında özerlik ihtiyacı, yeterlik ihtiyacı ve ilişki ihtiyacı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı tespiti için “basit korelasyon analizi” yapılmıştır.

Tablo 51. Konya ili spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçları alt boyutları arasındaki ilişkiye ait basit korelasyon tablosu

Temel Psikolojik İhtiyaçlar (Korelasyon)		(1)	(2)	(3)
Özerklik İhtiyacı	Pearson Korelasyon	1		
	Anlamlılık			
	N	384		
Yeterlik İhtiyacı	Pearson Korelasyon	,933**	1	
	Anlamlılık	,000		
	N	384	384	
İlişki İhtiyacı	Pearson Korelasyon	,868**	,939**	1
	Anlamlılık	,000	,000	
	N	384	384	

** $p<0,01$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Konya ilinde ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin yapılan basit korelasyon tablosu incelendiğinde; özerklik ihtiyacı, yeterlik ihtiyacı ve ilişki ihtiyacı boyutlarında yüksek düzeyde ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu ve betimsel istatistikler incelendiğinde Konya’daki öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının orta ve yüksek düzeyde karşılandığı görülmektedir. Çıkarımsal istatistikte ise özerklik ihtiyacı karşılandığında, yeterlik ihtiyacının ve ilişki ihtiyacının da ilişkisel olarak karşılanmasının gerekli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 52. Ağrı ili spor yapan ve yapmayan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçları alt boyutları arasındaki ilişkiye ait basit korelasyon tablosu

Temel Psikolojik İhtiyaçlar (Korelasyon)		(1)	(2)	(3)
Özerklik İhtiyacı	Pearson Korelasyon	1		
	Anlamlılık			
	N	383		
Yeterlik İhtiyacı	Pearson Korelasyon	,886**	1	
	Anlamlılık	,000		
	N	383	383	
İlişki İhtiyacı	Pearson Korelasyon	,872**	,883**	1
	Anlamlılık	,000	,000	
	N	383	383	

** $p < 0,01$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Ağrı ilinde ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin yapılan basit korelasyon tablosu incelendiğinde; Ağrı'daki öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının düşük düzeyde karşılandığı görülmektedir. Çıkarımsal istatistikte ise özerklik ihtiyacı, yeterlik ihtiyacı ve ilişki ihtiyacı boyutlarında yüksek düzeyde ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Özerklik ihtiyacı karşılandığında, yeterlik ihtiyacının ve ilişki ihtiyacının da ilişkisel olarak karşılanmasının gerekli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma sürecinde toplanan veriler üzerinde yapılan istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgular diğer araştırma sonuçları ile karşılaştırılarak tartışılmış ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

5.1. Tartışma, Sonuç

Bu araştırmada, ülkemizin farklı coğrafi bölgelerinde eğitim-öğretim almakta olan ilköğretim-ortaöğretim öğrencileri oluşturmuş ve bu öğrencilerin yaşadıkları bölgeye-bazı değişkenlere göre psikolojik ihtiyaçları tartışılmıştır.

Araştırmamız sonuçlarından tablo 1’de Konya ilinde ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarından—özerklik ihtiyacı-yeterlik-ilişkili olma ihtiyacı- ölçek maddelerinin betimsel istatistik sonuçları değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonuçlarına göre genel olarak Konya ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin özerklik ihtiyaçlarının orta ve yüksek düzeyde karşılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelemelerinde büyükşehirde yaşamının özerklik ihtiyacı karşılama seviyesine etkisi ile ilgili bilgilere ulaşılamamıştır. Ancak Konya ilinde eğitim görmekte olan öğrencilerin özerklik ihtiyaçlarının tablo 4’de Ağrı ilinde eğitim görmekte olanlara göre özerklik ihtiyaçlarının daha fazla karşılanıyor olmasının büyükşehir imkanlarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmamız sonuçlarından tablo 7’de Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri spor yapma değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Betimsel istatistikler incelendiğinde spor yapan öğrencilerin ortalamasının yapmayan öğrencilere göre özerlik, yeterlik ve ilişki ihtiyacı boyutlarının hepsinde olumlu olarak spor yapanların lehine anlamlı derecede yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($p<0,05$). Çalışmamız sonucuna paralel olarak Özduran (2001)’in yapmış olduğu araştırmada psikolojik durumlardan olan uyum düzeyi üzerine; ilköğretim ve lise seviyesi spor yapanlar ile spor yapmayan bayan öğrencilerin uyum düzeyleri arasında ki farklılığın olmadığı, fakat spor yapan ve spor yapmayan erkek öğrenciler arasında istatistiksel açıdan olumlu fark olduğu bulunmuştur ($P<0,05$).

Tablo 8’de Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri spor yapma değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($P<0,05$). Bu sonucumuz araştırmamızda kullandığımız iki farklı ilde de anlamlı derecede paralellik göstermektedir. Spor yapan öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasında ki önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Betimsel istatistikler incelendiğinde de spor yapan öğrencilerin ortalamasının spor yapmayan öğrencilere göre özerlik, yeterlik ve ilişki ihtiyacı boyutlarının tamamında olumlu olarak spor yapanların lehine olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, literatürdeki çoğu araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Öztürk ve arkadaşları yaptıkları araştırma sonucunda dört hafta süren yaz spor çalışmalarında voleybol, yüzme ve basketbol branşlarıyla uğraşan 14-16 yaş arası bireylerin yetkinlik beklentisinin (öz yeterliğinin) arttığını bulmuşlardır (Öztürk ve diğerleri, 2005).

Tablo 10 ve 12’de Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin spor yapmaya izin verme değişkenine göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($p<0,05$). Ağrı ilinde ise öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin spor yapmaya izin verme değişkenine göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($p>0,05$). Ailelerin çocuklarına spor yapmalarına izin verme konusunda Konya ilinde, Ağrı iline oranla daha fazla spora izin noktasında desteklediği görülmektedir. Araştırmada elde edilen bu sonuç öğrencilerin ailelerinin bilinçlendirilmesi ile daha da ileri düzeye çıkabileceği düşünülmektedir. Konya ilinde anne ve babaların spor ortamlarıyla daha sık karşılaşma sosyal hayattaki etkileşimleri spora bakışları açısından daha iyi durumda olmalarını sağlamış olabileceği düşünülmektedir. Ağrı ilinin sportif alan konusunda kısıtlı imkanları, iklim şartlarının ağır olması ise anne ve babaları bu konuda daha da tutucu ve tedirgin duruma getirdiği düşünülmektedir.

Çalışmamızda tablo 14 ve 16’ya bakıldığında Ağrı ve Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin beden eğitimi derslerine istekli katılma değişkenine göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak

anlamli çikmamıştır ($p>0,05$). Sosyal hayat içerisinde bireylerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması ile birlikte beden eğitimi derslerine katılımları da olumlu yönde ilerleyeceği düşünölmektedir. Çalışmamız sonuçlarına paralellik gösteren bir diğer çalışma olan İlhan (2008)'in yapmış olduğu düzenli olarak uygulanan beden eğitimi ve spor öğretimi etkinliklerinin eğitilebilir zihinsel engelli çocukların sosyalleşme düzeylerine pozitif yönde katkı sağladığını belirtmiştir.

Tablo 17 ve 18 incelendiğinde Konya ve Ağrı illerinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri okul takımında branşta oynama değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak anlamli çikmamıştır ($p>0,05$). Ancak Konya ilindeki örneklem grubumuzun katılım sayısına göre küçük farkla da olsa daha az okul takımında bir branşta oynama seviyeleri Ağrı iline göre daha azdır. Bu sonucumuzun Konya da ki katılımcıların çeşitli kulüplerde ve spor okullarında faaliyet gösteriyor olmasından kaynaklandığı düşünölmektedir. Konya ilinde örneklem olarak almış olduğumuz okullardaki öğrenci sayılarının Ağrı iline göre daha fazla olması da katılımcılar arasındaki farklılığa sebep olduğu düşünölmektedir. Literatür taramasında bizim çalışmamızın bu sonucuna paralellik gösteren veya okul takımlarına katılmayı değerlendirmeye almış herhangi bir çalışma bulunamadığından bu sonuçlarımız literatüre katkı sağlamıştır.

Tablo 19 ve 20 incelendiğinde Konya ve Ağrı illerinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri aktif olarak sporla uğraşma değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak anlamli çikmamıştır ($p>0,05$). Literatür taramasında bizim sonuçlarımızın tam tersi yönde Yasul (2016)'da yapmış olduğu çalışmada, beden eğitimi öğretmenliği ve antrenörlük bölümünde eğitim görmekte olan öğrencilerin, Temel Psikolojik İhtiyaçlar ölçeğinin Özerklik - Yeterlilik alt boyutunda aktif olarak spor yapan öğrenciler veya spor yapmayan öğrenciler değişkeni bakımından istatistiksel olarak anlamli bir farklılığın olduğu görölmüştür. Spor yapmanın bireyler üzerinde psikolojik açıdan olumlu etkilerinin olduğu, spor yapılan illerin temel psikolojik ihtiyaçlar yönünden de her herhangi bir farklılığa sebep olmadığı düşünölmektedir. Çalışmamız sonuçlarına yakın bir çalışmada da Çiriş (2014)'de bir spor dalına ait lisansının olup olmaması ve bu lisansla bir spor yarışmasına katılma durumlarına

göre öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri incelendiğinde ise $p>0,05$ ' e göre spor yarışmalarına lisanslı katılma durumlarının onların sosyal beceri düzeylerini etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular öğrencilerin spor yarışmalarına lisanslı katılma durumlarının onların sosyal beceri düzeylerine etkisi olmadığını göstermektedir

Tablo 21 ve 22' de Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri yaşanan bölgede spor yapmaya elverişli tesis değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı, Yeterlik ve İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($p>0,05$).

Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri yaşanan bölgede spor yapmaya elverişli tesis değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($p<0,05$). Ancak İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($p>0,05$). Özerklik ve yeterlik ihtiyaçlarının karşılanmasında öğrencinin yaşadığı bölgede spor yapmaya elverişli bir tesis bulunan öğrencilerin lehine çıkmıştır. Spor tesislerinin kısıtlı olması bireyleri özerklik ve yeterlik boyutlarında olumsuz etkilemektedir. Ancak ilişki ihtiyacı boyutunda spor tesislerinin yaygınlığı veya kısıtlı olması etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 23' de Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri yaz tatilinde spor etkinliğine katılma değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır.

Tablo 24' te ise yaz tatilinde spor etkinliğine katılma değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Konya ve Ağrı illerinde; Özerklik, yeterlik ve ilişki ihtiyaçlarının karşılanmasında yaz tatilinde spor etkinliğine katılan öğrencilerin lehine çıkmıştır ($p<0,05$). Benzer bir çalışmada Tiryaki vd. (2000)'nin yazın spor yapanların, yapmayanlara göre daha sosyal daha atılgan ve daha dışa dönük psikolojik ihtiyaçlarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 25 incelendiğinde Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri okulda spor

salonunun bulunması değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($p>0,05$). Konya ilinde özerklik ihtiyacının temel psikolojik ihtiyaçlar yönünden anlamsız çıkmış olması şehirde ki spor alanlarının fazlaca olmasından kaynaklanıyor olduğu düşünülmektedir. Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyacı ($p<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Yeterlik ve ilişki ihtiyaçlarının karşılanmasında okulunda spor salonu bulunan öğrencilerin lehine çıkmıştır.

Tablo 26'da Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri okulda spor salonunun bulunması değişkenine göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyacı ($p>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Balyan (2009) çalışmasında spor salonu olmayan ve devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerin olumlu sosyal beceri düzeyleri spor salonu olan okullardaki öğrencilere göre daha yüksek seviyeler de olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç, çalışmamız bulguları ile paralellik göstermektedir. Bu sonuçlar araştırma sonuçlarının da gösterdiği gibi, öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri ile Okullarında spor tesislerinin olup olmaması değişkeni arasında farklılığın olduğu sonucunu göstermektedir.

Tablo 27 incelendiğinde Ağrı ve Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri illere göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Betimleyici istatistikler incelendiğinde Özerklik İhtiyacının, Yeterlik İhtiyacının ve İlişki İhtiyacının Ağrı ilinde karşılanmadığı, ya da düşük düzeyde karşılandığı; Konya ilinde orta düzeyde karşılandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Temel psikolojik ihtiyaçlar yönünden Ağrı ilinde öğrenim gören öğrencilerin spor alanlarından Konya ilinde öğrenim görenlere oranla daha az ulaşımlarından kaynaklanıyor olduğu düşünülmektedir. Spor alanlarının sosyal alanların doğu ili olan Ağrı'da da yaygınlaştırılması öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlar yönünden doyuma ulaştırabileceği söylenebilir.

Tablo 28 incelendiğinde Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyete göre temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Harvey ve Retter (2002, 33-36) tarafından yapılan çalışmada özerklik ihtiyacının cinsiyete göre anlamlı farkın

olmadığı görülmektedir. Başka bir araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin cinsiyet açısından anlamlı bir farklılığa rastlanmadığı görülmektedir (Gündoğdu ve Yavuzer, 2012).

Tablo 29 incelendiğinde ise Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşleri cinsiyete göre ortalamaları arasındaki farkların Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($p<0,05$). Betimleyici istatistikler incelendiğinde kızların erkeklere nazaran biraz daha psikolojik ihtiyaçlarının karşılandığı görülmektedir. Özerklik İhtiyacının, Yeterlik İhtiyacının ve İlişki İhtiyacının Ağrı ilinde erkek ve kız öğrencilerin karşılanmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Türk'e (2013) göre Akademisyenlerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının ve Temel Doyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi tezinde, öğrencilerin özerklik ihtiyacı, yeterlik ihtiyacı ve ilişki ihtiyacı boyutlarında cinsiyet değişkenine göre fark anlamlıdır. Kadınların erkeklere göre psikolojik ihtiyaçlarının daha yüksek çıktığını gösteren çalışmalarda bulunmaktadır (Kashdan vd., 2009, 691-730).

Tablo 31 incelendiğinde, Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin yaşa göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($p<0,05$). Betimsel istatistikler incelendiğinde Konya ilindeki ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının yaş ilerledikçe daha fazla karşılandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu sonuçların yaş ile birlikte artıyor olması sonucu Konya da sosyal hayat ile birlikte etkileşimin, kültürleşmenin daha yaygın olmasından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 33 incelendiğinde, Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin yaşa göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı, istatistiksel anlamlı olmadığı ve İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Betimsel istatistikler incelendiğinde Ağrı ilindeki ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının yaş ilerledikçe de karşılanmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ağrı ilinde ise yaş ile birlikte temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma seviyesinde farklılığın az olma sebebi ise kardeş sayısının fazlaca olması, gelir seviyesinin farklı olması, kültürleşmenin de Konya iline oranla daha az olması sebep olarak gösterilebilir. Bir diğer

tarafından öğrencilerin benzer yaş gruplarında ve gelişim dönemlerinde bulunmalarının bu sonucu oluşturabileceği düşünülmektedir. Sonucumuza paralel olarak Eraslan M.(2015) de yapmış oldukları çalışma da yaş grupları açısından ele alındığı zaman, öğrencilerin psikolojik iyi olma düzeylerinin yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,05$).

Tablo 35 ve 37 incelendiğinde, Konya ve Ağrı illerinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin gelir durumuna göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($p>0,05$). Kaya ve Sarı (2016)'nın yapmış oldukları çalışma da aile aylık gelirine göre temel psikolojik ihtiyaçları gurupları incelendiğinde, temel psikolojik ihtiyaçların aile aylık gelir seviyesine göre farklılık göstermediği görülmektedir. İlgili literatür taramasında Lefkowitz ve Tesiny (1985) yapmış oldukları çalışmada bizim sonuçlarımızla örtüşmüştür. Bizim çalışmamıza paralel sonuçların azlığı ve sonuçlarımıza tezat araştırmaların çok fazla olmayışı literatür açısından eksiklik olarak düşünülmektedir. Aile aylık gelir seviyesine göre çocukların temel psikolojik ihtiyaçlarında anlamlı derecede farkın olmaması, çalışmanın yapılmış olduğu bölgenin bir etken olabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 39 ve 43 incelendiğinde, Konya ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin annelerin ve babalarının öğrenim durumlarına göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 41 de ise Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin annelerin öğrenim durumlarına göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Çalışmamız sonuçlarına paralellik göstermeyen (Polat, 2008; Polat ve Tümkaya 2010) yılında yapmış oldukları çalışmada baba eğitim düzeyi ile düşünme ihtiyacı düzeyi ortak etkisine bakıldığında, baba eğitim düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna karşın anne eğitim düzeyinde anlamlı bir farklılık çıkmıştır.

Betimsel istatistikler incelendiğinde Ağrı ilindeki ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının annelerin öğrenim durumu yüksek ailelerde

de fazla karşılanmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Çalışmamıza katılan örneklem grubumuzdaki katılımcılar arasındaki farklılığın (üniversite mezunu) sebep olduğu düşünülmektedir. Ağrı ilindeki katılımcılarımızın kardeş sayılarının fazla olması, anne ilgisinin Konya iline nazaran daha az yoğunlukta olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Aile planlamasının önemine bu sonucumuz dikkat çekmektedir.

Tablo 45 incelendiğinde ise bu sonuçlara göre, Ağrı ilinde öğrenim gören ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin görüşlerinin babaların öğrenim durumlarına göre ortalamaları arasında farkın Özerklik İhtiyacı, Yeterlik İhtiyacı ve İlişki İhtiyacı istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Ağrı ilindeki babaların çocuklar üzerindeki etkisinin daha fazla olmasından kaynaklandığı, babaların eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte çocuklarına daha doğru, faydalı yaklaşım sergiledikleri düşünülmektedir. Bununla birlikte Ağrı ilindeki erkek çocuklarının eğitim seviyesinin artırılması ülke geleceğine önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

Bu bölümde; araştırmanın betimsel ve çıkarımsal istatistik sonuçlarına ilişkin öneriler yer almaktadır.

• Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Konya ve Ağrı illerinde spor alanlarının kullanım seviyeleri cazip hale getirilip, mevcut spor tesislerinin kullanılabilirliği yönünde çalışmalar yapılabilir. Bu sayede ülkemiz gençleri daha pozitif bir ruh haliyle, sosyal bireyler olarak hayatlarını devam edebilir.
- Konya ve Ağrı illerinde öğrenciler okul takımında bir spor branşın da oynamaya teşvik edilebilir.
- Ağrı ilinde öğrencilerinin aktif spora katılımlarını arttıracak çalışmalar yapılabilir, kulüpleşmeye önem verilebilir
- Ağrı ilinde öğrencilerinin yaşadıkları bölgelerde spor tesislerinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir. Konya ilinde ki mevcut spor tesislerinin ise öğrenciler tarafından kullanılması yönünde daha fazla teşvik edilebilir.
- Ağrı ve Konya da öğrencilerin katılabileceği spor kurs ve aktiviteleri, etkinlik programları sadece yazın değil, yıl boyu açık, faal olabilir. Aile

ve öğrencileri spor etkinlik ve kurs çalışmalarına katılımın fayda ve kazanımları hususunda bilinçlendirici çalışmalar yapılabilir.

- Ağrı ilindeki kadın ve erkeklerin eğitim seviyelerini artırıcı çalışmalara ağırlık verilebilir.
- Ağrı ilinde aile planlaması dikkatlice yapıp, çocuk sayıları, geçim durumu ve çocuklara yeterli ilginin gösterilmesine imkan sağlayan çalışmalar yapılabilir.
- Ağrı ve Konya illerin de okullarında ki spor salonu sayısını artırıcı çalışmalar yapılabilir.

- **Araştırmaya Yönelik Öneriler**

- İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçları ile spor performansları arasındaki ilişki incelenebilir.
- Öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması ile spor performansları nicel veya nitel değişkenlerle yine nicel veya nitel bir araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (6.Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Amman, M. T. (1999). Dünyada ve Türkiye’de spor sosyolojisi. M.Ü Dinamik Spor Bilimleri Dergisi.
- Andersen, S. (2000). Fundamental human needs: making social cognition relevant. *Psychological Inquiry*, 11 (4), 269-276.
- Aracı, H. (1993). Okullar da Beden Eğitimi. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Baard, P. P., Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2004). Intrinsic need satisfaction: A motivational basis of performance and well-being in two work settings. *Journal of Applied Social Psychology*, 34, 2045-2068.
- Bacanlı, H.(1999). Sosyal Beceri Eğitimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2000). *Gelişim ve Öğrenme*, Nobel Yay., (3. Baskı), Ankara, 207.
- Bacanlı, H. (2008). Sosyal Beceri Eğitimi.3.Basım Ankara: Asal Yayınları.
- Balcı, A (2004). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Balyan, M. (2009). İlköğretim 2. Kademe ve Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumları, Sosyal Beceri ve Öz yeterlilik Düzeylerinin Karşılaştırılması. Doktora. Ege Üniversitesi. İzmir.
- Bandura, A. (1996). *Self-efficacy in changing societies*. New York: Cambridge University Press.
- Baumeister, R., Leary, M.R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117, 497-529.
- Baymur, F. (1985). Genel Psikoloji, 7. Baskı. İnkılâp Kitapevi, İstanbul, 65.

- Baymur, F. (1994). Genel Psikoloji, İnkılap Kitabevi, (11. Baskı), İstanbul, 70-71.
- Bilge, Filiz (1990). *Sporcuların Psikolojik İhtiyaçları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 24-25.
- Bilgin, S. (1996). Temel Beden Eğitimi ve Spor Alıştırmaları. İzmir: Medikal Yayınları.
- Bozanoğlu, İ. (2012). Akademik Güdülenme Destek Programı. S. Erkan ve A. Kaya (Ed.), *Deneyisel Olarak Sınanmış Grupla Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları* (C. III, s. 1-18). Ankara: Pegem, 5-6.
- Boiche, J. ve Sarrazin, P. (2007). Motivation autodetermine, perceptions de conflit et d'instrumentalite et assidue envers la pratique d'une activite physique: une etude prospective sur six mois. *Psychologie Française*, 52, 417- 430.
- Brooks, I. (2003). *Organisational Behaviour*, Prentice Hall, Second Edition, UK.
- Budak, Selçuk (2003). Psikoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 381.
- Butler, Gillian ve McManus, Freda (1998). Psikolojinin ABCsi, Kabağı Yayınevi, İstanbul, 81-83.
- Büyüközdemir, M. (2008). Beden Eğitimi Dersi ve Faaliyetlerinin İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Gelişim Sürecine Etkisi. Yüksek Lisans. Ankara.Gazi Üniversitesi.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, Ankara: Pegem Yayıncılık (Gözden Geçirilmiş 5. Baskı).
- Cüceloğlu, D. (1992). İnsan ve Davranışı, Remzi Kitap evi, İstanbul, 235.
- Cüceloğlu, D. (1993), *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları* (4. Bas.), İstanbul: Remzi Kit. 237.
- Cüceloğlu, D. (2004). İnsan ve Davranışı, Remzi Kitabevi, (13. Basım), İstanbul, 236, 250-251.
- Chirkov, V., Ryan, R.M., Kim, Y., Kaplan, U. (2003). Differentiating autonomy from individualism and independence: A self determination perspective on

internalization of cultural orientations, gender and well being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 97-110.

Chirkov, V., Ryan, R. M, ve Willness, C. (2005). Cultural context and psychological needs in Canada and Brazil: testing a self-determination approach to the internalization of cultural practices, identity and wellbeing. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36, 423-443.

Cihangir-Çankaya, Z., (2005). Öz-Belirleme Modeli: Özerklik Desteği, İhtiyaç Doyumu ve İyi Olma. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Corey, G. (2008). *Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları*. Ankara: Mentis, 346.

Çaha, Ö. (1999). Spora Yaslanarak Bir Nefes Almak. *Düşünen Siyaset Dergisi*. Ankara, 1(2), 48-63.

Çakmakçı, S. (2001). Okullarda beden eğitimi dersi faaliyetlerinin öğrencilerin sosyalleşmesine etkiler. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Çelikkaleli, Ö. (2004). *Lise öğrencilerinde sosyal yetkinlik beklentisi ve psikolojik ihtiyaçlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Çelikkaleli, Ö., Gökçakan, N ve Çapri, B. (2005). Lise Öğrencilerinin Bazı Psikolojik İhtiyaçlarının Cinsiyet, Okul Türü, Anne ve Baba Eğitim Düzeyine göre İncelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 245-268.

Çiriş, V. (2014). Beden Eğitimi Ve Spor Ana Bilim Dalı Spor Yönetim Bilimleri Programı Spor Yapan Ve Yapmayan Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Darley, J.M., Glucksberg, S., Kinchla, R.A. (1991). *Psychology* (5th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Decharms, R. (1968). *Personal causation*. New York: Academic.

- Deci, E. L. (1992). The relation of interest to the motivation of behavior: A self-determination theory perspective. In K. A. Renninger, S. Hidi ve A. Krapp (Eds.), *The role of interest in learning and development*, 43-70.
- Deci, E. L., ve Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. New York: Plenum Publishing Co.
- Deci, E.L. ve Ryan, R.M. (1991). "A Motivational Approach to Self: Integration in Personality" Dienstbier, R. (eds.) *Nebraska Symposium on Motivation: Perspectives on Motivation*, Lincoln, University of Nebraska Press.
- Deci, E. L., Ryan, R. M. (2000). The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, Vol. 11, No. 4, 227–268.
- Deci, E. L., Ryan, R.M. (2000a). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development and well-being. *American Psychologist*, 55 (1), 68–78.
- Deci, E. L. ve Vansteenkiste, M. (2004). Self-determination theory and basic need satisfaction: Understanding human development in positive psychology. *Ricerche di Psicologia*, 27, 17-34.
- Deci, E. L., Eghrari, H., Patrick, B. C. ve Leone, D. R. (1994). Facilitating internalization: The self-determination theory perspective. *Journal of Personality*, 62(1), 119-142.
- Deci, E.L., Vallerand, R.J., Pelletier, L.G. ve Ryan, R.M. (1991) " Motivation and Education: The Self Determination Perspective. *Educational Psychologist*, 26(3-4), 325 346.
- Deci, E. L., Ryan, R. M., Gagné, M., Leone, D. R., Usunov, J. ve Kornazheva, B. P. (2001). Need satisfaction, motivation, and well-being in the work organizations of a former Eastern Bloc country. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(8), 930-942.

- Dikmener, A. (1997). Sosyal Beceri Eğitiminin Sosyal İçerik Ergenlerin İçeriklilik Düzeylerine Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Dilbaz, N. ve Seber, G. (1993). Umutsuzluk kavramı: depresyon ve intiharda önemi. *Kriz Dergisi*, 1(3), 134–138.
- Dilekman, M. (1986). “Lise Öğrencilerinin Psikolojik İhtiyaçları”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Doğan, O. (2004). Spor Psikolojisi Ders Kitabı. Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları No: 97, Sivas.
- Doğan, O. (2005). Spor Psikolojisi. Adana, Nobel Kitabevi, (2): 49-128.
- Doğan, B. (2007). Spor Sosyolojisi ve Uygulamalı Spor Sosyolojisine Giriş. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Doğu, G. (2001). Türkiye Okul Sporları ve Yönetimi. AİB Üniversitesi Sos. Bil. Ens. Der.; 2.(2): 31-43.
- Dolaşır, S. (2006). Antrenörlük Etiği ve İlkeleri. 1. Baskı. Ankara : Gazi Kitabevi.
- Downie, M., Chua, S.N., Koestner, R., Barrios, M.F., Rip, B. ve M’Birkou, S. (2007). The relations of parental autonomy support to cultural internalization and wellbeing of immigrants and sojourners. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology* 13(3), 241–249.
- Duman, S. ve Kuru, E. (2010). Spor Yapan ve Yapmayan Türk öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeylerinin Belirlenmesi ve Karşılaştırılması. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt:4, Sayı:1.
- Duran C., Büber, H ve Gümüştekin, E. G. (2013). Girişimcilik Hislerine Eğitimin Katkısı: Kütahya MYO Makine Programı Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8 (2), 33-56.
- Eraslan, M. (2015). Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Psikolojik İyi Olma Düzeylerinin Yaş, Cinsiyet Ve Spor Yapma Durumlarına Göre İncelenmesi Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi. Cilt: 1 Sayı: 1.

- Erdem, A.R. (1997). İçerik Kuramları ve Eğitim Yönetimine Katkıları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 68-76.
- Erden, Münire ve Akman, Y. (1996). Eğitim Psikolojisi Gelişim Öğrenme-Öğretme, Arkadaş Yayınevi, (III. Baskı), Ankara, 236-237.
- Eren, E. (1989), *Yönetim Psikolojisi* (3. Baskı), İstanbul: IU İşletme Fak. İşletme İktisadı Ens. Yay. No. 105. (35) (396-397) (399) 401.
- Erkan, N. (1996). Yaşam boyu spor. İstanbul: Boyut.
- Eroğlu, F. (1996), *Davranış Bilimleri*, İstanbul: Beta, 43-44-45, 258.
- Ersoy Kart, M. ve Güldü, Ö. (2008). *Özerk benlik yönetimi ölçeği: uyarlama çalışması. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(2), 187-207.
- Eysenck, H., Arnold, J.,W., and Meili,R. (1972). Encyclopedia of Psychology. Fontana/Collins.
- Fişek, K. (1998). Türkiye’de ve Dünya’da Spor Yönetimi. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Fromm, E. (1994). *Özgürlükten kaçış*. Ankara: Öteki Yayınları.
- Gelir, E. (2009). *Ana baba tutumları, aile sosyal atomu ve cinsiyete göre ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin öğrenilmiş çaresizlik ve akademik başarılarının incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- Gillet, B. (1998). Spor nedir? (Çev: Durak, Mustafa). Ankara: Bağırhan.
- Glasser,W. (1965). *Reality therapy*. New York: Harper and Row Publisher.
- Glasser, W. (1985). Discipline Has Never Been The Problem and isn't *The Problem Now*. *Theory Into Practice*, 24 (4), 241–246. doi:10.1080/00405848509543181.
- Glasser,W. (1992). *The quality school: managing students without coercion*. New
- Glasser, W. (1997). Choice Theory and Student Success. *Education Digest*, 63 (3), 16-22.
- Grolnick, W. S., Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (1997). Internalization within the family: The self-determination theory perspective. In J. E. Grusec & L. Kuczynski (Eds.),

- Parenting and children's internalization of values: A handbook of contemporary theory (135-161). New York: Wiley.
- Gündoğdu, R., YavuzerY. (2012). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öznel İyi oluş ve Psikolojik İhtiyaçlarının Demografik Değişkelere Göre İncelenmesi. Mehmet Akif Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 23, 115-131.
- Güneş, A. (2002). Okullarda Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi. 2. Baskı. Ankara: Pegem Yayınları.
- Gümüş, A. (2006). Şiddetin Nedenleri. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.Hall, C., Lindzey (1985). *Introduction to theories of personality*. New York: John Wiley and Sons.
- Harvey, V.S., Retter, K. (2002).Variotion Of gender differences between child renandadol secents on the four basic psychological needs. International Journal Of Reality Therapy, 21(2), 33-36.
- HENRY A Murray (1938), Explorations in Personality, New York, Oxford University İnonü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi: Cilt:6, Sayı: 9 s, 42-53.
- Hillis, P. M. (2008). Choice Theory, Metacognition, and A Life Experience: Self-Integrity Following Change. *International Journal of Reality Therapy*, 28 (1), 57-62.
- Ingledeu, D.K., Markland, D., ve Sheppard, K.E. (2004). Personality and self-determination of exercise behaviour. *Personality and Individual Differences*, 36, 1921–1932.
- Irak, D. U. (2012). İşyerinde Birey-Çevre Uyumu: Kuramsal Yaklaşımlar ve Örgütsel Psikolojideki Yeri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 15 (30), 12-22.
- Iyengar, S. S. ve Lepper, M. R. (1999). *Rethinking the value of choice: a cultural perspective on intrinsic motivation*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(3), 349–366.
- İlhan, L. (2008). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun sosyalleşme düzeyine etkisi, Kastamonu Eğitim Dergisi, 16(1), 315-324.
- İkizler, C. (1994). Sporda başarının psikolojisi. İstanbul: Alfa.

- İmamoğlu, F. (1992). Beden eğitimi ve sporun Türk sporu üzerindeki yeri. *Eğitim Dergisi*, Ankara: MEB, 1(2), 27-40.
- İnal, A.N. (2000). *Beden Eğitimi ve Spor Bilimlerine Giriş* Konya: Desen Ofset Matbaacılık.
- İnan, M. (2009). *Kamu ve Özel Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Faaliyetlerinin Hizmet Kalitesinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans. Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kaner, S. (1993). Kontrol Kuramı ve Gerçeklik Terapisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 26 (2), 569-585.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (10.Baskı)*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kartal, M. (2003). *Polis Okulu Öğrencilerinin Psikolojik ihtiyaçları, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Atatürk Üniversitesi, Erzurum 12-13-14-15.*
- Kashdan, T.B., Mishra, A., Breen, W.E., Froh, J.J. (2009). Gender Differences in Gratitude: Examining Appraisals, Narratives, the Willingness to Express Emotions, and Changes in Psychological Needs. *Journal of Personality*, Volumu 77, Issue 3, pages 691-730.
- Kaya, E., Sarı, İ. (2016). Lise Öğrencilerinde Temel Psikolojik İhtiyaçların Tatmininin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. The Journal of International Social Research. Haziran 2016-June 2016 Cilt: 9 Sayı: 44.
- Kesici, Ş. (2008). Yeni psikolojik ihtiyaç değerlendirme ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması doğrulayıcı faktör analizi sonuçları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 493-500.

- Kesici, S., Bozgeyikli, H., Üre, Ö. ve Sünbül, A. M. (2003). *Temel psikolojik ihtiyaçlar ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliği*. VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunuldu, Malatya.
- Koçel, T. (1982), *İşletme Yöneticiliği*, İstanbul: İÜ İşletme Fak. Yay. No.132.
- Kowal, J. ve Fortier, M. S. (1999). Motivational determinants of flow: Contributions from self-determination theory. *Journal of Social Psychology*, 139(3), 355-368.
- Köknel, Ö. (1982). *Kişilik*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 61.
- Kuzgun, Y. (1988). Psikolojik İhtiyaçların Orta Öğretim Başarı Puanları ve Öğrenci Seçme sınavı Puanları ile İlişkisi. *Psikoloji Dergisi*, Cilt VII, Sayı 22.
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek danışmanlığı, uygulamalar, kuramlar*. Ankara: Nobel Yayınları, 95.
- Küçükahmet, L. (Ed.). (2001). *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*, Nobel Yayın Dağıtım, (2. Baskı), Ankara, 113.
- Lefkowitz, M.M., Tesiny E.P. (1985). “Depression in Children: Prevalence and Correlates”, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 53, pp.647-656.
- Maslow, (1954). *Motivation and Personality*, LongmanInc, 45.
- Maslow, A. H., (1970), *Motivation and Personality* (2nd Ed.). New York: Harper and Row, 45.
- Mcclelland. D. C. (1961), *The Achieving Society*. Princeton, NY: Van Nostrand.
- Mcclelland. D. C. Ve Burnham D. H. (1976), Power is the Great Motivator, *Harvar Business Review*, Motivating People January, 2003, 1-11.
- Mengütay, S. (1997). *Okul öncesi ve ilkokullarda hareket gelişimi ve spor*. İstanbul: Türkiye Jimnastik Federasyonu.
- Milli Eğitim Bakanlığı Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü, (2002). (MEBMİMEM). *Yöneticiler ve Beden Eğitimi Öğretmenleri Rehberi*, Ankara: Hazar Reklam.

- Milyavskaya, M., Gingras, I., Mageau, G. A., Koestner, R., Gagnon, H., Fang, J. Ve Boiche, J. (2009). *Balance across contexts: Importance of balanced need satisfaction across various life domains. Personality and Social Psychology*, 38, 1031-1045.
- Morgan, C. (1984). *Psikolojiye giriş*. (Çev. Hüsnu Arıcı ve Ark.) Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü Yayınları.
- Nazlı, S. (1993). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Psikolojik İhtiyaçları ile Mesleki ilgi Alanları Arasındaki ilişki, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Northcraft, G. B. ve Neale, M. A. (1990), *Organizational Behavior- A Management Challenge*, The Dryden Pres, ABD.
- Ntoumanis, N., Edmunds, J. ve Duda, J. L. (2009). *Understanding the coping process from a self-determination theory perspective. British Journal of Health Psychology*, 14, 249-260.
- O'Brein, K.E. (2006). *Self-determination theory and locus of control as antecedents of voluntary workplace behaviors*. Unpublished master's thesis, University of South Florida.
- Oksal, A. (1986). Davranışlarımızı O Kaynaklan: Güdüler. *Davranış Bilimleri* 1, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 144, Ankara, 16-18.
- Özdamar, K. (2003). *Modern bilimsel araştırma yöntemleri*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özduran, K. (2001). 18-24 Yaşları Arası Spor Yapan Gençlerin Sosyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bursa. 76-78.
- Özmen, Ö. (1999). *Çağdaş sporda eğitim üçgeni*. Ankara: Bağırhan.
- Özmen, A. (2006). Seçim Kuramına ve Gerçeklik Terapisine Dayalı Öfkeyle Başa Çıkma Eğitim Programının ve Etkileşim Grubu Uygulamasının Sürekli Öfke Düzeyi Üzerindeki Etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (2), 19-36.

- Öztürk, O. (2001). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Öztürk, F., Efe, M., Koparan, Ş. (2005). *Yaz spor çalışmalarının 14-16 yaş grubu bireylerin sosyal yetkinlik beklentisi ve atılganlık durumlarına etkisi*. X. Ulusal Spor Hekimliği Kongresi, İzmir.
- Özyiğit, C. (1991). *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeninin Bugünkü Eğitim Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi*. İzmir: Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu 19-21 Aralık.
- Polat, R. H. (2008). *Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Bazı Sosyo-Demografik Özellikleri ve Düşünme İhtiyacına Göre Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal BilimlerEnstitüsü, Adana.
- Polat, R.H. ve Tümkaya, S. (2010). *Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Düşünme İhtiyacına Göre Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi*. *Elementary Education Online*, 9(1), 346–360.
- Reis, H., Sheldon, K., Gable, S., Roscoe, J., Ryan, R. (2000). *Daily well-being: the role of autonomy, competence and relatedness*. *Personality And Social Psychology Bulletin*, 26(4), 419-435.
- Ryan, R.M. (1995). *Psychological Needs and the Facilitation of Integrative Processes*. *Journal of Personality*, 63 (3), 397-428.
- Ryan, R. M. ve Brown, K. W. (2003). *Why we don't need self-esteem: On fundamental needs, contingent love, and mindfulness*. *Psychological Inquiry*, 14, 71-76.
- Ryan, R. M., ve Connell, J. P. (1989). *Perceived locus of causality and internalization: Examining reasons for acting in two domains*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 749-761.
- Ryan, R.M. ve Deci, E.L. (2000). *Self-Determination Theory and The Facilitation Of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being*. *American Psychologist*, 55(1), 68–78.

- Ryan, R. M. ve Deci, E. L. (2000a). *The darker and brighter sides of human existence: Basic psychological needs as a unifying concept. Psychological Inquiry*, 11(4), 319-338.
- Ryan, R. M. ve Deci, E. L. (2006). *Self-regulation and the problem of human autonomy: Does psychology need choice, self-determination, and will?. Journal of Personality*, 74, 1557-1586.
- Ryan, R. M., ve Lynch, J. (1989). Emotional autonomy versus detachment: Revisiting the vicissitudes of adolescence and young adulthood. *Child Development*, 60, 340-356.
- Ryan, R. M., Sheldon, K. M., Kasser, T. ve Deci, E. L. (1996). All goals are not created equal: An organismic perspective on the nature of goals and their regulation. In P. M. Gollwitzer ve J. A. Bargh (Eds.), *The psychology of action: Linking cognition and motivation to behavior* (pp. 7-26). New York: Guilford.
- Ryan, R. M., La Guardia, J. G., Solky-Butzel, J., Chirkov, V. ve Kim, Y. (2005). On the interpersonal regulation of emotions: Emotional reliance across gender, relationships and cultures. *Personal Relationships*, 12, 145-163.
- Sabuncuoğlu, Z. (1995) . *Örgütsel Psikoloji*. Bursa: Alfa.
- SAGIE, A: ve Elizur, D. (1999), Achievement Motive and Entrepreneurial Orientation: A Structural Analysis, *Journal of Organizational Behavior*, 20, 375-387.
- Sarı, İ., Yenigün, Ö., Altıncı, E.E., ve Öztürk, A. (2011). Temel psikolojik ihtiyaçların tatmininin genel öz yeterlilik ve sürekli kaygı üzerine etkisi (Sakarya Üniversitesi Spor Yöneticiliği Bölümü örneği). *Sportmetre, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(4), 149-156.
- Sağlam A.Ç. (2007). Akademisyenlerin işe güdülenmesinde “hijyen” ve “güdüleme” faktörlerinin önemi. *Mehmet Akif Ersoy Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13:53-57.
- Schultz, D., Schultz, S. (1997). *Theories of personality*. Pacific Grove: Brooks/Cole Pub.
- Selçuk, H. (2006). *Beden Eğitimi ve Spor Uygulamalarında Teorik ve Temel Bilgiler*. 1.Basım. Ankara: Nobel Yayınları.

- Sevim, Y. (1995). Antrenman bilgisi. Ankara: Gazi Büro.
- Sheldon, K. M. ve Bettencourt, B. A. (2002). Psychological needs and subjective well being in social groups. *British Journal of Social Psychology*, 41, 25-38.
- Sheldon, K. M. ve Krieger, L. S. (2007). *Understanding the negative effects of legal education on law students: A longitudinal test of self-determination theory. Personality and Social Psychology Bulletin*, 33, 883-897.
- Sheldon, K. M., Ryan, R. M. ve Reis, H. T. (1996). What makes for a good day? Competence and autonomy in the day and in the person. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22, 1270-1279.
- Schwartz, H. (1999). A theory of cultural values and some implications for work. *Applied Psychology: An International Review*, 48 (1), 23-47.
- Spor Şûrası, (1990). Sporda Eğitim Ve Öğretim Komisyonu Raporu, Ankara, 105.
- Talimciler, A. (2006). İdeolojik bir meşrulaştırma aracı olarak spor ve spor bilimleri. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, Ankara, 1(2), 10-17.
- Tamer, K. (1988). Beden eğitimi ve oyun öğretimi. Açık Öğretim Fakültesi Yayını No: 101, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Tamer, K. ve Pulur, A. (2001). Beden Eğitimi ve Sporda Öğretim Yöntemleri. Ankara: Ada Matbaacılık.
- Tanrıkul, T. (2013). Siber Zorbalıkla İlgili Değişkenlerin İncelenmesi ve Gerçeklik Terapisi Yönelimli Bir Müdahale Programının Siber Zorbaca Davranışlar Üzerindeki Etkisi (Yayınlanmış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya. 31-32.
- Tiryaki, S. (2000). Spor psikolojisi kavramlar, kuramlar ve uygulama. 1. Baskı, İstanbul: Eylül Yayınevi
- Tuncay, R. (1991). Rehberlik ve Beden Eğitimi. İzmir: 1. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu, 334.
- Tunç A. (1997). Beden Eğitimi ve Spor Tarihi, Ankara, Damla Ofset Matbaacılık, 77-90.

- Türk, S. (2013) Akademisyenlerin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Ve Temel Doyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Türkiye Cumhuriyeti Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ulusoy, A. (2004). Gelişim ve Öğrenme, Anı Yayıncılık, (3. Baskı),Ankara, 316.
- Unicef (2006). Adolescent Development in East Asiaandthe Pacific: Realizing Their Potential. United Nations Children’sFund. New York: UNICEF Publishing 940-944.
- Ülgen, G. (1997). Eğitim Psikolojisi, Alkım Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti., İstanbul, 57.
- Webb, D., Soutar, G.N., Mazzarol, T., Saldaris, P. (2013). Self-determination theory and consumer behavioural change: Evidence from a household energy-saving behaviour study. *Journal of Environmental Psychology*, 35, 59-66.
- WILLIAMS, G.,Grow, V., Freedman, Z., Ryan, R., Deci, E. (1996). Motivationalpredictors of weightlossandweight-lossmaintenance. *Journal Of PersonalityAndSocialPsychology*, 70(1), 115-126.
- Williams, G., Gagne,M., Ryan, R., Deci, E. (2002). Supporting autonomy to motivate smoking cessation: A test of self-determination theory. *Health Psychology*, 21, 40-50.
- Vlachopoulos, S. P. ve Michailidou, S. (2006). *Development and initial validation of a measure of autonomy, competence, and relatedness in exercise: The basic psychological needs in exercise scale. Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 103, 179-201.
- Yamaner, F. (2001). Beden Eğitimi ve Sporda Temel İlkeler. Bursa: Ekin Kitapevi.
- Yanbastı, Gülgün (1990). Kişilik Kuramları, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 202 (201-202).
- Yasul, Y. (2016). Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinin Temel Psikolojik İhtiyaçlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek

Lisans Tezi Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Yavuzer, Haluk (2003). Çocuk Eğitimi El Kitabı, Remzi Kitabevi, (16. Basım), İstanbul. 117.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yetim, A. A. (2005). Sosyoloji ve spor. İstanbul: Morpa.

Yetim, A. A. (2011). Sosyoloji ve Spor. Ankara: Berikan Yayınevi.

EKLER

EK 1: Veri Toplama Anketi

Sevgili öğrenciler; Aşağıdaki sorular akademik bir çalışmaya veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Lütfen tüm sorulara içtenlikle cevap veriniz ve boş bırakmamaya Özen gösteriniz. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Öğt. M. Fatih ÇIRAK

1. Cinsiyetiniz ?

Erkek (....) Kız (.....)

2. Kaç yaşındasınız?

11-12 (...)

13-14 (...)

15-16 (...)

3. Kardeş sayınız ? (.....) 1 2 3 4 5 ve üzeri

4. Ailenizin aylık gelir düzeyi kaç TL'dir ?

1000 TL'den Az (...) 1001-2000tl (...) 2001 TL ve üzeri (...)

5. Annenizin öğrenim durumu

Okur yazar değil (....) İlköğretim (....) Ortaöğretim (....)
Üniversite (....) Diğer (.....)

6. Babanızın öğrenim durumu ?

Okur yazar değil (....) İlköğretim (....) Ortaöğretim (....)
Üniversite (....) Diğer (.....)

7. Ailenizde spor yapan var mı ?

Evet (....) Hayır (.....)

8. Aileniz spor yapmanıza izin veriyor mu ?

Evet (.....) Kısmen (.....) Hayır (.....)

9. Beden eğitimi derslerine isteyerek katılıyor musunuz ?

Evet (.....) Kısmen (.....) Hayır (.....)

10. Okul takımlarının herhangi bir branşın da oynuyor musunuz ?

Evet (....) Hayır (....)

11. Aktif olarak sporla uğraşıyor musunuz (lisanslı sporcu musunuz) ?

Evet (...) Hayır (....)

12. Yaşadığınız bölgede spor yapmaya elverişli spor tesisi var mı ?

Evet (...) Hayır (....)

13. Yaz tatilinde herhangi bir spor kursuna, etkinliğine katılıyor musun ?

Evet (...) Hayır (....)

14. Okulunuzda spor salonu var mı ?

Evet (...) Hayır (....)

	Hiç Doğru değil	Doğru Değil	Biraz doğru	Doğru	Çok Doğru
1. Hayatımı nasıl yaşayacağıma karar vermede kendimi özgür hissediyorum					
2. Etkileşim içinde olduğum insanları gerçekten seviyorum					
3. Çoğu zaman kendimi yetenekli hissetmiyorum					
4. Yaşamımda kendimi bastırılmış biri olarak görüyorum					
5. Tanıdığım insanlar yaptığım şeylerde başarılı olduğumu söylüyorlar					
6. İlişki kurduğum insanlarla anlaşabiliyorum.					
7. İnsanlarla çok fazla sosyal etkileşimim ve sosyal ilişkim yok.					
8. Fikirlerimi ve düşüncelerimi ifade etmede genellikle kendimi özgür hissediyorum					
9. Sürekli sosyal etkileşim içerisinde bulunduğum insanları dostlarım olarak görürüm.					
10. Son zamanlarda yeni ve ilginç beceriler kazandım..					
11. Günlük yaşamımda, çoğu zaman bana söylenen şeyleri yapmak zorunda kalıyorum.					
12. Hayatımdaki insanlar bana önem verirler.					
13. Çoğu zaman yaptığım şeyler bende bir başarı hissi uyandırır.					
14. Günlük işlerde etkileşim içinde olduğum insanlar duygularımı dikkate alırlar.					
15. Günlük yaşamda yeteneklerimi göstermek için fazla imkân bulamıyorum.					
16. Yaşamımda kendime yakın hissettiğim çok fazla insan yok.					
17. Günlük işlerde kendimi çok rahat hissediyorum					
18. Sürekli etkileşim içinde olduğum insanlar beni pek fazla seviyor gibi görünmüyorlar.					
19. Genellikle kendimi çok kabiliyetli görmem					
20. Günlük işleri nasıl yapacağıma karar vermek için fazla fırsatım yok					
21. İnsanlar genellikle bana karşı gayet arkadaş canlısıdır.					

EK 2: Özgeçmiş Formu

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Muhammed Fatih ÇIRAK

Doğum Yeri ve Tarihi : 1985 - Ankara

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrenimi :

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Milli Eğitim Bakanlığı

İletişim

E-Posta Adresi : crkmhmd@gmail.com

Tarih : 11.09.2017